

י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י ם

נ י ן

י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י ם

נ י מ ן

799
פרחים המעלים חוחים
798
אילן בחלוני

797

פ ר ח נ ד י ר

796

ק נ א ה

לרוב מפרשים תעוזה של צדיק אמיתי שאינו נחבא אל הפלים אלא מגלה את קנאתו בגלוי. "בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכִי" ...כך עשו אברהם, פינחס, אליהו שהביעו את קנאתם בפרהסייה... אבל מרשה אני לעצמי לפרש את המלה "בתוכם" להיפך מהנ"ל, לא בגלוי, אלא בכיבוש הקנאה, בהצנעת תאוות הנ קמה, בכיתות יצר הנקם לשביבי פעולה קומפנסטורית, לקונסטרוקטיביזם חיובי...

-וְקָרְעוּ לְבַבְכֶם וְאֵל בְּגְדֵיכֶם

מהי הקריעה כאן? קריעת המחשבות הרעות מהלב. קריעת רוס הלב והעיניים הרמות. קריעת לב האבן, וקשיחות הלב, קריעת קשיות העורף, ההתנשאות והגאווה, כי מה ה' דורש ממך? לב נדכה, רוח נשפּרה, הצנע לכת. הן המידות הנדרשות. מה שפסול בְּבִהְמָה הוכשר באדם: פסל בבהמה עיוורת, או שבור, או חרוץ, או יפלת והכשיר באדם לב נשבר ונדכה. כניעת הרוח של "אני ואפסי" היא הקורבן העולה לרצון

צ ד ק צ ד ק ת ר ד ו פ

גם אחרי הצדק צריך לרדוף בדרכים צודקות, המטרה מחייבת גם את פשרות האמצעים

צ י ו נ ו ת

ולציון יאמר איש ואיש ילד בה והוא יכוננה עליון יש התולים בפסוק זה את מהות הציונות. כל הנולד בה או שנולד בחו"ל ואינו מתגורר בה נחשב כמתגורר בתחנה זמנית שייעודה הסופי ציון! אחד הנולד בה, נאמר בכתובות עה, ואחד המצפה לראותה, גם הוא קשור בעבותות אהבה אליה וכאילו נולד בה

פִּי פֶחַד פְּחַדְתִּי וּנְאֻתַיִנִי
(איוב ג/כד)

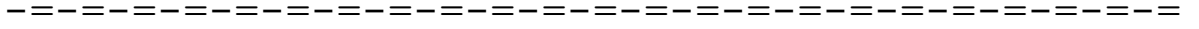
באמצעות ההדחקה אדם מנסה למחוק ולהעביר דברים מסוימים מתודעתו. כסבורים אנו שבכך נפטרים אנו מן התחושה שזה לא יקרה, שהתרחשות כזאת שוב לא תתקיים, ומתוך כך מתהלכים בשאננות, באשליה מתוקה שלא יטרידונו הזוועות המחרידות את שלוות נפשנו. יש סבורים, שכך אירע בימי השואה, כשלא האמינו לסיפורי הזוועה, לאפשרות שהשואה תציף את כל המתכחשים לה. פחדים ואירועים, שאנו מבקשים לדוחקם לאי שם במעמקים, אינם משתתקים, אלא תוססים ומתסיסים ולפתע הם מתפרצים ומלקים אותנו בעוצמה רבה. כי דווקא החשש עלול לגרום שהפחד יתממש.

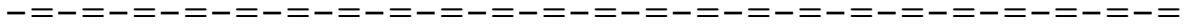
י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י ם

נ י מ ן

795

רְחֻמָּנוּת

רחמנות שאינה במקומה עלולה לחבל ולפגוע קשה במערך העצמי שלך. מי שחס על חייהם של האויבים מתוך גישה "הומניסטית" הריהו מתנכל לכוחו ועוצמתו שלו. רחמים על אכזרי, רחמים שאינם אלא זיוף מוסרי, יזהמו את מחנך וישחיתו את הרתעתך.

הַיּוֹצֵר לְרֵאשׁ

בשנאה לישראל מתאחדים הגויים תחת ראש אחד כדי להשפיל ולהשמיץ את היהודים ואת מדינת ישראל. תחת פיקוד עליון של משטמה עולמית בארגונים בינלאומיים ובהתפשטות האיסלמיזם הקיצוני מעלילים עלילות, ומתארגנים להשמיד את המדינה היחידה של ישראל, "לכו ונכחידם מגוי ולא ייזכר שם ישראל עוד"..

הַלְעָמָה

גם הטומאה שואפת להרחיב את מצריה. כדרך שכנים, יש בין הקדושה לבין הטומאה סכסוכי גבולות, וכל אחד שואף להרחיב את גבולותיו עלחשבון השכן. כשזוכים - הקדושה דוחקת את מה שלעומתה למקום צר, וכשלא זוכים - הקדושה נדחקת למקום צר, כי מה שלעומתה הרחיבה את מצריו.

קוֹרְבָּנוּת

המצוות הראשונות לא היו על הקורבנות ("חוק ומשפט" במרה – שבת ודינים!) ואין בכל עשרת הדברות זכר לקורבנות. גם כשהתורה אומרת "אדם כי יקריב מכס" – הרי הכוונה לפי הרד"ק, אם יעשה מדעתו. הקורבנות אינם מטרה כשלעצמם אלא "ליראה אותי". התכלית – לשמוע בקול ה', "זבח ומנחה לא חפצת חטאת ועולה לא שאלת, מזבח אבנה בשברון לבי" – שיר הייחוד. זבחי אלוהים הרצויים הם אפוא רוחו נשברה, ומי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקורבנות כולן.

קְדוּשִׁים

מהו האיום של קורח – רב לכם? קל לכם לשלוט בעדה שכולם קדושים, השומעים ומצייתים למנהיגיהם, כל תקיף מסוגל לשלוט בתמימי דרך שכאלה. אבל מזהיר קורח את משה, דעו לכם שלא במהרה תחלוף המחלוקת, כי כשמצויים כל כך הרבה "קדושים", "יהודים נאים", מובטח לכם שהמחלוקת לא במהרה תשוך. הלקח הנלמד מפרשת קורח צריך לאלף את הדורות הבאים בדבר סכנתה של מחלוקת להריסת שלום הבית, החברה והעם. כוחה הגדול של מחלוקת שצאצאיה מתקיימים בכל שעה ובכל דור ובכל אומה ולשון, בני קורח שהיו מתחילה שותפים להמרדה ולהסתה עודם פועלים

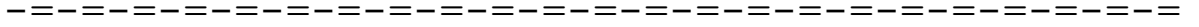
באנושות – לא מתו

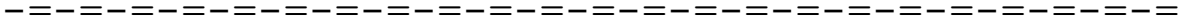
י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י מ

נ י מ ן

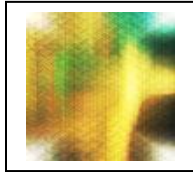

794

תפוחי זהב במשפיות כסף דבר דבור על אפניו
(משלי כה / יא)

לפי הרמב"ם דברי התורה שהם יפים בחיצוניותם, ברובד הפשט שלהם, יקרים ומבהיקים עוד יותר עם חשיפת העומק המוסתר תחתם, כיופיו של הזהב הטמון תחת סבכה של חוטי כסף עדינים, שדוקא חזות ההסתר שעל ידי השבכה החיצונה רק מעצימה את היופי הגנוז תחתם - כן יחסי פשט הפסוקים ופנימיותם.

לְאִמּוֹר לְאִסּוּרִים צְאוּ
(ישעיה מט / ט)

התראפיה הפסיכואנליטית באה לשחרר את האסורים ברשת כפייתם, את העצורים בתסביכיהם, את הנתונים במחשכי הרבדים של דחיקה והשלכה. החישוף מפרקן, הגילוי של שורשי ההדחקה והתסביך מוציא לאור, משחרר מעקת-הסגור, פורץ את המחסומים בדרך לאור.

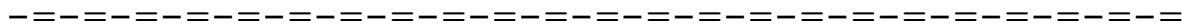
וַיַּעַשׂ כֵּן אֱהָרוֹן
(במדבר ח / ג)

מה היה שבחו של אהרון שנאמר עליו: "ויעש כן אהרון"? אומר רש"י: "שלא שינה". שינויים מתחוללים באדם כתוצאה מסיבות שונות: שינוי במשרתו, בעלייתו בדרגה, במעמדו בכהונה, בשגרת עבודתו, בגישתו לבריות. המלה "כן" בפסוק "ויעש כן אהרון" מלמדת על כנות וישרות, על עקביות ורציפות. אהרון שזכה לכהונה הגדולה לא התנשא על אחרים, רודף שלום ומעורב עם הבריות כדרכו קודם לכן. התלהבותו ועבודתו בקודש היתה ב כ נ ו ת, לא לעשיית רושם ולצוד את הבריות בקסמי פולחן ותלבושת, אהרון לא שינה ממהותו, מפשטותו, ולא דעכה התלהבותו בעבודת הקודש כדרך שקורה במרוצת הזמן לשגרת העבודה. וקורה שמתוך "כנות" אמיתית אדם מגיע להתלהבות יתירה, להתרגשות חריגה ולסטייה מההוראות. זה שבחו של אהרון: "ויעש כן אהרון" – שלא שינה !

וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בָּה'
(דברים ד / ד)

-+בקריאת שמע מונים 248 תיבות, כמניין ר מ " ח – קריאה המעניקה כוח חיות באיברים,
אבל למעשה אם מונים מוצאים רק 247 – וחסרה מלה אחת, לפיכך אנו מצרפים בסיום
שמע את המלה "אמת" – ה' אלוהיכם אמת" – להדביק את "אמת" אותיות "אתם" ל- "ה'
אלוהיכם" - כדי לזכות ל"חיים כולכם היום". הדבקות בה' יכולה להיות נחלתו של כל
אחד מישראל, ולא דוקא של יחידי סגולה בדורם. הרי התורה אומרת: "אחרי ה' אלוהיכם
תלכו... ובו תדבקון" (להלן, יג,ה) לדבוק בו בעודנו חיים, כאן, היום, בעולם הזה, "היום אם
בקולו תשמעו" לשוב יום אחד לפני המיתה...

793

ש י ב ו ט (CLONING)

נקדם שבוט שיצמיח שבטי - יה

שבוט – שיביט איש אל אחיו

792

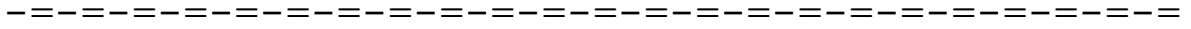
מאה שערים

791

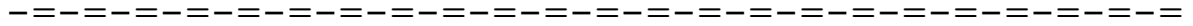
על הציור של הוטר
שני ראשים:

-יש שורש פוֹרָה לאש

וְיֵשׁ לְאֵשׁ מִתְפָּרֵעַ

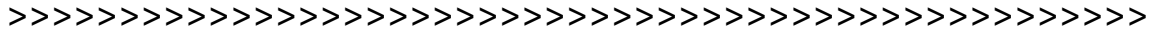

וּפְּנִיָּה רוֹשׁ

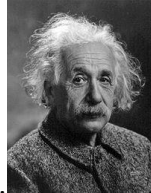

אָבִי הֶם אָבִינוּ

הָאָב הַנוֹשֵׂא עַל אֲבֵרוֹתָיו אֶת בְּשׂוֹרֵת הַיַּעַף הַמוֹסְרִי לְהַמּוֹן גּוֹיִים

אֵינִשְׁטַיִן

דְּרוֹשׁ אֵינִשְׁטַיִן לְהַשְׁלִים סִימְפוּנִיָּה בְּלִתִּי גְמוּרָה שֶׁל אֵינִשְׁטַיִן

אָבֶשׁ לֹוֶם

בֶּן שְׁמֹרֵד לֹא רָאוּי לִיד אֶלָּא לְאֶצְבַּע אַחַת בְּלֶבֶד

אוֹרָה

עָלִי אֶפְשָׁר לֹוֹמֵר: "מְבִיא אוֹרָה לְעוֹלָם"

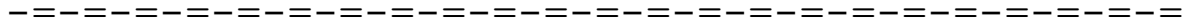
מִשֶּׁה

"אִישׁ הָאֱלוֹהִים"

הַמְּנַהֵיג בְּשִׁירוֹת אֱלוֹהִים וְאֲנָשִׁים

789

שְׁקוּפִים אֶטוּמִים

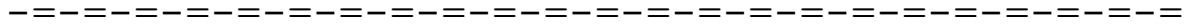
כך היו החלונות בבית הבחירה שמהם היתה יוצאת האורה לעולם, מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ. ובפתי הנבחרים שלנו ושלהם סיגלו התבטאויות דיפלומטיות שיהיו הדברים שהם משמיעים שקופים-אטומים...

-עם סגלה

העם שצריך לסגל לעצמו את תכונת הסגולה סימן ניקוד זה בכל מצב שיתהפך לא תשתנה צורתו ומשמעותו בניקוד כסגול. כך עם ישראל חייב לשמר את סגולתו בכל תהפוכות גורלו.

-תְּכַלֵּת מְרֹדְכִי

במשך שנים שמענו לקחי תורה מפי הרב מוטי אלון, בייחוד על פרשיות התורה בסדרת "מבראשית" בטלויזיה. והדברים כונסו גם בסדרת ספריו "תכלת מרדכי". משפּרָצָה לדאבוננו, ולשברון תְּדָה־מֵתָנוּ, שערורת הדופי ביחסיו ודחפיו, לא נפגמה בעינינו טלית התכלת גם אם חוט זה או אחר נפרם בה...אנו מצויים כיום בפרשת "פְּתִית לְמָאוֹר" - גם כשהנפש כתוּתָה, שבורה ורצוצה, עודנה מאירה וּמִזֶּה יָהּ...

נְשָׂמַת כָּל חַי

וכי לכל בעל-חיים יש נְשָׂמָה? אלא אתה, האדם, על עוד אתה חי - השתדל לה תַּנְשֵׁם, כלומר להתעלות, להשתלֵּהב, להאיר בנר התמיד את אהבת רַעְדְּךָ.

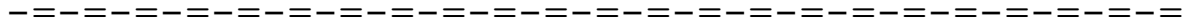
אִם יִדְלַק תְּמִיד הַנֵּר - תּוֹכַל לְהַתְגַּבֵּר

-יִלְאֵט הַלֵּט לְאֵט לְאֵט וּבְלִבְד שִׁילֵהֵט

לֹא כָּל אוֹר גָּדוֹל הוּא גַם הָאוֹר הַבְּהִיר

788

-אֵל דְּמִי לָכֶם

שלושה מגדולי עמנו דוד-משה-יעקב – ר"ת: ד מ י – נאמר בהם לשון "ויברח", שנסו מפני המתנכל להם להורגם. והשאלה היא האם נ ד מ ה גם אנחנו לגדולי עולם אלה? האם נברח? הנתפנס בחדרי חדרינו, או נימלט להציל את נפשותינו? האם הדבר מעיד על רפיון אמונה? שמא חייב אדם להציל נפשו עם שהוא בוטח במי שעשה ניסים לאבותינו והצילם מנחשים, עקרבים, שרפים והצילנו בכל מסעות חיינו...
היש או אין לאל ידנו?

*****

-וְהִסִיר ה' מִמֶּךָ כָּל חוֹלִי

בשינוי הניקוד של המלה מ מ ד ל- מ מ ד יובן מאמר חסידי המשתמע גם להוויית חיינו. כידוע, רבים מן החולים בארצנו אינם מקבלים על פי "סל הבריאות" את מלוא התרופות והטיפול שהם נזקקים להם. בייחוד תרופות יקרות שאין קופות החולים נושאות בהוצאותיהן. הברכה מרמזת איפוא, כי לא יסבול ה מ ד, העני, שאין ידו משגת לקנות את התרופות היקרות הללו, מחמת מחסורו וכל חולי ומדווה יסיר הקב"ה מעמנו-כולנו

*****

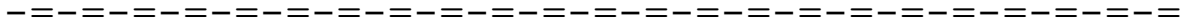
-וַיַּחֲיֵי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם

מצרים היא הגלות הראשונה לבני ישראל. ויעקב הוריש לבניו העלולים להתגלגל במרוצת הדורות לגלויות שונות בתבל כי גם בגלות אפשר לקיים "ויחיי", חיות יוצרת, המחזיקה מעמד בכל התנאים והמסיבות.

*****

וְלֹא יָדָם

חז"ל מעלים על נס את שתיקתו של אהרון נוכח מות שני בָּנָיו נָדָב וַאֲבִיהוּא ומה שכר קיבל על שתיקתו? שנתייחד עמו הדיבור ופרשת שתויי יין נאמרה לו לבדו, אבל בשם האדמו"ר מרדומסק בעל "תפארת שלמה" אומרים שגדול מזה מה שנאמר אצל דוד: "למען יזמרך פְּבֹד וְלֹא יָדוּם"... לא לידום כמו אהרון, אלא בעוצמת הכאב והצער להמשיך לזמר אל ה', להלל, לשבח ולזמר לכבודו...

*****

+ ה ב ל ג ה

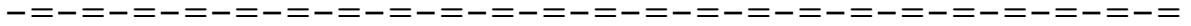
בתקופתנו ולנגד עינינו אנו רואים את ממשלות ישראל בחולשתן, בהתרופפות הרתעתם על גורמי טרור ומחרחרי מלחמה. אנו שומעים את תרועות הקרב המאיימות מצד הטרור המוסלמי הבין-לאומי להשמדת היהודים, לקבורת הציונות, די להציץ בפרסומי האינטרנט, במופעי הטלוויזיה, בשיסויי העיתונות הערבית, "בקרוב עלי מרעים" אנו נוכחים במזימות החיה הערבית הטורפת, המתנכלת להשמידנו, ואנו חלים ואיננו פועלים ומפעילים את חילנו ותגובתנו לטרור ולפיגועים בנפש וברכוש. חוזרים על ה ה ב ל ג ה המפורסמת – "מבליגיתי עלי יגון"

*****

זובחי אדם עגלים ושקון

יש אנשים הזהירים מאוד בצער בעלי חיים. במסירות רבה עומדים על המשמר שלא יאונה להם צער. מפגינים ומרעשים עולמות בדאגתם להולכים על ארבע, ואילו לגבי בני אדם הם מתנהגים בצורה סדיסטית ומסוכנים ביותר כצוררי אדם ועם. הפכפכות זו כפסיחה על שתי הסעיפים היא המסוכנת ביותר.

*****

787

-וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכָם

נאמר על אדם מישראל שצריך לקדש עצמו ולהיות "מְרַכְּבָה לְשִׁכְנָה". איברי האדם משולים אפוא למשכן, הארון בלב, ומידותיו חצויות ושבורות, "לב נשבר", להורת על ענוה, השולחן בכבד, הקרשים בצלעות, הסרעפת משולה לפרוכת, המנורה לשִׁכָּל ועוד. תבנית המשכן וכליו רמוזה בגוף האדם. "וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכָם"! השכינה שלכאורה מוגבלת במקום ובמידות מוגבלות של אורך, רוחב וגובה, הריהי מעל ומעבר לכל מקום וגבול, והאדם בגופניותו משמש מרכבה ליכולת הבלתי נתפסת של צמצום הויה ואין סוף קדושה הניתנים להתכלל בתחושה זו של "ושכנתי בתוכם".

-טִפְּהַ שֶׁל דְּמִיּוֹן

איזהו בעל דמיון מפותח? הרואה טיפה נושרת ומדמה את מפלי הניאגרה

+הָרָאִי הָאֵמִינִי

האנטי-גיבור הוא המשקף את הראי האמיתי. דווקא בחולשתו וכשלונו משתקפות תופעות החיים הטעונות ביקורת ותיקון.

עוֹר לְחֶסֶד וְרִחַם

המאוסר האמיתי אינו חש בחסרון כלשהו ולכן הוא מסוגל לחיות את החיים הטובים

-מִתְּגֵּה אֹר

מקור האור מצוי בלבו של כל אדם ובידו רק ללחוץ על המִתְּגֵּה כדי להפעילו. תחושת ההולך בגיא צלָמוֹת "כִּי אֶתְּהַ עֲמָדִי" – היא האמונה והבִּטְחוֹן, שאפשר להדליק את האור במצב הקשה ביותר. בִּיד אֲמוֹנָה ומנוסה צריך לְדַעַת ללחוץ על המתג הנכון ולא להתרפות ביאוש וביד שמוטה בחוסר תקווה...

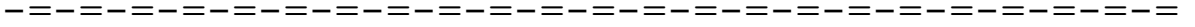

י ע ק ב

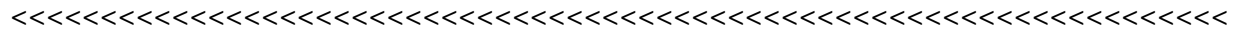
7 0 0

ר ס י ס י ם

נ י מ ן

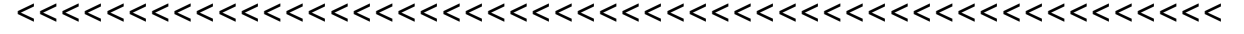

מי לנו גדול מאברהם, מחנך העולם לדרך אמונה, צדקה ומשפט? ואעפ"כ נכשל בחינוך ישמעאל וגם בבן אָחיו לוט שגדל בביתו לא הצליח חינוכו. לָאָמור: אין פוליטת ביטוח לחינוכו של האדם. כך מוצאים אנו גם בעֶשׂו שגדל בבית יצחק, בְּדִינָה שגדלה בבית יעקב, בְּאֲדוֹנִיָּה "שלא עָצְבוּ אָבִיו מִיְמֵיו", באַבְשָׁלוֹם בן דָּוִד, ולמותר לציין את הדוגמאות המרובות בהיסטוריה שלנו ושל האומות המעידות על כך, שדווקא בבתים של דוגמה ומופת מצויים כשלונות בחינוך.

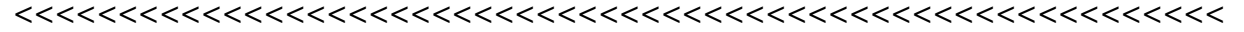
מִן אֲבֵרֵהֶם

ראשי תיבות של המלה מ ג ן: מְמוֹן-גּוֹף-נֶפֶשׁ
שלושה אספקטים מקופלים במידת החסד של אברהם והרמז הוא ב"מ ג ן" -ממון-גוף-
נפש: סיוע האנוכי לזולת בכלכלה, בגוף וברוח.

חֶמּוֹרִים

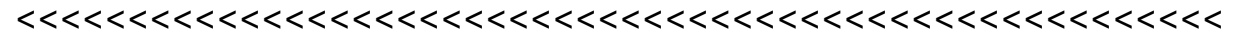
נכשל הפרקליט הבכיר בכנותו בעידנא דריתחא את שופטי ישראל "חמוריים"!
הפסוק אומר: "וַיִּחַבֵּשׁ אֶת חֲמורוֹ" – כלומר אדם נקרא לכבש את מידת החומר שבו,
היא מידת הרוגז, התפרצות היצר, חוסר השתלטות וריסון תגובת הזעם. ישב בעל הביקורת
על השופטים עם החמור, כמו אותם נערים שנאמר עליהם: "שבו לכם פה עם החמור",
לְשֶׁבֶת וּלְיֹשֵׁב אֶת שפיות ההתנהגות ולכבוש את "הנעירות" הבלתי ראויות...

יִהוּדִי

וּמַבְשָׁרֵי אַחְזָה אֱלֹהִים

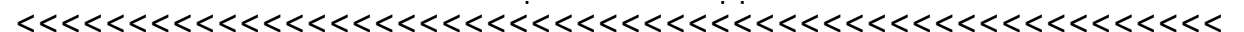
מספר היהודי, שהוטל באושוויץ למים הצורבים של קרבול, כדי לחטא את גופו, והוא נשאר
לעמוד דווקא במים הצורבים האלה, נטול בגדים, וממלמל לעצמו: "רבש"ע, היו לי אב
ואם, שני אחים ושלוש אחיות, ועכשיו אין לי כבר אף אחד... נשארתי בבגדים שלי, אלא
שעכשיו גם זה אין לי, שהרי הפשיטו אותי ונותרתי ערום, ומה עוד נשאר לי? "מבשרי
אַחְזָה אֱלֹהִים", נשארתי רק עם בשרי, ואני רואה אותך, רבש"ע, אני אתך, ואתה אתי, ואת זה
לא יוכל איש לקחת ממני, ואם כן מה חסר לי?... וברגע שחשבתי כך, התחלתי לחוש תענוג
כה גדול שכמותו לא חשתי בכל ימי חיי...

מִהֵלֶב אֶל הַיָּד

-התעוררות רגשית צריכה להתבטא במעשה. מהתלהבות להבה נעשה. כמה
דיבורים, נאומי הבטחה, התלקחות לשעה הושעו מכלל הגשמה מעשית. הפסוק באיכה
ג/מא מורה לנו:

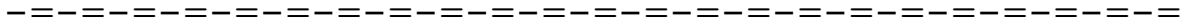
נְשָׂא לְבָבְנוּ אֶל כְּפִיִּים – לא לשקוע בקינות אָבֵל, לא נֶשֶׁב לְאֶרֶץ בַּדִּיפָאוֹן וּבִיגוֹן וּבְמַחְדַּל
פְּעוּלָה. נִפְעֵל אֶת הַכְּפִיִּים, אֶת הַהֲתַנְעֲרוּת לַתְּקוּמָה, לַשִּׁיקוּם וּבְנִיין מִחְדָּשׁ.
זֶה "מִבְּחֵן הַתּוֹצֵאָה" לְכָל הַצְהָרָה חַגִּיגִית. מַה בָּצַע בְּמִילּוּלִיּוֹת מִמַּלְמְלַת וּבַהִיסְחָפוֹת
מִתְּפַעְלַת אִם אֵינָה מִתְּבַצְעַת?

בְּמִצַּוַּת הַרְפוּאָה "וּרְפֵא יִרְפֵּא" נִכְלָוֵל גַּם אֶת הַמֵּסָז

זרפה זרפה (גם בעסוי)

+פ ר נ ס – אם הוא הגון לא יתפרנס בזכות למוד התורה

ז ה ב - קרינה המשפיעה על הקולט: ז ה – ה ב !

+פ ת ל ח ם

פשאני רואה בסופר את מבחר הלחמים המוצעים לנו, בשפע דגנים, בתבולים מגוונים, בקמחים מקמחים שונים, ובמחירים כפולים ומכפלים מן הפירות הרגילים הפשוטים, הריני מבין את הפירוש של פ ת לחם, כ פ ת ו י י הלחמים האלה

+פ מ ח ז ה

ע ם ה א ר ץ – המתחזה לתלמיד חכם מציג לפנינו מחזה קומדיה תלמיד חכם המתחזה לעם הארץ – הופך כבר את המחזה לטרנדזיה

-מ פ נ י ם

מפנה בלשון המשנה הוא בלא אשה. בלשון הדבור של ימינו מדבר בפנויים ופנויות, רוקים ורוקות, המחפשים עזר כנגדם. המפנים הללו למה הם מפנים? יש המפנים לעסוקיהם והרהוריהם הרחוקים מלבטי החפזים לזוגיות, ויש הנדחקים לאותה פנה שבה הם ממקדים בעקר הממלא את ישותם...

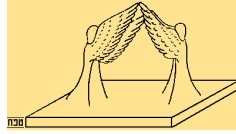
מ ו ט י א ל ו ן

הרב שנחשב לגדול וחסון כאלון, התמוטט ברשת מתקיני התקון לכשעוון, ושוב חוזר לעיני הפסוק: "כי רב – שבענו בזה"...
כמה מתבזים אנו בחטוטים הללו של הרבנים...

+הַמְשַׁכֵּן לַפְּגִישָׁה

המשכן שבו עתידה השכינה לשָׁרוּת, עִם שְׂמֵלוֹא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדָהּ, הוּא הַמְּקוֹם הַמִּיּוֹעֵד לַפְּגִישָׁה עִם הַנוֹכְחוֹת, עִם הָאֲפִשְׁרוֹת לְהִיָּדְבְרוֹת עִם הַהֲתַגְלוֹת. יֵשׁ מְדוּרִים בַּמֶּשְׁכָּן – קוֹדֵשׁ הַקּוֹדְשִׁים, הָאוֹלָם, הַחֲצֵר, וְיֵשׁ מְדוּרִים בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם הַמְּקַבְּלִים בְּרַמְתָּם. קוֹדֵשׁ הַקּוֹדְשִׁים הוּא הַמְּקוֹדֵשׁ בְּיֹתֵר, בּוֹ הָאֲפִשְׁרוֹת לְשִׁמוֹעַ אֶת הַקּוֹל הַמְּדַבֵּר אֵלָיו. זֶה הַמְּקוֹם הַמוֹצֵנֵעַ, לְשִׁפְתַי הַסוּד וְהַחֲשָׁאִין, הַתְּחוּם הָאִישִׁי הָאִינְטִימִי בְּיֹתֵר, הַרוֹבֵד הַבְּלִתִּי מוֹדֵעַ. הַפְּרוּכַת מְבַדִּילָה בֵּינוֹ וּבֵין שָׂאֵר הַחֲלָקִים, שְׂכָן אֵינוֹ פְּתוּחַ בְּכֹל רֵגַע וּבְכֹל שְׁעָה לַפְּגִישָׁה הַמְּרוֹמְמַת, אֲלֵא לְאַחַר הַכְּנוֹת מְרוֹבּוֹת וּמְדוּקְדָּקוֹת, לְאַחַר הַיִּטְהָרוֹת, וּבִיּוֹם מְסוּיִם מִימֵי הַשָּׁנָה. לֹא כֹל אָדָם מְסוּגֵל וּמְזוּמָן לַכֶּךְ. זֶהוּ מִיִּן מוֹדֵל מְסוּיִם לְהַשְׁרוֹת אֶת הַהֲכָנוֹת וְהַדְּמִיּוֹת לְבִנְיַן הָאִישִׁיּוֹת הָרְאוּיָה לְהַתְּגַלּוֹת. הַמֶּשְׁכָּן מְגַלֵּם אֵיזוֹ שְׁלֵמוֹת פְּרַסוֹנָאֲלִית, דְּמוּת מוֹפְתִית שֶׁל אָדָם הָרְאוּי לְדִיאֵלוֹג. הַמְּקַדֵּשׁ בְּגִלְגוּלוֹ שֶׁל הַמֶּשְׁכָּן הוּא הַמְּזַמֵּן אֶת הַהִיָּדְאוֹת בְּמוֹעֲדִים מְסוּיִמִּים לְמַפְגָּשִׁים הָעֲשׂוּיִים לְחוֹלֵל אֶת הַתְּעַלּוֹתָהּ שֶׁל נֶפֶשׁ הָאָדָם, פְּתִיחוֹת לְבוֹ וְעֵינָיו לְבַחֲנִית דְּרָכּוֹ.

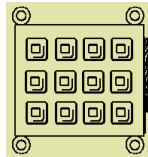
הַצֵּתָה רֵאשׁוֹנָה

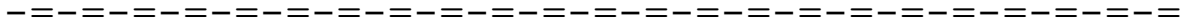
זאת הפעולה הראשונה הנדרשת מן האדם – להדליק את הנר! לעשות משהו, להתאמץ לכתחילה ומתחילה, זו הפעילות הראשונה העשויה להעלות את האור. אור המעשים הטובים יהל וירבה בעקבות השתדלותו של האדם לפעול בעצמו. הבה נשאיר את חסד ההשגחה וההצלחה בהמשך ליוצר האור. כך למדנו למשל מן האשה שרק אסוף שמן אחד היה בביתה אבל מְמַנֵּו צריך להתחיל כדי למלאות את האחרים הנשאלים. כך ממדליק המנורה ולהב עולה לאחר ההצתה המתחילה, וכך נלמד מכל נחשון לא להסס אלא לפעול.

-ה ה ו ר י ס ל מ ק ר א ו מ ס ו ר ת

יש לנו אִם לְמִקְרָא וְאִב לְמִסֹּרֶת. אלו ההורים שלנו להבנת הטקסט המקראי וההכרעה ההלכתית. אִם לְמִקְרָא משמעה ללכת לפי השמיעה, לפי מה שמשמיע לנו הבעל קורא. למשל המלה "יְרֵשׁ יְעֹזֵר" בפסוק: "אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַן אֱלֹהִים יִשְׁלַם שָׁנִים לְרַעְיוֹ" (שמות כב/ח). המלה ירשיען כתובה בלי האות ו"ו, ולפיכך היינו יכולים לקרוא אותה י ר ש י ע ן ביחיד ולא ברבים. הדבר נוגע למחלוקת בדין תשלומי גנב אם צריכים להיות שניים – בהסתמך על הצליל ירשיעון שהוא לשון רבים, ולפיכך דרושים שני שופטים (האלהים – לשון שופטים, ולשון רבים לפחות שניים) או אם נסתמך על אב למסורת עלינו להתחשב בכתיב, רק במה שכתוב ולא במה שנשמע. לדעה זו מספיק אפוא שופט אחד כיוון שאפשר להבין את הכתוב בלשון יחיד י ר ש י ע ן... בגמרא (סנהדרין ג) מובאות דוגמאות נוספות כיצד להכריע במחלוקת שבין שני ההורים האלה.

783

+ - כוכב הגאולה

של פרנץ רוזנצווייג

אלו לפי פרנץ רוזנצווייג ב"כוכב הגאולה" צירי היחסים בין אדם לאלוהים, בין אלוהים לעולם, בין אדם לאחר, לעולם, לטבע, אלוהים לבריאה, ושאר מסילות הזיקות בין קודקודי המשולשים של המגן דוד. ביחסי אדם לעולם, התקשורת היא כלפי האחר בלשון לוינס או "אני-אתה" בלשון בובר. בתודעת קיומי ומכוח התבונה, השפה, הניסיון והדיאלוג מתרקמים היחסים, מתנועעים אנו במסילות של המשולשים.

משולש היסוד הוא אלוהים-אדם-עולם. וביחסי הגומלין והתקשורת ביניהם נעות המסילות גם במשולש השני אלוהים-עולם-בריאה. אלוהים-אדם – התגלות, אדם לעולם – גאולה.

המגן דוד הוא בבחינת "כוכב הצפון" או כוכב המצפון שצריך לנווט אותנו.

+ - משהו על החוקים

חוקי התורה הם עקרונות כלליים. הם מתפרשים בהתאם לשינויי העיתים והתמורות בתפיסתם במרוצת הזמנים. תורה שבכתב מתפרשת בתורה שבע"פ. החוקים היסודיים התשתיתיים אינם יכולים להיות מנוגדים למוסר הטבעי. כך לפי רבים מההוגים הגדולים שלנו. שמיטת כספים, עין תחת עין ואלפי דוגמאות אחרות מקבלים את השתמעויות המשתנה בכל דור לפי פסיקה הלכתית, חוקתית, דמוקרטית בצורה שאינה סותרת את המוסר. כך בימינו בבתי המשפט לרמותיו השונות מתפרש החוק בבירורים משפטיים, בחילוקי הדעות, בהשגות ובטיעונים לבירור האמת, הצדק, להכרעה בין חילוקי דעות באופן שלא יסתרו כללי הגינות, מוסר ומקובלות חברתית-ערכית. אבל החוק אינו בא להרתיע, להגביל, למנוע חוקי ג'ונגל, חוקי גזע ועולם תחתון בלבד, אלא להגן על הפרט וזכויותיו, שלא ייפגע מבחינה מוסרית, או על החברה שלא תוכרע במעמסה. אומרים לו לאדם אל תחלק את כל רכושך פן תיוורש וטיפול למעמסה על הציבור. ביחסי האדם בין הקודקודים של המשולשים הנ"ל תנוע הזיקה ההדדית לפי העמקת התודעה והידע, התבונה והרגש והתקשורת מתוך בחינה מדוקדקת של כפיפותם לעקרונות הכלליים של חוקי המוסר, חובותיו וזכויותיו של הפרט והציבור.

782

-כוכב הגאולה של פרנץ רוזנצווייג

כוכב הגאולה הוא חיבור שכתב [פרנץ רוזנצווייג](#) על שלושה יסודות מרכזיים בהשקפת עולמו [הפילוסופית-דתית](#).

- [האלוהים](#)
- [האדם](#)
- [העולם](#)

אמנם, יסודות אלה נבדלים זה מזה, אך יש ביניהם יחסי גומלין.

- היחס בין האלוהים אל העולם - **הבריאה**
- היחס בין האלוהים אל האדם - **התגלות**
- היחס בין האדם אל העולם - **גאולה**

הפילוסופיה של [פרנץ רוזנצווייג](#) יכולה להיות מסווגת כ**אקזיסטנציאליזם** דתי. כמו הוגים אקזיסטנציאליזם רבים אחרים, יצא [פרנץ רוזנצווייג](#) כנגד האידיאליזם הפילוסופי הגרמני, שבא לידי ביטוי מובהק בפילוסופיה של [הגל](#). הניסיון של האידיאליסטים להכיל את הכול באמצעות הפילוסופיה נראה לרוזנצווייג כניסיון שגוי החוטא למהות האנושית. תחת זאת הוא ראה בחיים מציאות ההולכת ומתהווה. המהויות השונות שקיימות בעולם, מקבלות את ביטויין דווקא במפגש שלהן עם האחר.

כ	ו	כ	ב
ה	צ	פ	ו
כ	ו	כ	ב
ה	מ	צ	פ
ש	צ	ר	י
א	ו	ת	נ

[פרנץ רוזנצווייג](#) לא היה הראשון לשלב את שלוש היסודות הללו יחד. הקדימו אותו בכמה אלפי שנים היוונים. אולם מהלכו של רוזנצווייג הוא באחדות ובקשירה של שלוש היסודות הללו גם יחד, תחת אמונה מונותיאיסטית. רוזנצווייג מצליח לאחד את כל השלוש היסודות תחת האחד. תחת יסוד אלוהי אחד המאחד את כל חלקי המשוואה.

המשולש השני, משולש המסילות (בריאה, התגלות וגאולה), הוא אולי המיוחד בהגותו של [פרנץ רוזנצווייג](#). הוא זה הקושר את שלוש היסודות לעולמנו האמוני והמונותיאיסטי. אצל היוונים, כאמור, היו קיימים היסודות, אך כל אחד מהם היה קיים לכשעצמו. ללא קשר בין האחד לשני. האלים חיים להם באולימפוס, מבודדים ונבדלים מחייהם של בני האדם. לעתים הם יורדים, אך בסך הכל הם חיים במישור נפרד ממישור חייהם של בני האדם, הקשר והזיקה בין השניים כמעט ושאינו קיים. ניתן לומר כי אצל פוליתיאיסטים המשולש המורכב מן המסילות כלוא בתוך המשולש של היסודות, אין קשר בין כל היסודות. בחזקת עזב אלוהים את הארץ, לפי ראייתו של רוזנצווייג. קאנט, לעומת זאת, רואה בחוסר הקשר את העולם האובייקטיבי, ורוזנצווייג רואה בזה את העולם האלילי.

הכוכב מציג את עקרונות 'אל אמת', 'אל חיים'. האל בורא את העולם. האל מתגלה אל האדם, האדם גואל את העולם. המסילות יכולות לנוע לשני הכיוונים, לא באופן סימטרי, אך ישנו גם קשר של גאולה בין העולם לאדם. ההתגלות בנויה גם מנוכחותו של האדם אל מול האל, כך גם יחס הבריאה. הקשר בכוכב הינו קשר מעגלי של אלוהים-עולם-אדם. כאשר בין כל צמד יש סוג מיוחד של אינטראקציה. אלוהים—אדם: התגלות. אלוהים—עולם: בריאה. עולם—אדם: גאולה. בעולם אין דבר יחיד, אלא שלושה. כיצד אנו יודעים שיש אל, עולם או אדם? עונה רוזנצווייג, על סמך התבונה, הניסיון והשפה. אין לי כל ידע מוקדם אודות העולם. הכל נרכש דרך הדיאלוג. כל מחשבה היא תקשורת.

781

דָּמְנוּ הַקֶּזֶז וְמוֹקֶז עַל הַבְּרִית הַכְּרוּתָה לְעַמְנוּ וְלְאַמוּנָה, עַל הַהֲגָנָה לְרִיבֹנוּתֵנוּ וּמְדִינַתֵנוּ. וְעַל כִּךָּ שִׁלְמָנוּ בְּמַחִיר דָּמֵי סָרְסָרֵי מִשְׁמַע.

עֲנֵי בְּרִיבֹ

לא תִּהְיֶה פָּנֵינוּ שֶׁל הַעֲנִי, לֹא תִּהְיֶה אוֹתוֹ, לֹא תִּצְדִּיקוּ, לֹא תִּעֲנִיקוּ לוֹ הַכְּרַת אִמַּת בְּטַעֲנוֹתֵינוּ כִּלְפֵי שְׁמֵיָא, בְּרִיבֹ עַל מִצְבּוֹ, עַל אֲסוֹנוֹ עַל דְּכֹדוֹכּוֹ עֲקֵב מַחֲלָתוֹ, בְּהַצְדִּיקְךָ אֶת דֵּינוֹ שֶׁל בּוֹרֵא עוֹלָם, הַגּוֹמֵל לוֹ כִּפְעָלוֹ... וְשׁוֹעֵת הַעֲנִיִּים אֵינָה מְצוֹמְצֵמֶת לִירוּדִים מְבַחֲנִינָה כִּלְכִּלִּית אֲלֵא גַם לְמַדּוּלְדָלִים מְבַחֲנִינָה נְפִשִׁית וְאֵל "תַּחֲסִיד" כִּרְעֵי אִיּוֹב לְתַלּוֹת אֶת אֲשַׁמְתֶּם בָּם...

חֲצוֹצְרוֹת וְשׁוֹפָר

קוֹל הַשּׁוֹפָר הוּא הַחֲזֵק וְהוֹלֵךְ מֵאֵז, מֵימֵי מַתַּן תּוֹרָה, וּמֵי שְׁנֵה יַחְזוֹר לְעוֹרֵר וּלְהַחְרִיד אֶת הַלְּבָבוֹת לְחֶשְׁבוֹן נֶפֶשׁ. אֲבֵל לְשׁוֹפָר נִתְּלוּ הַחֲצוֹצְרוֹת: "בְּחֲצוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר". קוֹל הַחֲצוֹצְרוֹת אֵינוֹ תִּקְףָּ בְּהִמְשָׁכּוֹ וּבְרִצִּיפָתּוֹ, שֶׁכֵּן לְפִי הַמְּסוֹפֵר בְּתַלְמוּד הִירוּשָׁלַיִם אַחַת לְשָׁלוּשִׁים שְׁנֵה הֵיוּ מַחֲלִיפִים אֶת הַחֲצוֹצְרוֹת. הַהֲתַבְּלָה כּוֹחַן? הַפְּגָה צְלִילוֹתָן? הַכוֹוֹנָה כִּנְרָאָה לְצוֹרֵךְ הַשִּׁינוּי בְּדֶרֶךְ הַתְּקַשּׁוֹרֶת לְעַם. כִּלֵּי הַלוּוִי לְשׁוֹפָר הַיְצִיב, הַמְּסַמֵּל אֶת הַקּוֹל הַנְּאֻמָּן, שֶׁלֹּא נִיתַן לְהִמְרָה, כִּלִּים אֵלֶּה מְתַבְּלִים וּמְשַׁתְּנִים. הַחֲצוֹצְרוֹת מְתַבְּקָשׁוֹת אֶפּוֹא לְהַדְּהֵד בְּקוֹלָן אֶת רַחֲשֵׁי

הדור, תקיעות הזמן המתחדש. השופר מבטא גם את המשמעות של כלי ביטוי, ביטאון, קול המנהיג, וה"חצוצרות" המלוות אותו הן מוחלפות בבני לְוִיתוּ...

-+ בִּין הַקְּטָבִים

מיטלטלת לה האמונה בין הקטבים. בין אמונת גודש, אמונת אוֹמֵן קיצונית, המוצאת ביטויה במצוות מעשיות ובצורות פולחניות שונות. קידושן בעוצמה עלול ליהפך למין עבודת אלילים, לקורבנות גילולים. ומצד שני ההפשטה הרציונליסטית המדיחה לכפור בכל ישות טרנסצנדנטלית, ומתגדרת רק בממצאי המדע והטכנולוגיה הכרוכים בכפירה דתית גמורה. בין הקצוות תתפתל האמונה הדתית המבקשת את הנתונה לחסד השגחה, להיות שותפה בהנהגת העולם בפועל העשייה. עיקרה לא רק בקבלה אלא בנתינה, בהדדיות המגע, בהשתוקקות להתגלות דרך הנתונה וההתעלות בדרכי הקדושה.

-? הָבֵה - הָבֵה

כיפות הכנסיות והמסגדים ושאר מקדשי הדתות מצופים זהב. מעוטרים הקירות, כלי הקודש בקישוטים מוזהבים. לעומת זאת מצוי השטיפל היהודי, בעונו וברהיטיו הַדְּלִים, כי נקרא היהודי לְהָבֵה הָלֵב לא לְהָבֵה החיצוני. ? הָ הָבֵ! – זאת הנתונה הנדרשת מן הלב היהודי, מן המקדש בלב האדם שהשכינה בו

ר ס י ס י ם י ם י ע ק ב
7 0 0
נ י מ ן

הַשְׁרָפָה

במקום הידוע כיום כ"ה הר הצל" היתה עמדת ההגנה "הַשְׁרָפָה" כנגד הפורעים הערבים שהתבצרו ממול בגבעות עין כָּרֶם והצליפו בשעות היום לעברנו. במורד ההר היתה עמדה קדמית והמגינים שלנו היו מתחלפים רק בשעות הלילה כשאין רואים ומשגיחים בהם. כחובש קָרְבִי מימי הַפְּרִיגְדָה, וכאיש מד"א בהגנה, לפני הקמת צה"ל, היינו מוצבים בעמדות שונות בירושלים הנצורה ומופגזת, בימין מִשָּׁה, בקטמון, בשיך ג'ראח וכד'. הוטל עלי, נוסף לתפקידי כעוזרם של ד"ר נִיֶסֶל, ד"ר וירשובסקי, ד"ר וָרְט ואחרים מראשי הפיקוד בתחום העזרה הרפואית לשמש גם כחובש בשדה, וכך זומנתי לעמדת ש ר פ ה. אותו יום נפגע בעמדה הקדמית שבשיפולי ההר אחד החברים והוטל עלי לזחול מהעמדה שבראש ההר אל העמדה שבתחתיתו כדי לטפל בו. צליפות הערבים לא פסקו בשעות היום והיה עלי לזחול בין שיחים וסלעים וכפלי קרקע עד שפילסתי מעֵבֶר לעמדה הפגועה. חבשתי אותו בכתפו ואולצתי להעבירו במשיכה מייגעת לעבר העמדה הראשית כדי להעבירו לבית החולים. הזחילה אָרְכָה למעלה משש שעות, הואיל ונאלצנו להיסתר מפגיעות הצלפים.

עצרתי את הדימום והרגעתי את הפצוע, שנתברר לי לימים כי הוא קרוב משפחה, גיסו של יעקב בלומנטל. בינתיים ספגתי גם אני 3 כדורים, בִּישָׁבֵן ובִּפְרָךְ, וכשהתברר מצבנו בפיקוד העמדה (האחראי היה שם אחד מהאחים קֶרֶצ' מֶר ואחותו של דני אַנְג'ל) הוזעקה יחידת פו"ש ותחת מטר יריות חסות הגיעו אלינו והעבירונו באמבולנס לבית החולים ביקור חולים. וכאן הפואנטה העיקרית: אמא שלי עברה במקרה אותו יום ליד בית החולים, וכשראתה אמבולנס צוֹפֵר ומתקרב בִּשְׁעָטָה אל דלת הכניסה מיהרה להתבונן מי הפצוע, ומה נדהמה לגלות כי באלונקה שוכב בנה... שהיתי כשבועיים בבית החולים, תִּפְרוּ את פצעי וזכיתי באותם ימי מצור גם למטעמים ומעדנים שלא היו מצויים. כשיצאתי נתמניתי לקצין ניהול של בית החולים הצבאי מס' 11 "זיו" כיז ימינו של ד"ר רקובצ'יק שאותו ניהלתי כשנה ורבע. (ר' רשימה מיוחדת בנידון).

779

-קליפת השום

שירו של יעקב אורלנד "עץ הרימון" שודר ברדיו ירושלים באחת השבתות ולאחר השמעתו צלצלה אליו חנה רובינה בתרעומת, מדוע לא הזכיר כי היא שהשמיעה לראשונה שיר זה באוזני החיילים שלנו... התנצל אורלנד ואמר כי נשמטה ממנו ידיעה זו ואולם כלום באמת זקוקה רובינה לשבח זה? והרי זה כקליפת השום במסכת השבחים שהשחקנית זוכה לה בהופעותיה. ועל כך השיבה ואמרה: "יעקב, יקירי, כל החיים הם קליפת השום אבל זה תבלינם – מה לעשות?"

-לוך ה

לורה היתה המטפלת בדוֹחַה טוֹבָה בבית האָבות "נופים". גרוזינית, נאת מְרָאה, שערה הלְבָנוני עוטר את ראשה כמצנפות הפָּאָה שבימי לואי. מסורה בטיפולה והכול משבחים אותה. כשלעצמה אינה טועמת מאומה, מסתפקת בתפוח למאכלה. שומרת על גזרְתָה הצנומה. עד לפני זמן מה לא ידענו שהיא פסנתרנית מוכשרת, מקצועית, בוגרת האקדמיה בחארקוב וכי זכתה כאן בתחרות פסנתרנים בפרס כספי, לא גדול, אבל יכול היה לשמש לה לקניית פסנתר משומש לאימונים ולהוראה. עד מהרה נפוצה הידיעה על כשרונה זה והפצירו בה מאושפזי בית האבות להופיע בפניהם בקונצרט. החלטנו לבוא ולהיווכח בסגולותיה של לוֹרָה גם בתחום זה. ואכן היה זה קונצרט יוצא מן הכלל. היא נגנה קטעים מִבְּאֵד, בְּטֵהוּבֵן, שוֹפֵן, חצ'טוריאן ואימפרוביזציות. האולם היה מלא, והריעו לה על הופעתה המרשימה. הכרנו בהזדמנות זו את בעלה ואת

בנה בן ה- 12. הגרוזינים נחמדים, ומתוך היכרותי לגרוזינים אחרים בשכנותנו אני מלא התפעלות מן הגזע המבורך הזה המעניק לנו כשרונות מוזיקליים ופיננסיים. גם הכנר ונגרוב נמנה עמהם. הציון שאני נותן ללורה הוא לא רק "לא-רע" אלא "מצוין"...

מ ר ג ו ...

בביתו של אליעזר מרגובסקי – מרגו - התוודעתי לראשונה ל"מוסיקה קלסית", כי היה להם פטיפון ארוך אפרכסת, והתקליטים של 78 השמיעו לנו, חזור והשמע, את הרפסודיה הספרדית של לאלו, עד שידענו לשרוק קטעים שלמים ממנה בע"פ. קטעים אחרים של מוסיקה קלה וריקודים היו חביבים בעיקר על לאה אחותו. אנו התרשמנו ביותר מהתלבושת הלבנה והקצרה כל אימת שיצאה למגרש הטניס בחצר גולדשמידט ומחבט הטניס תחת בית שחיה. זכורים לי רהיטי הבית, בפינת שכונת אחוה וגאולה, שהיו עשויים מהגוני תכלכל. אביו, שהיה יו"ר ועדי השכונות, היה חולה סוכרת וקטוע רגל, סבל עד מאוד מהמחלה עד שנפטר, ואמו שהיתה עקרת בית מסורה ודאגנית היא שטיפחה את אישיותו של אליעזר. אחיו יחיאל היה קצין במשטרה הבריטית ובנו היה השגריר המפורסם ארגוב שנפגע בלונדון, ובעטיה של תקרית הטרור התפתחה כידוע מלחמת ששת הימים. עם אליעזר למדתי 8 שנים בתחמוני, 4 שנים בגימנסיה רחביה, 21 שנים בסמינר בית הכרם. חברותא זו לא הפרידה בינינו גם בשירות הצבא הבריטי בארץ ובמצריים, הוא השתחרר לפני שעברנו לאיטליה ונשא לאשה את עליזה. ביקרתי הרבה בביתם ברחוב עזה, אף לאחר שנתגרשו והתאחדו שנית. אליעזר עשה קרירה בקרן הקיימת לישראל ואהב להופיע ולשמש נציג לגופים שונים. כתב ידו מעיד על אמביציות ושאיפות לגדולה. בשכונת רמות נקרא על שמו אחד הרחובות כי זכה למעמד יוקרה בירושלים.

ס ב ת א ו ת

הוֹדִיעוּ בְּדִיּוֹר הַמִּגֵּן שְׁלָנוּ עַל קְבוּצוֹת לומְדִים בְּסִבְתָּאוֹת.

אֲנִי מְנִיחַ, שֶׁהַקוֹרְסִים יְכִילוּ גַם אֶת הַנוֹשְׁאִים הַבָּאִים :

- **הַסִּבָּה מְקְצוּעֵית מִמְחֻנָּאוֹת הַנְּעוּרִים לִיְכַנָּאוֹת הַזְּקוּנִים ;**
- **הַשְּׁתַלְמוֹת בְּשִׂיחַ הַדִּיאָלוֹגִי וְהַקְבוּצָתִי בְּעֵנֵי רְכִילָאוֹת ;**
- **הַתְחַזְקָה הַסִּיעוּדִית (לְשׁוֹן סְעוּדָה) וְהַדִּיאָטָטִית ;**

- סדנאות לפתוח היצירתיות בחיים של הכשר והתר;
- דיונים: מי צריך לצלצל בפעמונים לזוגיות סבתאית?
- התמחויות: בנכדאות, נינאות ובדידות...
- ההתמודדות של הגמלאי מאיום המחיקה מספר המלאי
- למוד התמרורים של "ביציאה האט"
- פנסיונרים "יושבי קרנות" כיצד לתפרנסו מ"קרן" זו או אחרת
- כיצד ינוח הגמלאי בימי שישי ושבת לאחר ימים של בלאי
- איך ממשיכים אם אין עם מי למשוך?
- איך הופכים את הגריאטריה לגרייה טריה?
- מה ההבדל בין "מגדלי הזֶהב" והדיוור המוגן עד 120?
- במגדלי הזֶהב מצלצלים פעמוני הכסף
ובדיוור המוגן הם מצלצלים רק עד 120...

777

ד ר ך א ר ך

אמנם משקפת דרך ארץ את מידת הנימוסיות, דרכה של התעסקות והתנהגות נורמטיבית, אבל לא תמיד משתקף דרך "ה א ר ך", הפנים, הלב. לא החיוך האמיתי אלא תוכן האמיתי. ועיקרו של דרך ארץ לא ברו אלא תוכו.

ע ב ד - "ע ב ד"

זוכרני ויכוחים מרים במושבות יהודה בין האיכרים ונעדי הפועלים בעניין שכירת פועלים. האיכרים העדיפו את "ע ב ד", העובד הערבי, החורני, הבדוי. שפן "העבד" העברי קונה את האדון לעצמו - בתביעות שכר, חופשה, לידה, ריפוי, תוספות לשעות נוספות, וכל מיני הטבות מטעם ההסתדרות, ואילו ה"עבד" הערבי מנוצל כעבד ממש. ומתגלגלת גישה זו בימינו כלפי "עובדים זרים" ועולים חדשים שטרם התארגנו במוסדות המגוונים.

-הַמַּחְנֶה הַיּוֹנִי-
המחנה היוני סיגל את שיטת יונה בשעתו שאמר למלחי עכו"ם: "שְׂאוּנִי וְהִטְלוּנִי אֶל הַיָּם וְיִשְׁתַּק הַיָּם מֵעַלְיָכֶם". כך הם אומרים במחנה המתקרא "מחנה השלום" כדי להשתיק את סערת אויביו. הבה נוותר, נתפטר, נטיל את עצמותינו בים השנאה שמסביבנו וישתוק הים מעלינו. וכך הם מכוונים בדיוק למטרת האויב להטיל אותנו, את כולנו – לים...

-שְׂמַע יִשְׂרָאֵל-
ייתכן שהיו מעמדים ותקופות בישראל שאוֹזֵן ישראל היתה מחודדת בשמיעתה. אמנם לא שמיעה אֶבְסוּלוּטִית, שהרי תמיד ימצאו זייפנים או לקויי שמע. אבל במרוצת הדורות השמיעה הכללית נפגמת ונחלשת וכיום כבר נזקקים אנו למכשירי שמיעה כדי להיטיב את הקליטה. אנו זקוקים לאותה מנהיגות שתִּשְׁפִּיל לְ שִׁמְעַתְּ אֶת הָעָם...

טוֹב שְׁבִרופָאִים
איך מסבירים את המאמר הזה: "טוב שברופאים לגיהינום"?
טוב שברופאים הוא המחזיק עצמו פֶּטוּב וְכַמוֹמָחָה שְׂאִין פְּמוֹהוּ...
בהתנפחותו זאת הוא גורם לַאֲסוֹנוֹת כִּי מוֹנַע הַתִּיעֲצוּיֹת עִם מוֹמַחִים אַחֲרִים,
שאוּלֵי טוֹבִים מִמֶּנּוּ וְעַדִּיפִים בְּעֵצָתָם מִמֶּנּוּ...

776

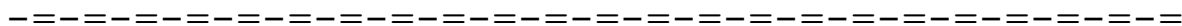
-+בצלאל בצראוי

בצלאל בצראוי זכור לי לטובה כמייסד "המכבי-הצעיר" בירושלים בסוף שנות העשרים והשלושים, וכמי שטיפח בנו, בגיל ההתבגרות, את הצופיות וההתכשרות לתפקודי פיקוד והדרכה. הגרעין הכיל אותי, אליעזר מרגובסקי, ליפא ומירה מרגולין, אשר ריבלין, ואחר כך את הויזדורף, סלנט יעקב, האחים ברינקר, נעמי סטנצקי, חנה דובשני, מנשה לוי, עזריאל קרני, שמאי כהנא, דוד ריבלין, אדלר, מרגלית ספיר ואחיה מיכאל, שרה בוכמן, חסידה, שמעון כהן, יוסי בכר, אריה שפירא, אליהו שוורץ וטובה אחותי. בין המבוגרים שבחבורה היו יוסקה המבורגר ונתן אחיו, לימים נודע יוסקה כמפקד "אקסודוס", ושלמה בורי (קשור למאפיית אביחיל) השלישיה הזאת הופיעה בקטעים של "אופרה בגרוש", ומאז נחרתו בי המנגינות המפורסמות והפזמונים על אבו ג'ילדה, ראש הכנופיות של מאורעות השלושים. עשרות רבות של חניכים היו מאורגנים בשכבות של "גורים", "כפירים". קיימנו ימי שדה וטיולים בנבי סמואל, מקוה ישראל, זכרון יעקב, ובכפרים

ערביים שליז חברון, בייחוד דו ר ה – בהם קיימנו מפגשים עם צופים ערבים. שוחט יהודי מחברון הכין לנו מטעמי כבש לאחר תחרויות הספורט, אך כעבור כמה שנים, משהחלו המאורעות של 36-39 נשתבשו היחסים כליל. לימים נתמנה בצלאל בצראוי למנהל תלמוד תורה "בית אהרון", ברחוב דוד ילין. ובבי"ס זה שימשו אלעזר הלוי ונעמי (גולדמן) כמורים. ברווקותו גר מול בית ספר תחכמוני שבכתליו ובחצרו נערכו הפעולות המגוונות של "המכבי הצעיר. בדירה זו הוא טיפל במסירות עצומה באמו הזקנה והחולנית. ובביתו הדריך אותנו להופעות של המקהלה וההצגות בחגים. היה לו "פוס הרמוניום" שבעזרתו הנחיל לנו את הטונים הנכונים ומנגינות השירים שהיו צריכים לבצע בשני קולות. כליז דמשק היטיב לדבר ערבית וכשנזקקנו לתלבושות בעיר העתיקה בירושלים ידע אילו בדים ובאלו מחירים להתמקח עם המוכרים. ליוונו אותו בחדווה בקניות בשוקי הרוכלים לקנות סרטים, קישוטים, בדי צבעונים, בייחוד זכור לי בד ה"סיטיקרוז". הוא היה מדריך מחונן, יודע נגן, בימאי, מעמל, איש ספר ולשון, בהופעותיו, בתלבושתו, במעמדו וגינויי המימיקה והתנועה היה בעינינו ממש כגנרל. כשהתחתן ופרש מעבודתו התגורר במעונות עובדים שבשכונת רחביה.

775

ת ע ש ה מ ל א כ ה

השביתה בשבת מעניקה שלווה מוחלטת כאילו כל מלאכתך עשויה. אין הנופש בשבת מוטרד בעסקיו, מפלוי מלאכה, אלא מתברך בהצלחה. הנשמה היתרה גורמת להשמת הדאגה.

+גדול דגול

חילופי האותיות מרוממים להבליט את האדם הגדול פדגל המתנשא הרבה למעלה מהשאר. שהרי מבחינה גופנית פיזיולוגית אין הגדול שונה משאר הבריות. במה הוא נפר? במה הוא נישא מהשאר? במעלותיו התרומיות, במעשיו הטובים הרבים, במעלות המוסריות, הנפשיות, ביתרונו הרוחני. לא משקל הגוף, לא צורת הלבוש וטיבו, לא בצדדים החיצוניים אלא באיכות של מעלותיו ופעולותיו המוסריות.

+כמגדלור וקהר

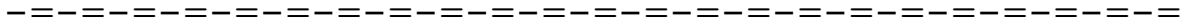
נמשלו תלמידי חכמים למגדלים בחומה השומרים על יושבי העיר. הם המיניקים מחכמתם לתושבים כיצד לחיות, להיזהר ולהשתמר ברוח התורה והמסורה. נרחיב את המשל על

מנהיגים ונבחרים ובכירים לסוגיהם הממונים לשמירת החוק והמשטר, איכות החיים ברוח הדמוקרטיה הנאורה, המדע והטכנולוגיה החדשה. המדרש אומר עליהם: "אני חומה וְשָׂדֵי כְּמַגְדָּלוֹת" (שה"ש ח' /) כחומה המגינה וכצופים הניצבים ללא הרף במגדלי השמירה הלהזהיר, להוכיח ולהורות מפני סכנות. נבחר האומה צריכים להיות המגדלורים, הצופים באור תבונתם מה לחוק ולתקן, במה להתכונן, לתכנן ולבצע כדי לקדם כל פגע. כשהאור פָּבַה במגדלור משתררת החשכה, מתנפצים גלי ההרס, שוטפים להציף ולמוטט ארץ ויושביה. במציאות ימינו כבר אמר בשעתו חייל מן השורה על החרמון: "העיניים של המדינה"... "עיני העדה" בסורונן ובסמיותן פורצים את מחסומי ההגנה על המדינה.

+ - שירות דב

דובי הקרח הם שהעניקו לכלת פֶּרֶס נובל לכימיה עֶדָה יוֹנֵת ממכון וייצמן את השירות הטוב, המועיל, המעורר את המדען לתגליתו המרעיש עולם. הריבוזומים, שאותם חקרה המדענית שלנו שנים רבות, הם החלבונים הנְגָלִים לעין רק בטלסקופ האלקטרוני. אלו הם החלבונים המשוטטים ברקמת הפלֶסְמָה של התא. הם המסוגלים "לקרוא" את הוראות הגֶן מגרעין התא, השולח את הוראותיו מהם התוֹצְרִים החלבוניים הנחוצים לפעילות חיונית הדרושה לגוף. הריבוזומים הם אומני-פוטנטיים ואינם מצומצמים ביכולתם להיענות למשהו ספציפי, אלא לפתור בעיות מכל סוג שהם נדרשים להעניק. כך ביכולתם לסתור את הפעילות העוֹנֵת של חיידיקים ווירוסים שמצליחים להתגונן בפני האנטיביוטיקות שהמציאו נגדם. בשהייתה בספרייה לאחר פגיעה בגופה וניתוקה מהמעבדה שקעה בקריאה וכך נתגלה לה באקראי כי הריבוזומים שבדובים אלה מוקפאים ואינם משנים בגבושם את תנועתם. מכאן הסיקה שכדי לאפשר את מהותם וצורתם של הריבוזומים צריך להקפיאם כדי לצלמם ולבחון אותם מכל צד וצורה. תגלית זו תאפשר ליצור להכיר יותר אותם בגיבושם. וליצור את האנטיביוטיים החדשים שיאפשרו לסתור את פעולתם של הנגיפים. נכיר תודה למדענית המהוללה וגם לדובים ששמש יצא פעם לרעה בביטוי "שירות דב" ונכיר גם בזכותם לשירות טוב!

774

ל ה ח ז י ק מ ע מ ד כיצד?

בכוח הרצון, בכח ההתמדה, במאמצי ההתכוונות ובנחישות האמונה.
החוזים בהתגלות במעמד סיני לא החזיקו מעמד אלא נכשלו בעגל למרות
מה שראו ומה ששמעו, אלא שרפים היו ברצונם ובאמונתם כי לא הוכשרו לכך.
משמע: לא מִתַּן תורה העיקר אלא קִבְּלָת הַתורה עיקר!
ההכרעה וההחלטה היא בידי האדם המקבל ולא בגורם חיצוני.

סְמָאֵל

מְקַבֵּץ שֶׁל סְמָלֵי רוּעַ וטומאה, הַיֵּצֵר הַרַע, הַסִּיטְרָא אַחְרָא, הַשֵּׁטֶן וְכד'.
כשמיסימים מְסַכֵּת, פֶּרֶק לִימוּד, נוֹהֲגִים לַערוֹךְ "ס י ו ס", וְהַיֵּצֵר הַרַע חוֹשֵׁשׁ מִפְּנֵי הַסִּיּוּם –
מִדּוּעַ?

כי סמאל יודע שהלומדים הקבועים כבר נשִׁטּוּ מהשפעתו ואינו יכול להם, אבל לְסִיּוּם
מוֹזְמִינִים אוּ מְזִמְנִים עֲצֵמָם גַּם שְׂאִינָם לומדים קבועים. הללו באים ליהנות מלימודם של
אחרים ולהשתתף בשמחתם. הואיל ואלה אינם קבועים, הריהו חושש שמא יינגעו בחיידק
הלימוד ויתחמקו מהשפעתו, יתמלטו מלכידתם ברשתו. על כן סְמָאֵל – סְמִי מְכָאן אֵל, שוֹנֵא
הוא את הסיים הגורע ממנו קליינטים...

שְׂכִינָה שׁוֹרֵה

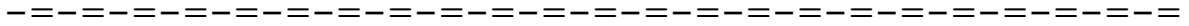
לְמַדְנוּ מִפִּירוּשׁ סְפוֹרְנוּ כִּי כְבוֹד ה' שָׁכַן בְּמִשְׁכַּן יוֹתֵר מִשֶּׁהִתְמַיֵּד בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְלֹא נִרְאָה כָּלֵל בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי. הַפֶּאֶר וְהַהֲדָר, הָעוֹשֵׁר וְהַזֶּהֱב וְהַנְּחוּשֵׁת, הַשֵּׁשׁ וְהַיּוֹפִי - עַד שֶׁנֶּאֱמַר עַל מִקְדָּשׁ הַיְּרֻדוֹס: מִי שֶׁלֹּא רָאָה בְּנֵיִן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׂכִינָה הַיְּרֻדוֹס לֹא רָאָה בְּנֵיִן נָאָה מִיָּמָיו. עוֹבְדָה הִיא שֶׁהַמִּשְׁכָּן לֹא נִפְל בְּיַד אֲוִיבֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵילוּ שְׁנֵי הַמִּקְדָּשִׁים חָרְבוּ בְּיַדֵּיהֶם. נִמְצָא שֶׁלֹּא הַהֲדָר הַחִיצוֹנִי גוֹרֵם לְהִשְׁרָאתָה הַשְּׂכִינָה אֲלֵא מְעֻשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם. "טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וְכֶסֶף"...

נ"ס ז"ל

אֵת רֵאשֵׁי הַתִּיבוֹת שֶׁל הַמַּלְאָכִים נ"ס ז"ל הַנִּנְי מִפְּרָשׁ: נְהִיָּה סִיְעָנִים זָה לָזָה. אֵין לָךְ יִהוּדִי שֶׁאֵינוֹ מְקִיִּים אִיזוֹ מִצְוָה. מִכָּאֵן, שֶׁאֵין לָךְ יִהוּדִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי וְזָכָאִי לְסִיּוּעַ. סִיּוּעַ בְּעֵצָה וְהַדְּרָכָה, בְּמִמּוֹן וּבְקְלִיטָה, בְּדַאָּגָה לְעִבּוּדָה וּבְרִיאוֹת הַמְּשַׁפְּחָה, בְּבִטְחוֹן פְּרִנְסָה, דִּיּוֹר, הַגְּנָת הַמִּשְׁפָּט וְהַחֻקָּה. וְאֵם נְסִייעַ – נְסִייעַ! נִסְ הַעֲרָבוֹת יוֹפִיעַ וְלֹא יִזְכָּר רַק כַּז"ל...

773

-קִדְשָׁה מֵת מְשַׁכֶּת

הֲרֵה מוֹרֶה קְדוּשָׁתוֹ מֵתִמְשַׁכֶּת אֶעֱפִי שְׁלֵא נִתְגַּלְתָּה עֲלֵיו שְׁכִינָה בְּקוֹלוֹת וּבִלְפִידִים, בְּנִיגוּד לְהֵרֶסֶן סִינֵי שְׁקְדוּשָׁתוֹ סוֹלֵקָה, וְהִיתָה זְמִנִית לְשַׁעָה.
 מִסְקָנָה: לֹא הֵהרֵם מְקוֹדֵשׁ מְכוּחַ עֲצָמוֹ, לֹא בְּקִיּוֹמוֹ וְלֹא בְּחוֹרְבָנוֹ, אֲלֵא מִפְּחֵי הָעוֹבְדִים
 הַמְקַדְּשִׁים וּמִתְקַדְּשִׁים בְּטֹהַר עֲבוֹדַת ה'. לֹא הַמְקוֹם מְכַבֵּד אֲלֵא הָאָדָם מְכַבֵּד אֶת הַמְקוֹם.

-שְׁמָעוּ שְׁמוֹעַ

יֵשׁ שְׁמִיעָה טְכְנִית לֹא מִשְׁמַעוֹתִית. הַנְּבִיא יִשְׁעִיָה אָמַר: "שְׁמָעוּ שְׁמוֹעַ וְאַל תְּבִינּוּ", אֲפֹשֶׁר לְשָׁמוֹעַ וְלֹא לְהִבִּין אֶת הַמִּשְׁמַעוֹת. אֵינִי פֶּגֶם בְּאִיבְרֵי הַשְּׁמִיעָה וּבְכוּשֵׁר הַתְּפִיסָה, אֲלֵא בְּקוֹצֵר הַשְּׂגָה הָעֲמוּקָה שֶׁל הַנִּשְׁמַע. לְרֹאוֹת אֶת הַקּוֹלוֹת מִשְׁמַע לְהִבִּין אֶת מִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים הַנִּאֲמָרִים, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵנוֹ אֹמְרִים "נִרְאִים לִי דְבָרִיךְ", "הַדְּבָרִים נִרְאִים", "אֲנִי רוֹאֶה שְׁאֵתָה מִבֵּין", וְהַכוּוֹנָה בְּכָל אֱלֹהִים לְתִלּוֹת אֶת הַהֲבָנָה בְּחוּשׁ הָרְאִיָּה שֶׁהוּא הַבְּדוּק בְּחוּשֵׁים לְרֹאֵה בְּרוּרָה וְאַמִּינָה. וְכִשֶׁה־שְׁמִיעָה מוּבְהָקֶת בְּתְפִיסָתָה הַנְּכוּנָה הִרְיָה דוּמָה לְרֹאֵיָה...

בְּרוּךְ הַשֵּׁם

מי הוא שטבע ברכה זו בדיבורנו היומיומי?
 לא אחר אלא הנוכרי יתרו באומרו: "ברוך ה' אשר הציל אתכם..."
 ברוך השם שאנו מסוגלים לסגל ברכות, מנהגים, נימוסים ויחסי ציבור
 לא מתוצרת ישראל...

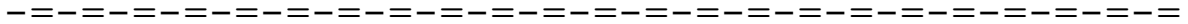

איזהו חכם?
 הלומד מכל אדם! ומה יש ללמוד מכל אדם?
 מן החכם חכמה, מן הטיפש להימנע מן הסכלות,
 מן הצדיק דרכי מוסר, מן הרשע להיזהר מכל רע,
 ומן האשה? – הגם היא בכלל אדם?

-בשבי לי
 בשביל שסללתי לעצמי, בנתיב שהכשרתי ללקת בו בדרךכי,
 בשביל הסלול גם לבני משפחתי, בנתיב שהתקנתי גם לזולתי,
 בשבילי עולם נלך כשאנו צועדים לקימו ולא להחריבו.
 כל יחיד חייב לומר: "בשבי לי נברא העולם",
 לתלות בעצמי, לא להשליך על אחרים, כאלו יחיד אני בעולם
 ואני הוא האחראי...

772

ס י ט ר א א ח ר א
איך אפשר להחליש את כחות הסיטרא אחרא?
על-ידי הגברת האור!
פי האור מבריח את החשך...

+ אם המשפט משתת על מצוי הדין, האמת תמצה לפנים משורת הדין

תפוס לשון אחרון, תפס לשון ראשון – לכאורה שני מבעים הסותרים זה את זה, אלא שכל אחד מהנה לשון לעצמו. כל אחד תופס לשון ייחודי שאינו קשור בזיקה לשני. יתכן שהלשון הראשון נשאר בטקסט במקומו ולא השמט אפ"י שהלשון השני הוא המכריע, הוא הקובע את הפרוש האמתי שהתפנונו אליו, והשני שלא התפנונו אליו שכחו למחקו...

+ ת ל א ה – תלויה לנו לעיפה
תקומה-תנועה-תנופה
תקים ותניע אותנו לנוף ההנה

+ יחסיך אל תחדד
בכנוי כמו: "ארמי אובד"...

פ ו י א ל – מצאצאי יתרו,
המיתרים מלל פטפוטים
הן בעניני הבל הן בעניני אל...

א י ש ל ר ע ה ן
דרגת "איש" היא במעלת כבוד, גבורה וחקמה,

וַיִּתְרוֹנוּ לֹא בְּהִסְתַּגְרוֹתוֹ בְּחִבְרָתוֹ
 אֶלֶּא בְּהִתְרוּעָעוֹ, בְּשֹׂאֲלוֹ לְשִׁלּוֹם חֲבֵירוֹ, בְּהִתְחַבְּרוֹ לְזִמּוּנֵי שְׂמִיחָה וּמְצֻנָּה,
 בְּהִתְוַעְדוֹתוֹ לְרַעְהוּ בְּרַעְתּוֹ וּבְשִׂפְךָ לְבוֹ...
 וְיִתְרוֹנוּ לֹא בְּהִסְתַּגְרוֹתוֹ בְּחִבְרָתוֹ

+ - בָּא בְּיָמֵינוּ
 שׁוֹקְעִים הַיָּמִים מִבִּי"ת לְאֵל"ף
 שְׁקִיעָה מֵאֲלָפֵת לְזִרְיָחָה חֲדָשָׁה...
 שׁוֹקְעִים הַיָּמִים מִבִּי"ת לְאֵל"ף

ס י נ ג ו ג ה
 הַרְפּוֹרְמִים הִפְכוּ אֶת הַסִּינְגוֹנָה לְסִינְגוֹ-הָ עַגְב־לִגּוֹ בֵּה

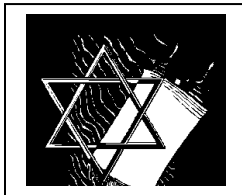
נאמר בפרשת מֶרְה: "שָׁם שָׁם לוֹ חוֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ". לְמַדִּים אֲנוּ שֶׁכֵּבֶר קוֹדֵם מִתֵּן תּוֹרָה וְקוֹדֵם עֲצַת יִתְרוֹ הֵיוּ לְיִשְׂרָאֵל סְדְרֵי חוֹק וּמִשְׁפָּט. נִיתֵן לּוֹמֵר אִפּוֹא שְׂמָה שְׂאֲנוּ מִכְּנִים בְּשֵׁם תּוֹרָה שְׁבַע-לֶפֶה כִּבְר הֵיטָה לְיִשְׂרָאֵל לְפָנָיו מִתֵּן תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב. גַּם הָעוֹבְדָה שֶׁלֹּא לְקַטּוֹ אֶת הַמֵּן בְּשִׁבְתָּ מוֹכִיחָה שְׁשִׁמִּירַת שַׁבֵּת נִהְגָה קוֹדֵם מִתֵּן תּוֹרָה. מִצּוּוֹת אַחֲרוֹת שֶׁקִּרְאֵנוּ עֲלֵיהֶן בְּתוֹרָה נִהְגוּ בְּיִשְׂרָאֵל וְלֵאחֲרַי מִתֵּן הַתּוֹרָה נִתְפָּרְשׁוּ, סוּיְגוֹ אוֹ נִתְוַסְפּוּ ע"י חֲכָמֵי הַתּוֹרָה. בְּמָה מִתְגַּדֶּרֶת אִפּוֹא עֲצַת יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה, אִם סְדְרֵי חוֹק וּמִשְׁפָּט הֵיוּ כִּבְר נִהוּגִים בְּעַם? לְמַדִּים אֲנוּ שֶׁהַכוּוֹנָה לְהוֹרוֹת אֶת מִשְׁפַּט הָאֱלוֹהִים בְּתִיוּךָ וּבִפְרוּשׁ דְּבַר הָאֱלוֹהִים עַל יְדֵי אוֹתָם חֲכָמִים, נְבוֹנִים, יְדוּעִים, אֲנָשֵׁי הָאֲמֵת, שׁוֹנְאֵי הַבְּצַע. מֹשֶׁה, שֶׁכֵּל הַקֵּהל נִקְהַל עֲלָיו מִבּוֹקֵר עַד

ערב, אינו מסוגל לשמש שופר בלעדי להכרעת המשפט בישראל עפ"י דבר האל. יתרו כהן מדון, מצאצאי קטורה אשת אברהם, מלמדנו, כי הנהגת העם תתקיים לא רק בכוח נס שמיימי אלא בעזרת הפעילות האנושית. "נשם נסהו" – הניסיון הנלמד ממרה מורה על ההכרח בהעלאת הנס של כוחות האדם המוסרי בהתנהגותו המוסרית האישית והקולקטיבית. שבע התכונות האישיות שהוא מונה באנשי החוק המשפט הן המכשירות לתפקודי ההנהגה לפי התורה הקיימת והתורה העתידה להינתן. במלים "אנשי חיל" ניתן לקפל ב- 7 האותיות 7 מידות שמנה יתרו בעצתו למשה בעניין מינוי השופטים: "אנשי א-אמת(אנשי אמת), נ-נבונים, ש-שונאי בצע, י-יראי אלוהים, ח י ל : חכמים, חיל, י- ידועים, ל- לשבטיכם... בכך יתנוסס בהשתמעותו נס יתרו.

ש-שונאי בצע

אוהבי בצע הם החכמים, הנבונים, הידועים לנו יפה בתכונות המוסריות הנקלות שנחנו בהן, אלו שסיגלו תאוות הון ושלטון, אלו אנשי החיל בקומבינות שלהם, בתכניהם הכלכליים והפוליטיים, בכזבי הבטחות, בסילוף הביצוע המתבקש, אלו הגורפים לכיסם ומעונם ועסקם עמל זולתם. לעומתם נאדיר שמם ופעלם של שונאי הצע, רודפי האמת, אוהבי הביצוע השונים ולומדים, עמלים וטורחים לא רק לעצמם אלא לטובת חברתם, למען נזקקים לתמיכה וסיוע חומרי, רפואי, משקי וסידורי.

שכל טוב
מתי הוא טוב?
 כשכל העושים, המעשים והמעשים
 הולמים בשכל טוב, שנאמר:
 "שכל טוב לכל עושיהם" (תהלים קיא/י)

+קדוש קדוש קדוש

השלוש המאלף:
 אינטלקטואלי-אתי-אסתיטי
 המשולש המקיף, המשלים בצלעותיו את ההויה האנושית

נסה ותוכח

יש לך הצעה טובה? תלה אותה לא בעצמך שלא תיכשל פן יפסלוה אנשי ריבך, או ימנעו ממך בגאותם את גאותך, אלא תלה אותה באישיות ובסמכות אחרת, צדדית, ובלבד שלא תתימר במקוריותך...

770

"וְאֵתְּהָ תַחֲזֶה"

מלים אלה של יתרו, חותנו של משה, כהן מדין, שלפי המסורת שלנו נתגייר ואמר: "עֲתָה יִדְעָתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים", הוא שייתר פרשה אחת בתורה על שמו. אולי הפרשה החשובה ביותר, העוסקת במעמד הר סיני, בעשרת הדיברות, ב"נעשה ונשמע". יתרו זה הוא המניח את התשתית האדמיניסטרטיבית בניהול ושיפוט בעצתו למשה כיצד לכלכל את ענייני העדה. והמלים הללו "וְאֵתְּהָ תַחֲזֶה" מופנות בעצם אלינו לחזות ולראות וללמוד מבני נֶכֶד, אנשים בעלי שֵׁכַל ובינה, בעלי טעם, ידע וניסיון, ולא להסתפק רק בהאירנו עליהם באור אמונה ותורה אלא לאור לפי דרכם בהלכות דרך ארץ, שלטון והנהגה.

+פולי ומונו

העולם האילי "נתברך" בפוליטיאזם, בשפע אלילים שהיו ממונים על כל התפקודים שבטבע. רוחות וסערות, אהבה ושנאה, מלחמה ותחרות, כיבוש וכניעה, ולמעשה "בהאנשה" זו של יצרי אדם ותחבולותיו הקנו להם את התכונות והיצרים, הפילוגים והתככים, הרגשות והכשלונות שבחיי אדם וחברה. אמנם גם בפוליטיאזם האילי היו אלים עליונים ("כהן לאל עליון") והיו נוא-אמון ואחרים שהיו מעין קדם אמונה למונותיאזם. אבל המונותיאזם העברי היהודי היה מעבר לכל זה. אלוהי ישראל אינו כלול בטבע ואינו

מְשׁוּעֵבֵד כְּשֶׁאֵר הַאֲלִילִים לִיצְרִים וְהַתְּנַגְּשׁוּיּוֹת כְּבִבְנֵי הָאָדָם אֵלָּא הוּא מְעַל הַטֵּבַע. הוּא יוֹצֵר הַטֵּבַע, אֵינּוּ כְּפֹיף לְמִנְהַגּוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵלָּא מְשַׁנֶּה סְדְרֵי עוֹלָם וּמִנְהַגּוֹ לְפִי הַצּוֹרֵךְ, הַשְׁעָה, וְהַהֲנַהֲגָה הָאֱלוֹהִית הַתִּיאֻצְנִטְרִית וְלֹא הָאֲנֵתְרוֹפּוּצְנִטְרִית. הַתִּיאֻלוֹגִיָּה הַמְקַרְאִית בְּנוּיָה עַל תְּפִיסָה זֹאת שֶׁל בּוֹרָא עוֹלָם וּמִנְהַיְגּוֹ. כּוֹחַ עֲלִיּוֹן יַחֲדָּי בְּמִינּוֹ הַמְּאֻחַד אֶת הַכּוֹל וְהַמְּכִיל אֶת הַפּוֹל. שְׁלָמוֹת עֲלִיוֹנָה זֹאת נִזְקָקֶת אֲמָנָה לְהַשְׁלָמוֹת מְצֻדָּו שֶׁל אָדָם הַנִּבְרָא בְּצֶלֶם אֱלוֹהִים. לְכַךְ נִיתְּנָה הַבְּחִירָה הַחֹפְשִׁית לְבְנֵי הָאָדָם לְהַמְשִׁיךְ אֶת מַפְעַל הַיְצִירָה, לְהַשְׁלִים אֶת הַבְּרִיאָה מִיֵּשׁ לֵישׁ לְתִיקוֹן הָעוֹלָם.

+ - "אָבִי" שְׁלוֹשׁ

פְּרָעָה הָעוֹמֵד בְּרֹאשׁ הָאִימְפֵּרִיָּה הָאֲלִילִית שֶׁל אוֹתָהּ תְּקוּפָה, הַמְתַּחַרָה בְּתַרְבוֹת הַכְּשָׁדִים, אֲשׁוּר וּבָבֶל, אוֹגְרִית וְכְנַעַן, אֵינּוּ מוֹכֵן לְקַבֵּל אֶת תְּפִיסַת מֹשֶׁה עַל אֱלוֹהִים, "לֹא יִדְעָתִי אֶת ה'". הוּא אֵינּוּ מוֹכֵן לְהוֹדוֹת וּלְהַפְּיֵר בִּיחֻדּוֹ וּגְדוּלְתּוֹ שֶׁל הַשֵּׁם עַל אֲמוֹנָתוֹ הָאֲלִילִית. סִיפּוּרֵי הַמַּפּוֹת וְעֲלִילוֹת יְצִיאַת מִצְרַיִם מְסוּיָם בְּהוֹמּוֹר אֶת קוֹצֵר יָדָם וַיְכַלְתֶּם שֶׁל הַחֲרֻטוּמִים לְעוֹמֵת מַעֲשֵׂי הַנִּיִּסִּים שֶׁל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. פְּרָעָה מְקַבֵּץ לְפִי הַמְּדַרְשׁ שְׁלוֹשָׁה נְצִיגִים שֶׁל תְּרַבּוֹת הָעוֹלָם הַקִּיִּימֵת נוֹכַח הָאִיּוֹם הַתִּיאֻלוֹגִי הַחֲדָשׁ שֶׁל הַעֲבָרִים. אֱלוֹהִים אֵיבּוֹ, בְּלֶעָם, יִתְרוֹ - אָבִי "י. אֲבוֹת יְדְעוֹת וְהַשְׁקָפוֹת עוֹלָם שֶׁל הַזְּמַן. אֵיבּוֹ כְּנַצִּיג הָאֲקִסִּיִּסְטִנְצִיאֲלִיזִם הָאֲנוּשִׁי, הָעֶסוֹק בְּהַתְּלַפְּטוּיּוֹתָיו וּבְחִיטּוּטֵי דְרָכּוֹ שֶׁל הָאָדָם הַפְּרֻט, כְּאֲבוֹ וַיִּסּוּרֵי הֵם בְּמוֹקֵד הַתְּעַנִּינּוֹתוֹ הַפִּילוֹסוֹפִית-אֲמוֹנִית לְפַתּוֹר דְּרָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם. בְּלֶעָם נְבִיא הַגּוֹיִים "אֲשֶׁר מִחֲזָה שְׂדֵי יַחֲזָה" הוּא נְצִיג הָאֲסֻכּוֹלָה הַמִּיִּסְטִית, הַמְכִירָה בְּכּוֹחַ עֲלִיּוֹן וּבִיכּוֹלֵת הָאֲנוּשִׁית לְשַׁדֵּד מַעֲרֻכּוֹת עוֹלָם. יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדִּין הוּא הַנְּצִיג שֶׁל הָאֲדַמִּינִיסְטְרַצִּיָּה הַצִּיבּוֹרִית וְאַרְגּוֹן מַעֲרֻכּוֹת הַשְּׁלִטוֹן וְהַמְשַׁפֵּט לְפַתִּירַת סְכֻסוּכִים וּבַעֲיוֹת שֶׁבְקֶרֶב הַחֲבֵרָה. הַתִּיאֻלוֹגִיָּה הַמְקַרְאִית שׁוֹנָה בְּמַהוּתָהּ מִכָּל הַתְּפִיסוֹת הַלְלוֹ שֶׁהֵן תְּפִיסוֹת מְפִרִידוֹת, רְשׁוּיּוֹת נְבִדּוֹת וּפְרוּשׁוֹת לְעַצְמָן. לְעוֹמֵתָן מֵאַחַדֵּת הַתְּפִיסָה הַמוֹנּוֹת־אִיסְטִית אֶת אֵין סוֹף הַתְּפִיסוֹת הַשׁוֹנוֹת בְּאֵל יַחֲדָּי בְּעוֹלָמוֹ הַמְתַּעֲלָה מַעַל כָּל טֵבַע טֵבַעִי וְאֲנוּשִׁי.

769

שְׁבִירַת כּוֹס

נוהגים כידוע לשבור כוס תחת החופה בשעת הנישואין. ונשאלת השאלה כיצד מתירים קלוקול זה, שיש בו משום בל תשחית? מסבירים זאת כרמז למוסר, שבשעת שמחה זו יתנו לבם הנוכחים לירושלים. במקרים כאלה אין זו דרך השחיתה אלא לעורר תועלת.

עֲשֵׂת הַדְּבָרִים

במעמד מיוחד ועז רושם נאמרו הדברים המיוחדים בקיצורם ובבהירותם. משולב בהם האוניברסלי עם הלאומי והאינדיבידואלי. הם מדברים לכל אדם בכל תקופה. עשרת הדברות מייצגים המשכיות היסטורית של מסרים שלא נס ליחס. הם משתקפים בדרכים

מגוֹנוֹת במשפט המדינה כמושג דתי או תרבותי בפרשנות זאת או אחרת. הם מצויים במוחות ובלבבו, וכך. נאמר במדרש לקח טוב: "למה נאמרו עשרת הדברות בלשון יחיד? לומר לך, שצריך כל אחד ואחד מישראל לומר, בשבילי ניתנו עשרת הדברות ואני חייב לקיימן, ולא שיאמר, דייה לתורה שתתקיים על ידי אחרים".

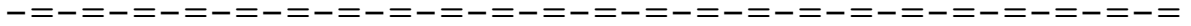
-עֵינֵי הַעֲדָה

נמשלו חכמים כעיני העדה, שנאמר: "וְהָיָה אִם יַעֲיִנֵי הָעֲדָה" (במדבר טו/כד). העיניים מוליכות, מנחות את הדרך. לאורם הולכים. החכמים הם המאורות שממעשיהם לומדים. הפגיעה בהם כמי שמסמא עיני עולם, כמי שמכבה אור תורה. ועם זאת הוזהרנו שלא להיפנות לאורם – לאורם וחומם, שתהיינה עינינו פקוחות ולא יסנוורו את עינינו...

-הַתְּקִוָה

סיפורי אֵין סוף חושפים לעינינו את התקוה המחוללת פלאי תקומה. חיילים במערכות קרב, חולים במחלות סופניות, קבורים בהריסות רעידות ושטפונות, נפגעי תאונות, טיסות ומצולות, מופי אסון וחפלות כיצד נחלצו מאפלת שברונם בהאחזם בנצנוצי התקוה לחלוץם. נלמד ונלמד כיצד מגששים במפת החושך כדי לצאת לאורה... שירת התקוה היא המנון היחיד והאומה בהישרדותה ובתקומתה.

768

ע ת ה ג א ל ה

לפי הגמרא (סנהדרין צח, א ורש"י) אין לך קֶץ מגולה מְזָה, שארץ-ישראל נותנת פירותיה בשפֵע... ואנו הרי משופְעים בשפְעי שפְעים של פירות והקֶץ בושש מְלָבוא! על תהייתי זו מְשיבים חכמים, כי השפֵע אינו מיותר ואינו מאכָזב בייתורו בוא הגואל, אלא מיועד להמוֹני היהודים שטָרם עלו ארצה. הפירות "המיותרים" מזומנים להם. וכשיעלו ותפְרה הארץ מבוֹאֵם יקבלו הם והפירות את פני הגאולה בברכה ובמְאור פנים.

ח ר ו ב ן ח ר ב ו ן

מספֵר הָרֵב גֵד לִיאֹר עַל ט"ו בִשְבֹט:

"בחו"ל היו אוכלים חֲרוֹב מארץ-ישראל, כי לא היה להם משהו אַחַר. כאשר הייתי בחו"ל - נתנו לנו לאכול חֲרוֹב, נתנו לנו לאכול פֶלֶח של תפוז. כאשר באתי לארץ ראיתי שנותנים חרובים לַפְהָמוֹת, והרגשתי עֲלֵבוֹן" ... איך הפך הַחֲרוֹב לַחֲרָבוֹן? ...

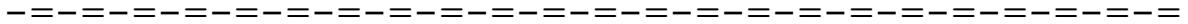

א ר ב ע א מ ה ו ת
לא אלה המתקראות כך בימינו
אלא ארבע אמהות מימים ראשונים
מימי בראשית של התהוותנו לעם
אלו האמהות המלוות אותנו מאז
בדפוס החיים
של ש ר ר " ל על ישראל
אלו אמהות הברכה לחיי האמה

פיצד אומנותו של היצר הרע?
היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך,
עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד...
כך העובר על כל תשחית:
מקרע בגדיו בחמתו, משבר כליו בחמתו, מפזר מעותיו בחמתו
יהא בעיניו פועל עבודה זרה...

767

ה בֵּית הַשְּׁלִישִׁי

מוקדם להתנבא אם כבודו של הבית השלישי יהיה גדול משני קודמיו. הראשון בן 410 שנים, השני – 420 שנה. כיום, לאחר כמה עשרות שנים לקיום השלישי מתרבות השאלות: מה יהיו פניו? מה יהיו ערכיו? מה תהא רמת חייו? סימני השאלה כבר עומדים בפנינו והדורות שיבואו. הוגים ופרשנים מבטיחים לנו עתיד בטוח. בית שלא יחרב – וזה מובטח! ימינו הם כהֶכְנָה, כסלילת הדרך לגאולה השלמה הקרובה - האומנם אנו סוללים?

עם קשה עורף

לפי המהר"ל יש לכך מעלה! אין זה ביטוי גנאי. עם ישראל אינו מקבל את הדברים פלאחר שמע ומראה. הוא דורש הוכחות. עליו להיות משוכנע בקבלתו. כך למשל מתאר המדרש כשבני ישראל עומדים לעבור בים סוף הם מתעקשים ואינם נשמעים מיד לקריאת משה: "עברו"! הם תובעים שלא יהיה בוך, שלא יתהוו גושים מציקים במעבר, שיינתנו להם משקאות ואוכל בעוברים, וכיו"ב תביעות ודרישות לפני הישמעם לצו. תכונה זו של העם היהודי מייחדת אותו מעמים אחרים הנכנעים על נקלה לכל קריאה של קדוש ומנהיג. ולאחר שמתרפף העורף מופנים הפנים המאירים... לא יאמינו עד אשר יאמנו.

פֶּלְבִּים רְעִים

לא זו בלבד שממשיכים לגדל אצלנו כלבים רעים, בניגוד להלכה פסוקה שאסור לגדל כלב רע, אלא שמטפחים אותם גם מבחינה קוסמטית. מפנקים, מרחיצים ומבשמים, מספרים וגוזזים ומלבישים אותם בגדי יקר, שעה שרבים מתגוללים באשפתות, מחוסרי בית ומזון, ואין דואג לרווחתם. ה"פ ל ב י" אינו תואר לפלב אלא לאדם הקשה ומרע מן הכלב. האדם הפלבי אינו לפבי כי הוא מיוצאי נבל הכרמלי. המדובר כמובן לא בכלבים המשרתים צורכי ביטחון, איתור סמים, הצלת תועים ונעדרים אלא לכלבי ראווה, נושכי אדם, שבעליהם מתקלסים בהם לשעשועי הפחדה וציד אכזרי.

פְּנֵי הָעֲבָדוֹת

הפְּנֵים הפחותים-המכוערים בעבדות הם בדרגת היְרָאָה והפְּחָד מפני העונש והוראות השְׁלִיטִים, העֶבֶד נרצָע-נכנע בסיטואציה המושפלת ביותר של ההויה. בשלב השחרור, במעבר לחירות, להפְּרָה, להֶבְנֵת המשמעות של החיים, חָל המפנה לציות שאינו משועבד לְכַפֵּיהָ אלא למשמעת החברה, בית הָאֵב, בית החינוך וחוק המדינה. השלב הגבוה בעבדות, נקרא במקורותינו "עֶבֶד הַשֵּׁם" הוא פסגת הבְּחִירָה מאֲהֶבָה, לא מִיְרָאָה, אלא מתוך כיסופי רצון ותשוקה לְשָׂרוֹת, לְשֵׁהוֹת, ולְשֵׁרוֹת זִוְהָ של שכינה...

כששולי נתן הרטיטה בקולה את השיר הזה היה עם ישראל בדרגת התעלות של איזו הנה קדושה. עם הלום אמונה, מסמם ברחף תרועת הניצחון, איש לא העז להמרות ולהקשות: קול באשה ערה?

תחושת האירועים שמחוץ לגדר הטבע הקהתה את פסק ההלכה הזה. כך קרה בשירת מרים וריקודי המתופפות, כך קרה בימי דבורה הנביאה בשורה שירת גאולה על ניצחון גבין וסיסרא, כך קרה בכל הודיה על ניסים ותשועות, כשרוח הקודש שורה על הציבור ומחסנת את הקהל מכל חשש של התפרצות טפלה של חושים. השיר ירושלים של זהב הוא אחד מהעדיים המפארים מעמד עילוי שפנה. עוזי זמרת ? ה – ויהי לי לישועה, ובהודיה על הישועה אין שועים וסוטים לערות קולה של האשה...

קול הבת
התלפסתי באיזה דיור מוגן לבחור.
בירושלים? סמוך לדירת הבן?
או בהוד השרון? סמוך לדירת הבת?
ומעין בת-קול הכריעה:
קול הבת...

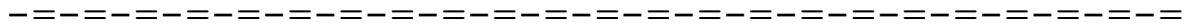
כלל גדול
זה כלל גדול בחינוך
ככל שתכפה – תדחה
ככל שתעיר ותעורר – הנהר לעורר את הבחירה העצמית
יש שתביעה נוקשה ונמרצה תחיש את הטביעה
אך בידך המחנך קרש ההצלה.
החלוניות למשל היא תגובה על כפיה של אלפי שנה...

- צרה צרורה
אין לך צרה שאינה צרורה לה אחות צרה
ולפיכך היא די רחבה...

+מציל הנזעק להציל את חירוף נפשו הוא מאציל...

765

א ל ו ף ? ה-ה?

בהרצאתו אצלנו, בדיור המוגן, הפליג האלוף במצב הבטחוני המצויין כיום. הוא בָּנוּ של ר' רפאל המתגורר עִמָּנו כאן. 35 שנות שירותו בצ"ה"ל פָּעַל רבות בתחומי פיקוד וניהול והצטיין במלחמות קָרָב, בעוֹז רוּחַ, ובדוגמה אישית של איש מְגֵן ולוחם נועז. לדעתו, אין היום סכנת קיום לעמנו במדינתנו כפי שחווינו במלחמות ששת הימין ויום הכיפורים, שלא להזכיר את ימי מלחמת הקוממיות. אז, באותם ימי חרדה ואיום, הוֹפֵעַ החשש לחורבן הבית השלישי. כיום, נשתנה המצב לאין שיעור – הן מבחינת הביטחון, הן משאר בחינות של

כלכלה והישגי המדע והטכנולוגיה, המעלים את מקומנו בעולם בין הארצות המתפתחות ביותר. הסיבות להתעלותנו על אויבינו הן בפער התרבותי-טכנולוגי-מדעי-חינוכי שאולי ישנה אלינו פחות או יותר רק בעוד כמה דורות...ועל הנחות יסוד אלו אני חולק. המצב הבטחוני המאיים עלינו מצד תעשיית הנשק של ארגוני הטרור והאיסלאם הקיצוני הוא איום רציני להכחידנו מאז מוגר השלטון הנאצי. אין להתעלם מההתקדמות הכלכלית ופיתוח הנשק גרעיני ויכולת השגתו בידי הג'יהאד, שלוחות בין-לאדן, טאליבאן ואחמדינג'אד. גם בשאר התחומים "השגשוג" הכלכלי אינו אלא זמני וצפוי לשקוע בהבלי ההנאה והבריחה מן הערך העליון ששימש אותנו בעבר והוא: "ה ד ב ק ו ת ב מ ט ר ה". אילו היינו ממשיכים לדבוק בערך עליון זה לא היינו צופים בתקלות ובנסיגות של מפקדים וחיילים במלחמת לבנון השנייה. האיום האמיתי הוא בזניחת הערך הזה. בקוד האתי של צה"ל, שהוא היה שותף לחיבורו עם פרופ' כשר ואחרים, הוצב הערך הזה של דבקות במטרה כערך העליון והראשון במעלה מכל שאר הערכים שהיו מסודרים לפי א"ב. ערך זה "דבקות", אעפ"י שהוא באות דל"ת, הוצב בראש כל הערכים. הנסיגה במגזר הצבאי והציבורי מן הדבקות במטרה היא המאיימת עלינו יותר מכל. כמובן שאי אפשר שלא להסכים לתפיסה זו, עם שבנסיבות מסוימות צריך לשקול גם את המחיר הכבד שמשלמים עבור הקרבה ומסירות נפש על מזבח האומה, שכן אין ערוך לחיי אדם. אבל דומני שהוא הגזים במרחק שבינינו ובין אויבינו בתחומי הפיתוח, המדע, הטכנולוגיה והחינוך. פער זה הולך ומצטמצם. אנו עדים ליכולת המבצעית של חוליות הטרור והמצאות הנשק ופיתוח אמצעי לחימה, לוינים ואמצעי תקשורת בחלל והפגזות טילים לטוח ארוך. אפשר לנסוך בנו, הגמלאים, שגמענו את מרורות החיים בתקופתנו ובתרומתנו לתחיית עמנו, אבל בל נשתפר מסמי ההרגעה של "יהיה בסדר", או מאמונת הביטחון מידי אדם ושמים... הודינו לאלוף יה-יה על שאלף אותנו בניתוחו את המצב ותקותנו שנדבק בסיסמת בחיל וכח וברוח - ? ה יושיענו!

י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י ם

נ י מ ן

764

בּוֹרָה

אֵין לְךָ אָדָם שָׁאִין לוֹ שְׁעָה
וְאֵין לְךָ אָדָם שָׁאִין לוֹ שְׁעָה
שָׁאִינוּ מוֹשְׁעָה מִמָּה שֶׁהִיא לוֹ...

בְּעָצִים

בְּעָצִים אָנוּ אוֹהֲבִים אֶת הַמַּחְשָׁבִים שֶׁבְּעָצִים...

חֶסֶד נְעוּרִים

נִזְכּוֹר גַּם אֶת הַזְּמַנִּים הַנְּעוּרִים מִחֶסֶד
כְּשֶׁטִּלְטַלְנוּ בֵּין חֶסֶד לְחֶסֶד

חֲבוּשֵׁי לְקִנּוּחַ

כְּשֶׁהִגְשׁוּ לָנוּ הַיְלָדִים חֲבוּשֵׁי לְקִנּוּחַ
הִיא זֶה לָנוּ לְאוֹת כִּי הוֹתֵר לָנוּ לְהִשְׁתַּחֲרֵר מִשְׁאֵר הָאוֹרְחִים

יְצִיאַת מִצְרַיִם

וְעַד הַיּוֹם לֹא הוֹצֵאנוּ אֶת מִצְרַיִם מִתּוֹכָנוּ

בְּקִדְרָתָנוּ

תִּבְשִׁילָנוּ מִצְטַמֵּק וְהוֹלֵךְ בֵּין חֲדָרָה לְגִדְרָה

פְּתוּרֵינוּ

לְפָשְׁעִים רַבִּים לֹא יֵהיוּ פְּתוּרֵינוּ
כֹּל עוֹד יֵהיוּ לְשׁוֹטְרֵינוּ פְּתוּרֵינוּ

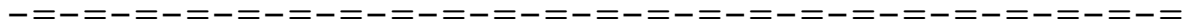
נְמוּשֵׁי סוּטָה

בֶּן סוּרֵר וּמוֹרָה סוּטָה מִמּוֹרֶשֶׁת אָבִיו וְאִמּוֹ
חוֹסֵף שֶׁבָּתוּ בְּקֶרֶב עַמּוֹ וּמוֹלְדָתוֹ

ד"ר פֶּהֶן

ד"ר מִטְמֵן פֶּהֶן הִיא מִמִּסְדֵי הַגִּימְנָסִיָּה הַרְצֵלִיָּה
וּבבִּגְרוּתָנוּ הוּא נִקְרָא בְּפִינוּ מִטְמֵן פֶּהֶן
מִשׁוּם שֶׁסָּפְרוּ עַל חַיֵּי הַמִּין בְּעֵבֶר יֵת

והתמונות הפיקנטיות היו מְטָמוֹן יָקָר בעינינו...

763

אָז יָשִׁיר

שירת הניצחון מורכבת מהמסומל בְּשִׁתֵּי האותיות א - ז – אל"ף-זי"ן.
אחדות-זין. פְּלִי הַזֵּין לניצחון תלוי באחדות. זה הַנְּשֵׁק שעמד לנו בנצחונותינו.
מלחמות קְנָאִים, הפלגנות בין כיתות וסיעות, בין הזרמים האידיאולוגיים המתנגשים,
הם שחוללו את השְׁבָרִים באחדות והנחילו לנו לא את שירת הגבורה אלא את קינות החורבן.

-שְׁכַר סוֹפְרִים
בזמנו, כשהייתי בין המביאים לדפוס את האנציקלופדיה החינוכית, היו משלמים לכותבי המאמרים לפי מספר האותיות וסימני הדפוס. היו ויפוחים לגבי המניין של האותיות והסימנים כגון פסיק, גרשיים, מרכאות וכיו"ב. לדעת המחברים הוא דווקא אלו משמעות הכרחית להבנת הכתוב. ונהגתי לומר: מחברים אלה של הערכים המוזמנים היו צוללים בעופרת כתיבתם במים האדירים של מלל, הגות ופיסוק...

-עֵץ חַיִּים

חיי העץ תלויים בתקינות השורשים והענפים. הקיצוץ בענפים עשוי להצמיח ענפים בריאים, חדשים, וזמירה זו מסוגלת לדעת הזמרים להתנוצץ בזמירות שֶׁבַח והודיה על תקנתם. ואילו הקיצוץ בשורשים עלול לחסל את עצם הווייתו של העץ. שכן כוונת המקצצים לטעת נטיעה אחרת במקומו. משולה התורה לעץ חיים. כימי העץ ימי עמי, ומקצצים משני הסוגים נהגו בתורה בשני מסלולים אלו. בחומרת הקיצוץ הטוטלי מכאן גרמו בעקיפתם להרחקה ולניתוק של יהודים ממסורת מחצבתם. הסיבה לכך - דבקות בביקורת המקרא ובמחקרי הארכיאולוגים ו"ההיסטוריונים החדשים" שנתנו פירוש סותר למסורת החיים ומשמעות פירושה של התורה. במסלול השני - המקצצים את הענפים. הללו עודם יונקים משהו מן השורשים ומתכוונים לקיצוץ בענפים מתוך אמונה לחידוש הישן ולקידוש החדש. בין כך ובין כך מתרחבים המרחקים, אלו ואלו אוכלים מעץ הדעת ונתקים מזיקה ומזהות "למחזיקים בה" - בעץ החיים...

שְׁבִי

בקשת המשורר היא לשבת בבית ה'. מהו בית זה? הדור בחיצוניותו? בפאר משפנו? הכוונה למעון מטוהר מעוון, לאו דווקא לבית המדרש הישן-החדש, אלא לבית המצוין במידות הנעלות של רחמים ואחווה, שלום ורעות. לשבות מתככי נכסי ולהתנאות במצוות ובכוונות הראויות.

762

ח נ ו ך ה ב נ י ם

יש מבחינים בחינוך הבנים בין סוגים שונים. יש בנים חסרי הקרה וידע שאינם מורדים
בָּצוּן. לעומתם סוררים ומורים מתאוות בָּצע. מכירים את ריבונם ומתפוננים למרוד
בו. שונות דרכי החינוך וההנהגה בין אלו לאלו. יש מקרבים, מלמדים ומסבירים את הללו
ויש מבדילים ומרחקים את הללו, מייסרים ומפלים אותם ומקהים בתקיפות שיני כפירה
במצוה ומסורת. אבל למחנכים אסור להתנאש, אין להבדיל ולהפלות אלא להורות את כולם,
שלא ידח גם הנידח. רשעים אף הם עתידים להיות בין הנגאלים, בין הכלולים בקהל אומתם.

+ ת ו ר

ויתור אינו פוטר אותך מלתור אחר חיקור ואיתור איזה סידור לצורך פישור.

אך ויתור אינו מוצדק על דבר שדעתך עומדת עליו שאינו ליתור...

פְּסִיקָה לְחֻבָּה

הדין אומר: "סנהדרין שראו כולם לחובה פוטרין אותו מיד" (סנהדרין יז). ההנמקה היא שמה עשו יד אחת וחרצו משפטם מאותו הטעם, מבלי לנסות למצוא איזו נקודת זכות. אבל כשפסק הדין שנה בכולם אלא מנומק בטעמים שונים ומגוונים הרי אין לזכותו אלא לחייבו.

-ראש חודשים

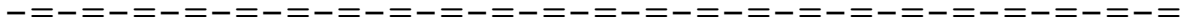
לא לחינם נקרא חודש ניסן, שבו חוגגים את חג הפסח, ראש חודש ניסן. אין לך חג המסב כאב ראש גדול ממנו – לחידוש הלבוש, הפלים, לניקיון הבית, להתחדשות הפנים והחוץ, ראש לכל פאב. הקנות וטרחות שאין כמותן להסב כאב ראש...

-מצות ומרורים

"לחם" חוקנו הם המצות והקטטות, הפגעים והמלחמות, האסונות והמחלות, והחיים משביעים אותנו מצות ומרורים ומשביעים אותנו ש"נזכה" להם לא רק בליל הסדר אלא בכל ימות השנה...

761

-ת ש ר " י

תפילין-של-ראש-יד

4 בתים בתפילין של ראש, שפן יתכנו דעות, השקפות וחלוקי דעות, ועם זאת – התפלה שתשרה חיות ההבנה, הסובלנות והאחווה. בית אחד בתפילין של יד – התפלה לאחדות המעשה ולכבוד הפעולה. תפילין - לאות וטוטפות. לעדות וקשויט. לזכרון ועקרון. לבטחון, למסורת וחירות.

IF

אם הסנדלר הולך יחף, הספר הוא קרח, הקצב צמחוני, והנני - אינני

סיסמת המפיון
נמלוק, נשלוק, נבלע כל חק
זו סיסמתנו – אד-הוק

סיסמת המאמין

**הנשאָר שְׂמַח גַּם בְּמִכְתּוֹ
יַעֲלֶה בְּחִכְתּוֹ גַּם אֶת רְפוּאָתוֹ**

**אָדָם בְּצֶלֶם
אָדָם בְּצֶלֶם זְקוּק בְּעֶצֶם
גַּם לְצֵלוֹם בְּרִיחַת הַסִּידָן מִן הָעֶצֶם**

**בְּכָל הַבִּימוֹת
בִּימוֹת הַחֵמָה לֹא תִימוּט אֱלֹא תִתְעַצֵּם הַחֵמָה,
וּבִימוֹת הַגְּשָׁמִים לֹא מִתְגַּשְׁמִים הַהֶפְשָׁרִים
כִּי בְּאֵלֶּה וּבְאֵלֶּה וּבְכָל הַ"בִּימוֹת"
מִתְגַּשְׁמִים-סוּעָרִים וְהוֹתוֹרִים בְּלִתֵּי אֶפְשָׁרִיִּים...**

**שִׁמְעוּ נֹא הַמוֹחִים
מִי שִׁישׁ בִּידוֹ לִמְחוֹת יִבְדוֹק קוֹדֵם מֶה וּמִי לִנְקוֹת**

760

ל מ נ ו ת י מ י נ ו
 להודע לא רק במספר שנות חיינו אלא בהערכתם
 יש מאריך ויש מעריך
 ר' ערד מוצרט, מנדלסון, שופן, שוברט ושכמותם כל מקצר ויוצר

ד ו ר י ת ו ם

לא נכון הפנוי הזה לדורנו,
 כי אנו בני דור ש פ ו ל לא לתום,
 הורינו חיים בנו מדורי דורות,
 אנו ובנינו ובנותינו, בנערינו וזקננו עמם נלך,
 ולא נטוש מסורת ותוחלת אבות

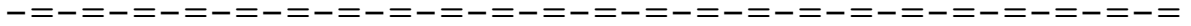

פ י נ י ם

על מפה זו במפות מצרים אומרים החרטומים:
 "אצבע אלוהים!"
 וזו תחלת "הרכוש הגדול" שזכינו לה
 ה ר ח ו ש ה ג ד ו ל

ש א ל ה ו ש א י ל ה
 אנו שואלים הורים, מורים, רבנים, בעלי תפקידים
 להשיב על כל מיני שאלות
 ובכך הרינו ש ו א ל י ם מהם ידע, שאילה שלא על מנת להשיב
 אלא על מבוכתנו להשיב

הַדְיוֹט שְׁאִינוֹ אִידְיוֹט

מסופר על גְבִיָּהּ בֶּן פְּסִיסָא, שהיה הַדְיוֹט מבני ישראל, ויִיצַג בהצלחה את חכמי ישראל בפני אלכסנדר מוקדון בְּתַבְיַעָה שהגישו המצרים נגד ישראל, כראיה מהאמור בתורה, להחזיר להם את כלי הכסף והזהב, וכל הרכוש שלקחו מהם בצאתם ממצרים. הַגְבִיָּה פְּסִיסָא בחכמת הדיוטותו ולא פִיסָפֵס בתשובתו, שכן המצרים ניצלו את ישראל בשעבדם אותם בשלושים שנה וארבע מאות שנה וחייבים הם אפוא שכר עבודתם...

לקפוא על השמרים, לא להתאבן בסגירות גיטואית מצרה ומשעבדת אלא להיות פתוחים. תחנת פי-החירות, תחינות והודיות של פה מודה ומשבח תהילות על גאולה וחירות. שירת הים, תרועת השחרור, קבלת התורה ואירועי המדבר, הנסיגות וההישגים כל אלה ילוו אותנו במאמצינו להתמלאות כחידוש הירח. במהלך חיינו כעם וכיחידים עלינו לשקוד על תיקון מגרעותינו כשם שהלבנה פועלת לקראת מלאותה. גם כשענני שטנה ועינות ינסו להאפיל עליה ועלינו לאור באור המצוה להתחדש כמותה...

ס פ ו ר ו ת ס פ ר ת

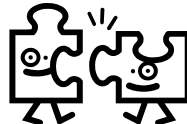
בחינוך הבנים אנו מספרים ספורים ולקחי ספורים שאובים מספר הספרים ומדברי חז"ל על השמעתם באוזני "בנד ובן בנד". רצף של שלושה דורות עשוי להוות חזקה לדברי תורה ואמונה, להנחלת מורשת אבות. לדאבוננו זו "חשיבה מיוחלת", תקוה שאינה מתגשמת, והדורות שומעים את הסיפורים ו"מספרים" אותם לפי טעמם, כדרך תספרת השער. יש מקצצים ויש מאריכים, יש מקריחים ויש עוטים פאות נוכריות. ה"חזקה" בהנחלת המסורת אינה מתקיימת לא בחוגים מסורתיים וכל שכן בחילונים. והסיפור מתגלגל בוריאציות עין ספור...

מ ה ש ה י ה

מה שהיה הוא שיהיה?

למה לומדים היסטוריה? למה לחטט בקורות עבר? למה לחקור אירועים שהיו? היש משמעות למלים הנפלטות מדי ום: "לתקן עולם במלכות שדי"? היש בידיעת העבר לנווט את מהלכינו בהווה לקראת העתיד? מי ממשיך להניף את סיסמת הייעוד של בן-גוריון להיות "אור לגויים"? מה טעם בהתרפקות על אישים ואירועים שהיו? הבכחה להנחיל לנו התמודדות עם שכמותם בהווה ובעתיד?

ת נ ו ע ת ה צ ו פ י מ

מתי תוקם כאן תנועת הצופים. לא זו של באדן פאול, אלא של הצופים בטלוויזיה, שיפסיקו להיות רק צופים אלא המחוללים העיקרים את המראות בוויזיה

-+ה ח מ ו ר פ ח ו מ ר

בהמה טמאה זו זכתה למצות פדיון פטר חמור בשה. חמור הוא שסייע לבני ישראל בצאתם ממצרים לעמוס את הרכוש הגדול שהובטח בברית הבתרים. החמור מסמל בלשון חז"ל את החומריות בעולמנו. התאוותנות, החמדה וההשתקעות בחיי חומר והעקשנות, המאפיינת את החמור, היא העמדה של המצרים להחזיק באמונתם ובעמדתם ולא לשנותה. מסימני התרבות האלה צריך לחרוג. יציאת מצרים משמעה לצאת מן "המצריות", להתעלות מתאוות חומריות ולחרות במקומן את כיסופי הגאולה, את השחרור מן השעבוד לחומר. פרשת פדיון פטר חמור מובאת בתפילין שלנו ועד כדי כך הוערכה, להזכיר לאדם את יתרונו על הבהמה, כי בכל מאודו עליו לשאוף לפסגות גבוהות של קדושה וחיי טוהר. על מצרים נאמר ביחזקאל "אשר בשר חמורים בשרם", כלומר בשר מצרים, גוף אומה זו, אינו אלא

שקוע בחומריות, בתאוות הזימה והכסף. מעשרה קבין של תאוות שירדו לעולם נטלו המצרים תשעה ואחת הותירו לעולם כולו. יציאת מצרים מסמלת לדידנו את החריגה מן החומריות שבתאוות האדם ולהתעלות אל אהבת המאד, אל מאודו של אדם שלא לצלול למצולות העולם השפל אלא לשמי מרומים של כיסופי חירות וגאולה.

פְּחָרִס הַנְּשָׁבֵר

בדימוי זה לאדם אני מנסה למצוא לא רק את אפסותו ושברונו של האדם, העלול להתמוטט על נקלה, להתפורר לרסיסים בדיקות ובקוצר של היותו, אלא גם את הצד החיובי שבו. כלי חרס כידוע אינו נטמא בדפנות החיצוניים אלא רק בהיכנס הטומאה לחללו, בחדירה לתוכו. טומאת האדם מחלחלת בו כשהכניסה פתוחה, כשאינן מגופה חוסמת, כשהכלי פתוח לקליטה. אנו מחוננים פחרס לא בשברון אלא בשריון החיצוני, להשתדל בכל מגעינו בעולם שלא להיטמא מבחוץ ולמנוע את היכולת להבקיע פנימה. אבל גם אז בשברון לבנו, בחדלוננו, אנו מסוגלים להיטהר בשברוננו מכשלונונו...

הַלְנֵת שְׁכָר

מדינה שמלינים בה שְׁכָר עובדים לא תזכה שיזרח יומה ביום מן הימים

לְלַכֵּת לְלַכֵּת

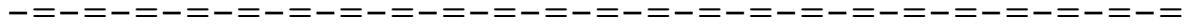
למה נקרא פדור ארצנו "פדור לכת"?
משום שגם עליו נגזר: "ללכת, ללכת"...

לְבָנוֹת וְלֵהֲבָנוֹת

בבניין הבית הלאומי שלנו הזנחנו את בניית המעקים – מעקה לפית, לגג, לבור, לבאר – מעקים או מעקות שחסרונם מעיק עלינו מלהבנות...

757

א+ ם לְ מְנַהֲיָגוֹת

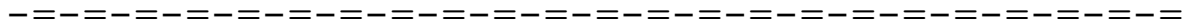
א ם – ראשי תיבות: אהרון-משה. אָם כל מְנַהֲיָגוֹת. צירוף הכוחות המסייעים זה לזה בהנהגת האומה. כאן הם מסודרים לפי הלידה, לא לפי החשיבות. ואפשר כמובן לצרף לאות מ״ם גם את הצלע השלישית בהנהגה – את מרים. אבל נחזור אל השניים. אהרון בן 83 שנה ומשה בן 80 שנה, בני גבורות להנהגה. הם בעלי הֶחֱכָמָה והניסיון הראויים לכך. צירוף הכולל את אהרון, היושב בתוך עמו, המזוהה במצוקת סבלו, מבין ללב ההמונים, הנחן בכשרון הפְּשָׁרָה, השלום וזוכה לאהדתם. משה, אמנם יליד בית, אבל מתגדל בבית פרעה. הוא נסיד מצרי הגולה למדין, שם הוא מקים משפחה וזוכה לגילוי שכונה. הוא חוזר לעמו להובילו ולהושיעו לאחר עשרות שנים של היעדרות. בהיותו בעל תרבות זרה, ראייתו שונה, שהרי מה שרואים מכאן לא רואים משם. ראייתו מקפת, חורגת מצרות ההשגה של הכלואים בגיטו המשועבד. שילוב התכונות והיכולות של השניים מעניק למנהיגות כפל פנים הדרוש לייצוג ותביעה. כוח דיבור, יכולת להלהיב ברטוריקה מבריקה את לב ההמון, עם כושר עשייה והפעלה. זה הנביא וזה בחינת ״אלוהים״, זה ערל שפתיים וזה מחונן בכושר דיבור וביצוע דבר המנהיג. טובים השניים לשררה ולכהונה.

-+מ ע מ ד ה א ש ה

פרופ' אוריאל סימון הרצה על מעמד האשה במקרא כהקדמה על הולדת שמשון והערכת אשתו של מנוח. הוא מטעים את העובדה שהמקרא מבליט את השלטון הפטריארכלי. הגבר, הזכר, הוא המועדף בציון קורותיו, שמותיו, עלילותיו. הבית במקרא הוא בית-אב לא בית-אם, הזכר הוא הנזכר, הנקבה נקובה משמות וציון מפורש של תהילות. האיש הוא המקרא בכתב. האשה משנית. בקריאתנו עלינו לחוש את תלמודה של האשה ושבתה בין השיטין. ביחס לחוק שני המינים שווים. אין הבדל מהותי ביניהם. ההבדל הוא סוציולוגי. למשל איש ואשה שקולים בפני החוק. שווים בזכותם ובהופעתם. דיני רוצח, נואף, גונב וכד, חלין בשווה על הגבר והנקבה. שונותם לא במהות אלא בעמדת התורה למעמדם הסוציולוגי. למשל, דיני ירושה, הפרת נדרים וכדומה. אבל בקריאתנו המבחינה אנו מגלים את מעמדן העדיף, היתרוני. ובמקום שאין איש חפש את האשה. היא המיילדת המחכימה להציל את היילודים, היא האם היולדת והבת הצעירה המצילים את הגואל (וגם בת פרעה תיזכר כאן לטובה). בחכמתן, בתושייתן לעת מצוא ועת צרה הן חולצות פגע ואסון. ובקריאה מדוקדקת נבין את עליונותה של אשת מנוח (שאפילו לא נקראת בשמה) על בעלה מנוח. היא הזוכה לגילוי המלאך ופוקחת עיני בעלה. כבר בראשית הבריאה נטענו בבינה יתירה, כאמור: "ויבן ה' אלוהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם" האדם בצלם ואשתו בצלעו...

756

קוֹצֵי סֵפֶר

מראה הסנה הבער באש ואינו אפל שימש לפרשנים והוגי דעות דגם לשנאת ישראל שאינה
פלה אלא חוזרת מדי דור, ואולם תוחלת אויבינו נכזבת שהרי ישראל חיים וקיימים למרות
המשרפות והאינקוזיציות לסוגיהן שאיימו להשמידנו ולמחותנו מהעולם. מימי עמלק ועד
העמלקים של ימינו מוסיפים "קוצי עולם" ללבות את המדורה, להוסיף שמן תבערה
מרוקחת בסממני אקדמיה, דת וסמי המונים אבל הוגי הדעות אינם תולים את השנאה
וליבוי מדורת אש הכיליון רק בקמים עלינו מפחוץ, מקרב הגויים, אלא גם בלבוי שנאת
אחים, ירושת הגנים של רוצחי אחים ולוחמי פלגים בקרב העם עצמו. האומנם נוכל
להתנחם בפסוקים על יכולת הקיום והעמידה של ישראל, עם או בלי עזרת אלוהים, למרות
ריבוי הקוצים הגדלים בחוץ ובפנים?

צַפְרָדַע

מה משמעות השם הזה?

קְרָקוּרִי-צפירות של דַע ואִידִיָאָה!

לפי המדרשים, הצפרדעים במִפְּה השנייה על פְּרֵעָה סימלו את הַהִקְרָבָה, הנכונות להיכנס לתנורים ולמִשְׁאָרוֹת, בחינת קורבנות בכבשני האש על מזבח הַצֹּו ומסירות הנפש. שירת הצפרדעים מלִנְה את מקדְשֵי הַשֵּׁם, לוחמי החירות, מוסרי נפשם על אמונתם וחיי בני עַמָּם במלחמתם על תקומת מדינתם.

אִינְתִיפְדָה

ההתגוננות, ההפְרָדָה, הַפְּדוּת משולשות במאבקן באינתיפדה:

באינתיפדה שמקורה בבני עם זָר, בני דַת אַחֲרַת, במיעוטים שבקרב עמך;

באינתיפדה שבקרב בני עמך, בין פְּלָגִים, פְּתוֹת וסיעות על רקע חֲבֵרַתִי-דְתִי-אידיאולוגי;

באינתיפדה שבקרב עַצְמָךְ נגד תאוות, מידות, עמדות המתרוצצות בקרבך...

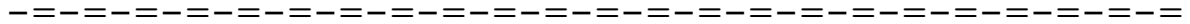

מְלִיץ יוֹשֵׁר

כלום לא מעיד ביטוי זה שכל הדיבורים על יושר, כְּנוֹת, אֶמֶת,

אינם אלא הַמְלָצָה של דברי מְלִיצָה ?

755

אַחֲרֵי־תֵּיּוֹמִים

לפי רוב התיאורים הצפויים בתקופת אחרית הימים יהיו אלה הימים של "אַחֲרֵי־תֵּיּוֹמִים" – "חֲרָה" של יָמִים... סְטִיּוֹת וסִיּוּטִים וסָרְחוֹן אִירוּעִים ללא נשוא. דָּא עָקָא, שְׁסָרְחוֹן זֶה נוֹדֵף וּמִתְפַּשֵּׁט מֵאַחֲרֵי־תֵּיּוֹמִים לְרֵאשִׁית. אלא שבכל דור ודור יש שהוא נחלש או מתגבר. וכל איש חיש יחוש כבר את הריח המבאיש...

אַתְחִלָּתָא

באתחלתא דגאולה אנו שוהים ומעבדים את המשכה. וכל עוד לא נשתחרר משעבוד עצמנו ומהשתעבדות לזולתנו לא נתקדם. צו השעה לכבוש את האדנות, להשתחרר מהשתלטות על עולים חדשים, על בני מיעוטים, פליטים ועובדים זרים הפמהים גם הם לגאולה...

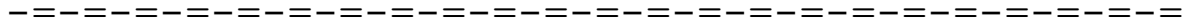
סֵרְבֵי־בְנֵי־יִשְׂרָאֵל

בהטלת המנהיגות על משה ואהרן אל בני ישראל (שמות ו/יג) אומר המדרש: אמר להם הקב"ה אל משה ואל אהרן, בני – סֵרְבֵי־בְנֵי־יִשְׂרָאֵל! רגזנים הם, טרחנים הם, על מנת כן תהיו מקבלים עליכם (להנהיגם) שיהיו מקללים אתכם, שיהיו מסקלים אתכם באבנים... מסתבר, שעם יציאת מצרים לא יצאה מהם לחירות התכונה הזאת...

בֵּית אֲבוֹת

ראשית כל נושאים אשה. אשתו זו ביתו. וכהורים הם הופכים אבות לבנים ובני בנים. בסופם הם מתגלגלים לבית-אבות. הורים שגלו מעל שולחן הבנים. ואם זוכים הם לכיבוד הורים ויחס נאות, הריהם מופנים לא לבית אבות אלא לדיור מוגן. דיור האמור להיות מוגן מהתווית העלובה של "בית-אבות"...

-רואים מִפְּאֵן וּמִשָּׁם

משה ואהרון מייצגים שני צידי המטבע של הוויית המנהיגות. אהרון יושב בתוך עמו, שותף בצערם ושעבודם של אֶחָיו, רואה מכאן מה שלא נראה למשה משם, מבית פרעה ומבית חותנו יתרו. לאחר עשרות שנים של ניתוק מהמציאות של סבלות מצרים, הוא נפגש בגיל 80 עם אחיו בן ה-83, כדי להציג בפני פרעה את שליחותם. המנהיגות הכפולה משקפת את התפקוד הכפול – את הדיבור אל בני העם כמי שחי בתוך העם, ואת הייצוג בפני פרעה, כמי שמכיר את חיי בית המלוכה.

J A F F A

בנעורינו היה התפוז? המיועד ליצוא בשמו הִפּוֹאֵי בעל קליפה עֵבָה. קליפה שְׁחָדְרָה לִמְעַבָּה התוך של הפרי. אך טעמו של פרי ההדר היה לעילא ולְעֵילָא, טַעַם בלתי נשכח. מְחַתְּכִים היינו את הקליפה העבה לחתיכות מרובעות לצורך משחק הַדְּמָקָה. על לוח המשחק בלטו החתיכות בלבנון ואצל הַגְּרִיב בְּזֵהוּבָן. במרוצת השנים פיתחו את זְנִי הַהֶדֶר וקליפתן נִתְדַקְקָה ונתעֲדָנָה אבל תוכן הפרי לא גָבַהּ בטעמו על חשבון...

754

+ קצור רוח

לפי פירוש הרלב"ג הכוונה לא לקוצר רוח של העם אלא של המנהיג – קוצר רוחו של משה. הביטוי "מקצר רוח ועבודה קשה" מלמד בהקשר זה לקח מעניין על תפקידו של המנהיג. ואפשר להרחיבו על הורים, מורים, מדריכים, עסקנים וכל שעסוקים בקבוצות אנשים הנתונים להנהגתם. המנהיג צריך להצטיין בשלווה נפשית ולא ברפיון רוח, יאוש, הטלת אשמה על הזולת. זה מזכיר לי את הבדיחה על מורים הנקשלים בעבודתם וטוענים כלפי ההורים שהם נכשלו בחינוך בניהם. מנהיגים ואנשי ציבור צריכים קודם כל לבדוק ולפשפש ביחסם, התנהגותם ושיקול דעתם, ובייחוד בהתאפקותם ויכולתם לעצור בהתפרצות רוחם בהטחות ובזיונות והטלת אשמות. המדריך צריך לחדור ככל יכולתו למצבו הנפשי, הפלכלי, החברתי של המופקד להדרכתו, להימצא במצבו, להזדהות עם הקשיים בחייו, להפיח בו תקווה ותכלית ואפשרות לתיקון ושיקום.

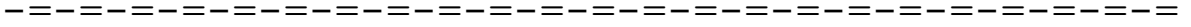
- זכות אבות

כיצד יכולים אנו להיתלות בזכותנו על הארץ, מכוח הבטחה אלוהית ומורשת אבות, שעה שהיסטוריונים ואנשי אקדמיה שלנו כופרים בסיפורי התורה. טענתם - שאין כל הוכחה ארכיאולוגית ומדעית לאישורם. סיפורי ההיסטוריה אינם למעשה אלא אגדות עורכים שונים לאירועים שאין להם זכר במציאות הממשית. ואם בני עמנו, משכילים ומדענים כך – קל וחומר שונאי ישראל ומכחשי זכותנו על הארץ...

+ ערל שפתיים

הייתי מפרש את המלה ערל בשינוי סדר האותיות לרע, כלומר לרע שפתיים, והמשמעות: אין טעם לדיבור פה, המלים המרובות יכולות רק להזיק. אנו מנוסים במצבים שהשתיקה יפה ומכריעה במצבים מביכים של התמודדות ומחלוקת. לא חלקלקות לשון ולא מתק שפתיים אלא כבוד ותהפכה עשויה לפתור את הבעיה...

ש ל ח א ת ע מ י

**תביעה נמרצת, קצרה, ישר לעניין, סיסמת יעד וייעוד, קריאה עושה רושם!
יעילה מנאום חוצב להבות, אריכות לשון, שנינות מעיקה, רטוריקה מתישה.**

753

הָאָדָם כִּדְחֵלִיל
מִיְהוּ הַמֵּאֲבָד בְּעֲצֻמוֹ אֶת צֶלְמֵ אֱלוֹהִים?
הַמְדַחֵלֵל אֶת עֲצֻמוֹ בְּעֵלִיל – כִּדְחֵלִיל ל...?

סִתְרֵי תוֹרָה

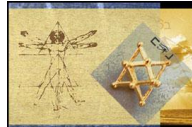
מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית – סוּדוֹת בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְהַבְּרִיאָה,
עֲנִינִים עֲמוּקִים שְׁאִין מִלְמָדִים אֵלָא לִיחִיד, חֶכֶם וּמְבִין מְדַעְתּוֹ,
דְּבָרִים שֶׁהֵם כְּבִשׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאִין דּוֹרְשִׁים אוֹתָם בְּרַבִּים.

מַעֲשֵׂה מְרַכְבָּה – סוּדוֹת מְרֵאָה הַנְּבוּאָה שֶׁל יְחִזְקָאֵל וַיִּשְׁעִיָּה,
וְאִין מִלְמָדִים אֲפִילוֹ לִיחִיד אֵלָא בְּרֵאשִׁי פְּרָקִים וְהוּא יָבִין מְדַעְתּוֹ.

אֲבֵל הַסְקָרְנוֹת הַמְדַעִית, הַחֶקֶר הַטֶּכְנוֹלוֹגִי, הַצּוֹפֵן הַגֵּנְטִי, חֶקֶר הַחֵלֶל וּפְלֵאֵי הַיְקוּם
יִמְשִׁיכוּ לְגֵרוֹת אֶת יֶצֶר הַגִּילּוּי וְהַחִיפּוּשׁ, מֵהַ לְמַעֲלָה וְהַ לְמַטָּה, מֵהַ לְפָנִים וְהַ לְאַחֹר,
עִם שִׁיּוּדָה הָאָדָם בְּצַנִיעוּתוֹ "וּמִפְּנֵיךְ אֶסְתֵּר"...

שְׂכָר פְּסִיעוֹת

כֻּלּוֹם לֹא יוֹצֵא שְׂכָרוֹ בְּהַפְסֵד הַזְמַן שֶׁהִיא יִכּוֹל לִהְיוֹת מוֹקֵדֵשׁ לְלִימוּדִים?
כֻּלּוֹם לֹא עֲדִיף "שְׂכָר סוּגִיוֹת" עַל פְּסִיעוֹת?...

דוֹבַר אֵמֶת

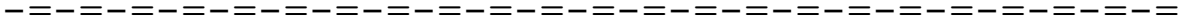
מֵהַ מַחֲיִיב? קִבְּלַת הַלֵּב אוֹ הַדִּיבּוּר בְּשִׁפְתַיִים?
הַהֲרַהוּרִים בֵּינוֹ לְבִין עֲצֻמוֹ? אוֹ בִיטוּיָם בְּפוֹעַל בְּדִיבּוּר אוֹ בְּכַתָּב?
הַ דוֹבַר אֵמֶת אוֹ אֲפִילוֹ רַק הַ מְקַבֵּל הַ בִּלְבוֹ?

י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י מ

נ י מ ן

אֵינְנִי פִּיּוֹן

בלוח המשחקים המדיני-חברתי
אני מעצב את מקומי לפי אמרי פי והגיון לבי,
לא לפי אמרי הממונה המניע אותי פ פ י ו ן,
בתוקף כפיון ומפוח עיקרון של איזה חוק...

+אֵנְשֵׁי דְּבָרִים

זו צרת המנהיגות והעסקנות שלנו.
נבחרינו מרבים דברים, מתראיינים, מרצים, מתנפחים, נואמים
בועידות, בישיבות, בכינוסים, ובמלל ממללים,
ואילו על המנהיג האמיתי מה נאמר?
"לא איש דברים אנכי, כי כבד פה וכבד לשון אנכי",
ממעט בדיבורים, מרבה במעשים...

-סוּגֵי הַלְכוֹת

יש הלכות שאין להן כמעט מקור בתורה, כגון דיני התרת נדרים, ועיקרן בתורה שבעל-פה,
ולפיכך הם נקראים "פורחין באויר".
ויש שהוזכרו בתורה במקרא קצר והלכותיהן מרובות, אלו "הררים התלויים בשערה",
כגון הלכות שבת, חגיגה, מעילה.
ויש דינים שסמך רב להם בתורה. אלו ואלו הם גופי תורה.

עֵיִן רַעָה

הגדירו אותה כגזל שאינו נראה. קשה להתגונן מפני המזיק בעין הרע, שאינך יודע את
צפונות לבו. אפשר להתגונן מפני גזל גלוי לעין, לא כן מפני צרות העין. ומובא בב"ב מציעא
קז. שהזהר רבין שלא לקנות שדה סמוך לעיר, שכן אנשים רבים עוברים לידו ומסתכלים בו
בעת שהקמה גדלה ועומדת בקמותיה כדי שלא יזיקנה בעין הרע...

יְצִיאָה מִגְלוֹת

הסיפולת של הגלות היא הצרה. הסובלנות, ההשלמה, התחושה שאפשר לחיות בה.
ואילו המשמעות של "לצאת מסבלות מצרים" היא להשתחרר מן התפיסה שאפשר ואולי
עדיף להישאר בה. בגלויות רבות היה מצב היהודים שפיר, ראו למשל בימינו את מצבם של
יהודי אמריקה! הם "סובלים" את שהייתם בגלותם ואינם חשים כיהודי אירופה בשואה
את הצורך, הרצון, ודחף חובה לצאת משם.

751

אני והו

והו – אחד מכינויו של הקב"ה, שכן אותיות ו-ה- משם הויה. ישועת השם צפויה למאמין לא רק בעזרתו של האל אלא מפח מאמציו של האני. קודם כול צריך האדם עצמו לעזור לעצמו. אני והו – הושיעה נא. הישועה תלויה במאמץ המשותף...

+ ב כ ה = כ"ז

יום השואה והגבורה נקבע בלוח חיינו ב- כ"ז בניסן.
 בכה=כ"ז, בְּכַה נִבְּכָה עַל שׂוֹאת עֵמֶנוּ. בְּ כ י - בְּכִי-כָל-יִשְׂרָאֵל,
 בְּכִי אִישׁ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, בְּכִי עִם נִשְׂרָף בִּיחֻדּוֹ. אֲבָל יָחִיד
 וְאֲבָלָה שֶׁל אִמָּה שֶׁלֹּמָה שֶׁנִּכְחַדָּה בְּרִשְׁעַת "נְאוּרִי" עוֹלָם.
 יִשְׁמַע מִתּוֹךְ בְּכִינּוֹ בְּכִיָּם שֶׁל מִלִּיּוֹן הַיְלָדִים,
 בְּכִיָּם שֶׁל מִלִּיּוֹנֵי הַיְהוּדִים, חוֹרְבֵן הַבַּיִת, חוֹרְבֵן אֶלְפֵי בְּתֵי יִשְׂרָאֵל,
 וְלֹא תִיבֶשׂ דְּמַעְתָּנוּ עַל לַחִיה שֶׁל אִמָּה בְּתִקּוּמָתָהּ.

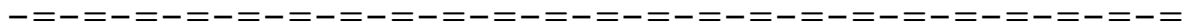
+ ס ר ב נ ו ת

בפולמוס הציבורי התוסס בעולמנו על הסרוב למלא פקודה
 אינני יכול להימנע מהפגישה בפרשת השבוע עם המילדות העבריות
 ש פ ר ה ו פ ו ע ה ש נ א מ ר ע לִיהֶן:
 ולא עשו כאשר דיבר אליהן מלך מצרים".
 לא עשו! פָּעוּ בְּתִשׁוּבַתֵּן הַסִּפֵּר שְׁפִיר:
 החוק מחייב רק כשהוא חל על כל האזרחים בשווה ולא רק נגד היהודים!
 נימוק משפטי פורמלי זה מיילדות אותנו הסרבניות הראשונות...
 ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיינן את הילדים [שמות א

- ב ח י ק ה ט ב ע

לינוק את פלאי הבריאה אפשר רק בחיק הטבע, בהתבוננות ביצירה הפלאית
 של שמים וארץ, בשדה יער, ביצירי אדם וחיה. השוטטות בהרים ועמקים, ההתבודדות
 במרחבי מדבר, ההפלגה בימי תבל, עשויים להשרות דרגת התעלות ונבואה.
 אין תִּמָּה, שמנהיגי עמנו נחלו את התעמקותם באמונתם בהיותם רועי צאן, עובדי אדמה,
 אנשי טבע שאינם כלואים דווקא בד' אמות של יושבי בית.

750

+אָהָבָה וְיִצָר

מה בין רגש האהבה ליצר המיני?

האוהב מעוניין באחר, באהוב, בטובו ובטובתו.

היצר מעוניין באדם עצמו, לסיפוק תאוותו העצמית.

היצריות אינה מתעניינת בעתיד, היא מתאוות לסיפוק הרגע.

האהבה נושאת עיניה לנצח, לצאצאי התולדה של התאוה, להמשך המיוחל בחיים.

+מִסְבֵּיב לְנִקְוֹדָה

הרהורים נוגים עוטפים אותנו בהסתכלותנו על תופעות החיים. בעצם הרי הכל נובל. למה להתרגש מיפי הפרחים? יפים הם לשעתם וכומשים. בני חלוף כמונו, כמו כל פרפרי החלום. הנסיך הקטן הזדעזע מהודעת ספרי הגיאוגרפיה כי הם אינם רושמים את הפרחים

אלא רק את ההרים הגבוהים והנישאים. שהרי הפרחים נובלים וכלים ואילו ההרים יציבים וקיימים לעולמים...האומנם לעולמים? הרינו מזדעזעים גם מהתמוטטותם של ארזי לבנון ושרשרות הרים וקרחונים! כל שנחשב לכאורה ליציב וקיים לעד נדון אף הוא לגעש ורעש, למבול ושיטפון, להימחות מן העולם. מתברר שאין אמת מוחלטת, יש תמורה וחידלון. בדיאלוג הפנימי שבתוכנו מתמוטטות כל אותן הנחות של מוחלטות ויציבות. מהי הנקודה המרכזית, נקודת האחיזה ביקום? אנו מסתובבים סביבה במעגלי ספקות וודאיות מתבדות, מחפשים ומחפשים את הנקודה הארכימדית...

-+ ב ת ? ה

שוב אני חוזר אל בת-פרעה.

השם בַּתְּיָה לבת פרעה ניתן ע"י חז"ל בשם בַּתְּיָה (בַּת-יה) וכל כך למה?

משום שהיא אימצה את משה לבן והיא ראויה להיאמץ מטעמנו כבת.

לא סתם בת אלא בת-יה. שכן היא מגלמת את זיו האיקונין האנושי.

היא המרחמת על הילד הבוכה. היא אינה משתמטת מלהצילו אעפ"י שכך גזר אביה על

היילודים למות. זוהר יח המוקרן באפלת הגזירות של מצרים הוא השם הראוי לאשה

הדוחה בעליל ובחירוף נפש את הסכנה שבהפרת הצו. הלקח הראוי להילמד הוא שלא

להכליל על כל בני האומה את הכתם השחור. ביד ושם בירושלים מצויה אותה שדרה של

חסידי אומות העולם. בכל חברה, בכל אומה ימצאו האנשים, האישים, האנושיים, שאינם

נגועים בעוולות אחיהם והם הראויים לכנסת "בני אור" לבני ובנות יה.

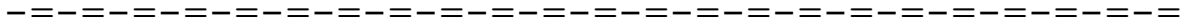

749

+*- א כן נודע הדבר

מהו הדבר שנודע? מה נודע למשה המתלבט בדבר זהותו? איה מקומו? בקרב המצרים או בקרב העברים? הרב שרקי חושף בשיחתו על משה את לבטי נפשו אלה. משה הבן לאמו העבריה יוכבד ולאביו עמרם, ראש בית לוי, מתגדל בבית פרעה. ועם שהוא מתגדל הריהו יותר ויותר מתלבט מי הוא? מה זהותו? מה זיקתו – למצרים או לעברים? השם משה פירושו במצרית בן. יש אומרים שהפירוש הוא מים. כך למשל שם פרעה רעמסס רע-מסס שפירושו הבן של רע, האל המצרי. מ-ס-ס משמע בן ולפיכך רע-מסס הבן של רע, זה כינויו של המלך פרעה הנחשב כבן האל העליון רע. גם לגירסת פירוש השם משה כמים יש להבין כי המשמעות היא של המים-הנילוס שהם בבחינת אל החיים של המצרים. השם משה ניתן אפוא ע"י בת פרעה ואולם הפירוש העברי "כי מן המים משיתהו" ניתן ע"י אמו יוכבד. וכך נקרא את הפסוק: "ויגדל הילד ויהי לה (לבת פרעה) לבן ותקרא שמו משה. ותאמר (אמו יוכבד) כי מן המים משיתהו". כלומר יוכבד נותנת לשם משה המצרי את המשמעות העברית. (כנוהגים היום לתת שמות לועזיים שיש להם משמעות עברית. למשל השם TOM שבעברית פירושו תמימות). יוכבד אומרת לפי הכתיב החסר של המלה משיתהו –

את היא שמשית אותו מן המים. משה גדל בשנותיו הראשונות בבית הוריו העברים ואחר הובא לבית פרעה להתגדל כבן לבת פרעה. בארמון המלך ובחינוך האומנים והסובבים הוא מתחנך בתרבות המצרית. ועם זאת אינו שוכח את בית גידולו העברי. הוא מודע לקונפליקט שבזהותו, ובעיקר להמשך התפתחותו ויעודו. המעותד הוא לגדולה במצרים עד למרומי השלטון, כדוגמת יוסף? או להזדהות עם בית גידולו העברי? עליו להכריע לאיזה מחנה הוא שייך. (גם המדרש המספר על משה המשתעשע על ברכי פרעה ומסיר את כתרו מעליו וחובשו לראשו מעיד על הגדולות הנצורות לו). יש להניח שבינו לבינו הריהו מתלבט, שכן אם יבחר בצד המצרי הריהו דן את העברים להמשך עבדותם. רבבות העבדים הבונים את ערי המסכנות, המקיימים את כלכלת מצרים הרי בעבדותם הם הבונים את מצרים, גברת ממלכות באותה תקופה. העברים הם התשתית, המסד הכלכלי של המדינה, הם שיקבעו גם את דפוסי החיים התרבותיים-דתיים. ומצד שני, אם יחבור אל העברים הריהו גוזר את דינה של מצרים להתמוטטות טוטלית. שכן בהעלותם מן הארץ יגרמו לחורבן המדינה המצרית. הוא יוצא אפוא אל "א ח י ו". ומי הם אחיו? לפי פירוש אבן-עזרא לאחיו המצרים? או לפי פירוש הרמב"ן לאחיו מבני ישראל? הוא יוצא לראות בסבלותם, כלומר לפי המשמע של "סבל בית יוסף" לבקרת משימתם של שרי מצרים על העבדים. לעיניו נגלית תמונה קודרת של א י ש מצרי, נעלה במשרתו, המכה עברי וכנראה גם מתעלל בו. סגולתו המוסרית אינה יכולה להשלים עם תופעה זו. ולבו נוטה ל מ ו כ ה! הוא מתקומם נגד ההתעללות בחיי אדם, נגד איבוד צלם אלוהים באדם נכבד המכונה "איש" מצרי, וכמי שעתיד להנהיג את המדינה ולעמוד בראשה הוא טומן את המצרי בחול. אך למחרת משתנה ההערכה. מתחלפת ההחלטה. הוא רואה גם בקרב אחיו העברים תופעה דומה של אנשים ניצים. המריבות, העושק והניציות שוררים גם בקרב אחיו העברים... מאוכזב ממה שהוא מגלה, ובייחוד מן הסכנה הנשקפת לחייו, הוא נאלץ לוותר על הזדהותו עם הסובבים אותו במצרים ולחפש מקלט בארץ אחרת. מדיין היא ארצו של יתרו, מצאצאי קטורה, משושלת בית אברהם, אולי שם תמצא הארץ הראויה והמדינה המתוקנת לחיות בה. על יד הבאר (הבאר החוזרת בסיפורי האבות) הוא מוכיח את קלסתרו הרוחני-מוסרי, שם הוא נושא לאשה את ציפורה, ובמרחבי המדבר, שבו הוא רועה את צאן יתרו יזכה להתגלות, להבהרת דרכו וזהותו. אז תיפול ההכרעה הסופית. ומשה הוא שימשה את עצמו מכל ספקותיו...

748

בְּנִים לְזָקֵנִי

בְּנִים - אֱלוֹהֵי הַתִּיקִים הַמְּלֵאִים כְּתָבִים, שְׁנוּלְדוּ בְּשָׁנִים הַמְּאוּחָרוֹת לְחַיִּי.
זָנַקְתִּי וְהִנַּקְתִּי, וְלֹא הֵאֱמַנְתִּי כִּי הוּלַדְתִּי בְּנִים אֱלֹהֵי לְזָקוֹנִי.
לֹא אֶפְלֵא, אִם כָּל הַקּוֹרָא בָּהֶם...אוֹלֵי יִצְחָק עָלַי...

-נוֹשָׂא ? מוֹשָׂא

מי כָּאן הַנוֹשָׂא וּמִי הַמוֹשָׂא?

בֶּן יִכְבֵּד אָב

וְרֵב יַעֲבֹד צָעִיר

בִּלְעַם הַמּוֹת לְנִצַּח

מְצָא חֵן בְּעֵינָיו

רֵב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ

**קְלִסְתֵּר פְּנִיד – הַסְתֵּר
שְׁלֹא יֵרְאוּ לְאִסוּר אוֹ לְהֵתֵר**

**קִנְיָה, תִּאֲוָה, כְּבוֹד - לְגִנְאֵי
יִחְשְׁבוּ בִישִׁיבַת הָאָרְעִי,
שְׁלִי וְשֵׁל חֲבָרִי,
בְּעִנְיֵי עוֹלָם וְהִבְאִי,
אֲבָל חוֹתֶמֶס בְּטַבַּע
בִּישִׁיבָה שֶׁל קִבְעַ,
וּבְחִבְרַת קִדְמוֹנִי
יִשׁוֹרְרוּ בְהִגְיֵי דְוִי
עַל סִפְקַ וּנְדָאִי**

**+ שְׁרִי מְסִים
לֹא הִמְסִים הֵם הַמְטְרִידִים
אֶלָּא הַשְּׂרִים הַמְמַצִּיאִים אוֹתָם...**

**SLUMS
רְאוּי לְכְנוֹתָם עָרֵי מְסִפְנוֹת
שְׁכוֹנֵי דְלוֹת וְעוֹנֵי
מְגוֹרֵי פְחִים בְּפְרִוֹרִים
אֵי כֶס ל ו ס י ם**

747

- שְׁמוֹת

הַסְפֵּר הַשְּׁנִי בַתּוֹרָה. בְּרֵאשִׁית הוּא הַסְפֵּר הָרֵאשׁוֹן, הַמְסַפֵּר עַל בְּרִיאַת הָעוֹלָם, עַל
הָאֲנוּשׁוֹת בְּכֻלָּהּ, עַל מְשִׁפְחוֹת בּוֹדְדוֹת שֶׁל הָעִבְרִים. הַסְפֵּר הַשְּׁנִי סֵפֶר שְׁמוֹת מְסַפֵּר עַל
הַמְשָׁךְ הַבְּרִיאָה, הַסְפֵּר הַשְּׁנִי לְבְרִיאָה, בְּרִיאַת הָעַם הַיְהוּדִי, הַנִּבְחָר לִיעֻדוֹ מֵתוֹךְ כָּל
הָאֲנוּשׁוֹת. וְכַשֵּׁם שֶׁמֵתוֹךְ הַתּוֹהוֹ וְהַחֹשֶׁךְ נִבְרָא הָאוֹר, כֵּךְ מֵתוֹךְ הַתְּרַבּוֹת הָאֵלִילִית, הַמוֹחֶקֶת
אֶת הַשְּׁמוֹת הָאִישִׁיִּים, הַמְבַטֵּלֶת אֶת הַיִּיחּוּד הַסְּגוּלִי, כֵּךְ תִּיבְנֶה מֵתוֹךְ הַמְבוּל הָאֵלִילִי, מֵתוֹךְ
תְּרַבּוֹת מְצִרִית הַמְשַׁעֲבֶדֶת אֶת הָעַם לְכָלִּים דְּטֵרַמִּינִיסְטִיִּים וְלַמְלָכוֹת הַפְּרַעֲוֹנִים הַכְּפוּפִים
לְחוּקֵי הַטַּבַּע. כֵּךְ תִּיבְנֶה בָאֲנוּשׁוֹת הַסְּגוּלָה הַיִּיחּוּדִית שֶׁל הָעַם הָעִבְרִי, הָעַם הַמְּבַשֵּׂר אֶת
הַיְצִיאָה מֵעַבְדוֹת לְחִירוֹת. מִשֶּׁהַ גּוֹאֵל הוּא הַמוֹשֶׁה אֶת הַצִּיּוֹר הָעִבְרִי לְהָאֶרֶץ הָעוֹלָם
בְּמִתְּן תּוֹרָה וּמִצְוּוֹת, לְגִילוֹי נִיסֵי הַהִשְׁגָּחָה, לְהַצַּגַת אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה לְפִי הַשְּׁמוֹת הַמְּסַמְלִים
אֶת דְּרָכֵי הַהִשְׁגָּחָה, דִּין, רַחֲמִים וְכד'. שְׁעַבּוֹד מְצִרִים שְׁבַת־חִילַת שְׁמוֹת פּוֹתַח אֲמַנִּם בְּשְׁמוֹת

השבטים והצאצאים ועד מהרה שמות אלה נמחקים במרוצת הסיפור עד להופעת השמות הגואלים את העם מחשכת ההויה לשחר הגאולה. השם גורם וה ש ם הוא הגורם...

-חבוש אינו מתיר

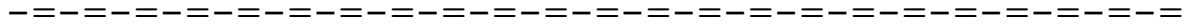
חבוש אסור באזיקי מסורת וקבלה, בסדרי חיים ומנהג אינו מסוגל להשקיף מבחוץ בראייה עצמית, כוללת, מקיפה, שונה מהויית הציבור שאליו הוא נקלע כדי לחלצו ולבשרו על גאולה. כך בתולדות עמנו פעלו אברהם מבית תרח, משה מבית פרעה, ועד ימי הציונות המודרנית, שמבשורה הרצל גודל בתרבות האירופית ובעמקות הסתכלותו הציג את שאלת היהודים והגשמת הציונות המדינית. המנהיגים, הגואלים, מבשרי התחייה והתקומה הופיעו בבימת חיינו מבחוץ. זקוקים היינו למשחררים מכבלים חונקים, לכוחות אינטלקטואליים ומוסריים נעלים שלא היו חבושים עמנו בגלותנו ובתפיסתנו הצרה.

-מזימה מצרית לדורות

התחכמות פרעה לבני ישראל מושתתת על התפיסה שאפשר להיפטר מהתחרות הדתית-אידיאולוגית של העברים ע"י השלכת כל היילוד היאורה, לחיות את הנקבות שיזדקקו לגברים המצרים, ובכך להרבות את מניינים של המצרים השואפים לשליטה בלעדית בעולם. תפיסה זו הונחלה לעולם בפנים שונות של האנטישמיות. לרבות התפיסה הארית של הצורר הגרמני שביקש להכחיד את היהדות הסותרת וצורת את הגרמניות. מצד אחד להשמיד להרוג ולאבד ומצד שני ליהנות ולהרויח מן האויב היהודי האידיאולוגי-תרבותי-מדעי-כלכלי מה שניתן לדלות מטובו. אוצרות ידע, אמנות ותרבות, עושר ונכסים הוחרמו לנכסיהם אגב שריפת ספרי תלמוד ודת, משרפות אדם וחורבן ביתם ומשפחתם. שיטת ההשמדה והעינוי לקוחה אפוא מן "הבה נתחכמה לו" והעלאתם מן הארץ לעשן המשרפות.

-מששה המשי

סיפור משה בספר שמות מופלא בגילוי הדמות של גואל ישראל ממצרים. בן עמרם זה מתגדל בבית פרעה, נסיך מצרי, המיודע לתרבות מצרים ומתלבט אגב יציאתו לשוק החיים בדבר זהותו. עליו להכריע אם הוא הבן המאומץ לעם העברי או ממשיך שושלת בית פרעה. המצרי המכה עברי מעורר בו את היתרון המוסרי למשועבד, למושפל, לעמוד לצד הסובל, ואולם לכשנוכח שגם בקרב עמו ניצים ורבים כמו האחרים הוא בורח למדין, לסביבת בני קטורה, אל יתרו, ועל יד הבאר הוא חוזר על סיפורי אבות ופוגש את ציפורה ונושא אותה לאשה. ייתכן שהוא מבקש למצוא את החסות הדתית המוסרית בצאצא זה של אברהם. ההתגלות בסנה מבהירה לו את הכרת זהותו, את שם ההויה והשליחות המוטלת עליו לבנות את העם המשועבד ולגאול אותו מעבדות מצרים לחירות החרותה במעמד סיני.

746

קְנֵאת אַחִים

יעקב למד מלקחי חייו מה עלולה לגרום הקנאה והתחרות בין הבנים – על הבכורה, על הגדולה, על ההעדפה. כתונת הפסים עלולה להוריד מן הפסים את יחסי האחים. הוא עצמו, בעורמתו לקנות את הבכורה, נאלץ לברוח ולהתייטר יותר משני עשורי שנה. ובירודו למצרים, לחסות בצל בנו יוסף, הוא מברך את שני נכדיו שנולדו שם, אפרים ומנשה בברכתו להם הוא משפל את ידיו ומעניק את הברכה-הבכורה לאפרים הצעיר ולא למנשה. וכאן ההפתעה הגדולה. מנשה אינו מתקנא על היתרון שנלקח ממנו והוענק לאחיו. אפרים ומנשה אינם רבים ואינם מתקנאים איש באחיו ועל כך ראויים הם לברכה בכל בית ישראל: "יְשִׁימֶךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה", זה הדגם שלא תשרור גאון וקנאה ותחרות בין האחים.

שׁוֹק חַיִּים

ש-ב-ק (ארמית) חיים – אומרים על הנפטר שהלך מאתנו, והשאיר לנו הצאצאים את החיים. הוא עזב אותנו, נפרד מאתנו, ואנו החיים זוכרים או במרוצת הזמן שוכחים ומתעלמים שהיה פעם אתנו. לעומת זאת שׁוֹק חַיִּים, בו"ו לא בבי"ת, פירושו לשווק את החיות, את המשמעות, את טעם המשימות והיעודים שהונחלו לנו בירושתנו. שאלתנו, שאלת החיים עדיין, תהיה אפוא: מה שׁוֹקוֹ לנו הנפטרים מאתנו? מהי הירושה הרוחנית, התרבותית, המוסרית המפרנסת את קיומנו?

מְנוּחַ בְּגוֹיִים

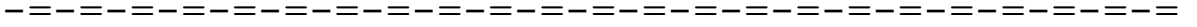
מצד אחד קיימת התפיסה על הצדקה שעשה הקב"ה עם ישראל שפיזרם בין הגויים ומנע את הכחדתו של העם היהודי בשלמותו אילו היה מרוכז במולדתו. האומנם? וכמה נתבוללו ונטמעו? וכמה הושמדו ונשרפו? וכמה אבדו לעמנו בתלישותם ובפיזורם? ומצד שני קיימת התפיסה שהגולה בתפוצותיה היא שהנחילה לנו את מיטב היצירה והתרבות של עמנו. בספרות ההלכה והפסיקה, בהגות, בספרות ובשירה, במדע ובהמצאה, בתרומה לחברה. לא ייתכן לתאר את תרבות ישראל בלי תפארת היצירה של הגולה. הויכוחים והעימותים בין ארץ ישראל ובבל, בין הציונות והפזורה, היו ויימשכו וילוו אותנו גם בַּגְּאוֹת שְׁחָה עמנו בהגמוניה של המדינה. עם הפנים לגולה מבלי להפנים את תחלואיה של הגולה...

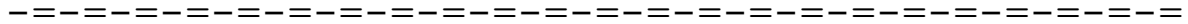
י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י ם

נ י מ ן

745

+אפריס ומנשה

בני יוסף אלה נולדו, נתחנכו, נתגדלו בתרבות מצרים. עם זאת, לא איבדו את זהותם העברית. בני יוסף נשארו נאמנים למשפחת בני יעקב. זאת הברכה שברך יעקב אותם שיהיו כלולים כבניו, "כראובן ושמעון יהיו לי". לא יובדלו הנולדים ומתגדלים בחו"ל מבני עמם שבארץ. בני גולה כבני "הצברים" יחשבו. זה הלקח לימינו אלה לקרב ילידי חו"ל כבנינו המתגדלים בארץ. נפרוש עליהם ברכת אבות לכל הבנים הרחוקים כי לא רחוקים הם אלא בְּשֵׁר מִבְּשָׂרֵנוּ וּכְבַנֵּינוּ יִיחָשְׁבוּ לָנוּ.

*****

+הקטן - גדול

- זה הקטן גדול יהיה - המקטין עצמו יזכה לגדלה. קטונתי - הגדלתי.

*****

הדגים כמשל

"וידגו לרוב בקרב הארץ" - בקרב הארץ, בקרבות הארץ - על הזכות, על ההפכה והנחלה, ירבו הקרבות עם הנלחמים בנו ומתפחשים לתקומתנו, כמלחמת הדגים, שכל הגדול מחברו מתנפל לו. כמלחמת התנינים והכרישים, כמלחמת הדגים לסוגיהם. זה הסמל למלחמת הקיום של המינים, לכושר ההישדרות והריבוי. חכמת החיים שלנו היא להחזיק מעמד בארץ, אעפ"י שגורלנו כדגים הנאבקים לדגות לרוב, לשמור על טהרת הפשרות של ייחודנו במים... ואין מים אלא...

*****

הרועה הנאמן

הדימוי של אלוהים לרועה הנאמן מכוון להשגחתו כרע ומתרועע עם עדרי האדם שבהנהגתו. הוא דואג, מטפח, סופר ומונה, גוזר ומקיים. משענתו בידו להטות חסד וחנינה. אבל יש פורצי גדר, פורצי סייגי השימור לעדר, לחומקים כביכול מעינו הפקוחה, ואז הוא נזקק גם לשבט ולא רק לחסד...

*****

-שכול ידדים

השורש הוא ש-כ-ל. והשכל מרמז על תבונה, על שיקול דעת, על שפיות ותושיה, לפיכך צריך להעניק את החכמה גם לפעולות הידדים. על הפעולה המעשית-ממשית צריך להטעין את תבונת הכוונה והתכנון. חסידים אומרים: להתקין את הגוף למדרגת הנפש...

*****

+ב-ל-ה ב-ל-ל

בלותי - השחתת בשרי. משורש ב-ל-ה, קלקול העור שנתבלה, שנתקמט, והעדנה ששרה מדברת עליה היא חזרת עטרה ליושנה, שנתעדרן העור, נתפשטו הקמטים, חזר היופי למקומו. ואלו בלותי משרש ב-ל-ל, ערבוב. בלותי בשמן רענן, שהשריה והערבוב בשמן הטוב, המבשם, המרפך ומעדן מקנה לעור צחות ונעורים. דברי שרה "אחרי בלותי היתה לי עדנה" נדרשים לחייה של האומה, שלאחר גלות וחיי מרורים וסבל המקמטים ומגמדים את דמותה תזכה ל"בלותי בשמן רענן" - לצמיחה מחודשת ורעננות תקומה וריבונות כקדם.

*****

ק ד י ש

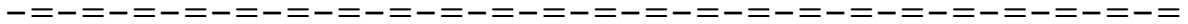
**האומר קדיש ומתפלל על אביו או אמו ואומר ומתפלל בי"א החודשים בלבד, ולא בכל שנים
עשר החודשים, משום שדינם של השערים בגיהנום שנים עשר חודש. לפי המנהג אין ראוי
שהמתפלל שנים עשר הריהו כמי שמכריז עליהם שהם קשעים.**

*****

-א ש ר י ד י ש ר א ל

**מ א ו ש ר י ם - י ש ר י ם - ד ר כ י י ש ר א ל ה ה ו ל כ י ם ב צ ע ד י ת ו ר ה , ב צ ו י ה מ ו ס ר ש ל ה ת ו ר ה .
י ש ר א ל - י ש ר - א ל - ז א ת ה ב ר כ ה ה צ פ ו י ה ל מ י ש ר י ה ד ר ך , ל ב ל ת י נ פ ת ל י ם ו נ ט מ ע י ם
ב ה ת ב ו ל ל ו ת ם ו א י ב ו ד ז ה ו ת ם . ה ש ם ה כ פ ו ל י ע ק ב - י ש ר א ל מ ס מ ל ו מ י י צ ג א ת ד מ ו ת
ה א ב , ה א ר כ י - ט י פ ש ל מ ס ו ר ת ו מ ו ר ש ת א ו מ ה . ד מ ו ת ו מ ק ר י נ ה א ת ה מ ש מ ע ו ת ה ס מ ל י ת
ב ת ו ל ד ו ת ע מ נ ו . ה ש ו ר ש ע - ק - ב מ ש מ ע ו ל ל כ ת ב ע ק ב ו ת . ז ה ה ש ם ש נ י ת ן ל י ע ק ב א ב י נ ו ב צ ע ד י
ה ת פ ת ח ו ת ו ל ק ר א ת י ש ר א ל . ל פ י ש ע ה ה ו א ה ו ל ך ב ע ק ב ו ת , כ ר ו ך ו צ ו ע ד ל א ב ז כ ו ת ש ר ך ת ו**

העצמית, השורה עם אלוהים ואנשים, אלא כנגרר בעקבות האחר. מיהו האחר הזה? אחיו
 התאום עשו? אמו האוהבת אותו? עשו לפי הגדרת חז"ל הוא העשוי, השלם לכאורה
 במהותו. יעקב אוהב בעקבו, שואף להשלים משהו ממצבו כנחבא אל הכלים, מיושב האהלים
 לשיפור זהותו. בנזיד העדשים הוא קונה את הבכורה שהוא מתאוה לה. זה שכרו ("והיה
 ע ק ב תשמעון") באהבתו את הבכורה, בהתגדרות בבכורה הנוחלת את הברכה. ובסגולות
 החסרות הנדרשות לו יוגשמו החלומות המדריכים את דרכו העתידית. מה טיבה של אהבה?
 במי אנו מתאהבים? מדוע אנו שואפים למה שצפון באחר, במי ששונה מאתנו? ניתן
 לומר, שאין אנו או ה ב י ס את הדומה לנו באורח חיים, בהשקפות, בנורמות משותפות. אנו
 יכולים להעריך, לכבד להעריך, אבל אוהבים אנו את השונה והשונה. תפיסה זו יכולה
 להנחות אותנו בנפתולי דרכו של יעקב, הבורח מאחיו המתנכל להורגו, והוא מיוסר במצפון
 לא נקי על גניבת דעת אחיו ואביו. במקלו בלבד, בערעור בטחונו, באיבוד החסות של בית
 אבא ואהבת אמא הוא גולה לנכר, חולם ומתפתח לקראת השליטה והשררה, להשלמת
 אישיותו ועמידה על זכותו נגד איומי אחיו ותעלולי חמיו. חלומות שבהם ישגה גם בנו
 האהוב יוסף, שלא יירתע ולא יסוג עד שיזכה לחזות בהתמלאן. הוא יוצא במקלו בלבד וחוזר
 עתיר רכוש, בעל משפחה גדולה, מתחזק לקראת ההתמודדות עם אחיו. הוא שולח מלאכים
 לבדוק את המצב ובמעבר יבוק חל המפנה. לאחר ההיאבקות עם האיש המסתורי, המעניק
 לו את השם ישראל, הקב"ה בכבודו ובעצמו מתגלה אליו וחוזר ומעניק לו במישרין את
 השם ישראל. בפרשת דרכים זו, לאחר מסע ארוך של התמודדות עם נסיבות חיו וטרדת
 מצפונו הוא מפסיק ללכת בעקבות... השם ישראל מעניק לו את התואר והמעמד של השורה
 ונאבק. תודעה עצמית זאת היא שמשלימה את זהותו. מעמדה של חולשה אישית, חוסר
 ביטחון, התלבטות ותעוקת אשמה הוא חוזר ארצה, לנחול ברכת אבות, ירושת ארץ ומעמד
 בקרב גויי הארץ. בכפל השמות יעקב ישראל מתגלם אפוא המעבר מן ההולך בעקבות אל
 השורר ושורד באמונתו. אבל הסימול הוא גם סוציולוגי. עם מפוזר ומפורד, עם שפול ושרוף,
 משקם את היותו בריבונותו על אדמתו בארצו. תהפוכות החיים, טלטולי הנדודים, משקפים
 את שני האלמנטים שבכפל השמות לשמירת המהות הייחודית של צביון האומה
 היהודית. והיא זקוקה לשתי הדרכים לדרך עשו, דרך העוקבה, אילוצי המציאות לנקוט
 בתכסיסי חיים והגנה לשימור הזהות והקיום. היא דרך יעקב, הנפתל ומתלבט, החוסה
 בצל, וכן גם לדרך הישרות, עם שהיא מתמודדת ללא מורך במיקושי מלחמת הקיום. מוסר
 אבות, ציווי התגלות, תודעת השליחות, המה המנווטים את אורח החיים האידיאלי-
 מוסרי. אשריך ישראל. אישורים הם צעדים, צעדי אומה שרודפיה אינם מרפים מלהתנכל
 להוייתה. מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך, ואשר חרב גאותך וכחשו אויביך לך. גאות
 עמידה תוך הגנה ומלחמה הודפת את האויבים המתכחשים לקיומה. זאת השררה, זאת
 השתחררות מהגרירה בעקבות הוראות ולחצים זרים. זאת התעודה ללכת בישרות הדרך
 של עם בחירה למילוי יעודו ותקומתו. בברכת יעקב לבניו לפני מותו מרומזות הסגולות
 והתכונות הנחוצות לבניין האומה והנהגתה. יכולת הגנה והתקפה בדימויים לבעלי חיים
 שונים, גינוי הקיצוניות וההתפרצות הבלתי מרוסנת לעומת השלבים הנחוצים של הדרגה,
 מתינות, שיקול דעת והבשלה. אשריך ישראל שמהיודה יופיע בתקנת אחישנה משיח בן דוד.

743

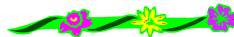
ב ט ח ו ן פ נ י ם

עזרנו ממשטרת ישראל כה התערער שלכל שוטר יש כָּבֵר שׁוֹבֵר בְּצֵדוֹ...

- ש ל ט ו ן ש ר ל ט ו ן

**אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל מִי שֶׁנֶּעֱשֶׂה רֹאשׁ לְמִטָּה נֶעֱשֶׂה רֹשָׁע לְמַעַלָּה.
אֵין לָךְ שְׁלֹטוֹן שְׁלֹא יִמָּצֵא תְּפוּס בְּשֶׁרְלִטוֹן, בְּנִכְלֵי שְׁלֹטוֹן, וְזֶה הָאָסוֹן בְּכָל מִשְׁטָר,
בְּכָל עָם, בְּכָל דָּת, בְּכָל יְבִשְׁתַּי וּבְכָל זְמַן.**

בִּי נִי וּבִי נָדָּה

**אָמִירָה שְׁאִין בָּהּ כְּנוֹת. דְּבוּר שֶׁל הַעֲמֻדַת פְּנִים. הַסּוֹאֵת הַפְּנוּנָה הָאֲמִיתִית. מְלִים שְׁאִין
מִתְּגַשְׁמוֹת לְמַעֲשֶׂה. פְּלִיטוֹת פֶּה שְׁאִין מִתְּקִימוֹת. אָמִירָה כְּזֹאת מְחַפֶּה עַל זְדוֹן הַטְּקִטִּיקָה.
הַמְּטָרָה הָאֲמִיתִית הָעוֹשֶׂת נִסְתָּרֵת מֵאַחֲוֵרֵי דְבוּר רִיק. אָמִירָה זֹו מוֹלִיכָה שׁוֹלֵל לְהַשְׁגֵּת
הַשְּׁלָל שֶׁל הַמְּטָרָה הָאֲמִיתִית.**

נ ק מ ת ד י נ ה

שְׁמַעוֹן וְלוֹי נִקְמוּ בְּאֲנָשֵׁי שְׁכֵם אֵת חֲרַפַּת אַחֲוֹתֵם וְדַנוּ אוֹתָם בְּדִינָה שֶׁל גִּיהִינוֹם...

פּוֹלִיטִיקָאִי

הפוליטיקאי סולל את הדרך לעצמו להיות במרוצת הזמן גם הזולל...

ל מו ע ד ח י ה

אם תחמיץ בחול המועד את קדושיה של חיה בחירת לבד, יקדמך אחר, ואתה את המועד תאחר והיא תחשב כדבר האבד...

ע ג ו נ ה

מי יחלצנה מיגונה? המקל עליה להרים את העוגן להפלגה חדשה...

ד י ת י ק י

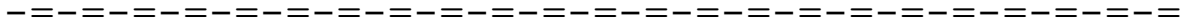
דא תהא למיקס ולהיות. דברי שכיב מרע ככתובין ומסורין דמו.

פ ר ו ז ב ו ל

פרוז בולי (עשירים), ופרוז בוטי (עניים). תקנה לעשירים שלא יהיו בני בליעל הנמנעים מלהלוות ותקנה לעניים שימצאו ללוות. ותקן הלל פרוזבול, הוא שטר שמוסר לדיינים שאגבנו כל זמן שארצה, והשביעית אינה משמטת הלואתו. בית הדין גובה כאלו את חובו והוא אינו עובר על "לא יגוש את רעהו".

לשאלה ראוי להתבונן בשיטת ההבנה שלנו את סיפורי המקרא. יש מבינים את הסיפור כפשוטו, כקו ליניארי נמשך, כסיפור עלילה על אישים ואירועים שהתרחשו בעבר, בזמן מן הזמנים, ואנו קוראים כפי שקוראים ספרי היסטוריה המספרים לנו קורות דורות ראשונים. דרך שנייה היא של הפרשנות התיאולוגית המייחסת לכל אות ומלה בתורה משמעות של פשט, דרש, רמז וסוד. הבנה אמונית-דתית המחייבת ומכוננת אורח חיים וייעוד לאומה. הדרך השלישית מתנערת מכל תפיסה תיאולוגית והיסטורית. היא מרוכזת בהשגת המשמעות האישית המשתקפת לקורא במקרא פראי לדמות הקורא ולבחינת אישיותו. דמויות המקרא והאירועים המסופרים צריכים לעניין אותנו מבחינת הלך האישי והציבורי. הבנת הנקרא במקרא משמעה: מה המשמעות לגבי? אני הקורא, כיצד משתקף אני לאור שיקופם של הדמויות? כיצד מנתח אני את דרכי, בודק את ערכי, סותר או מזדהה, שוקל ומסיק בשיטה זאת של קריאה ועיון את המשך דרכי. ומכאן לשאלה שהצגנו על צירוף השמות יעקב-ישראל. על דמותו של יעקב עלינו להשקיף מגבוה, לא כאפיזודות בודדות, מפוזרות, אלא כשיקוף מלוכד של הדמות המרכזית, שיותר ממחצית ספר בראשית עוסקת בה. מה פשר חלום הסולם שתקוע בארץ וראשו מגיע השמימה? מי הם ומה רומזים המלאכים העולים ויורדים בו? כיצד מתקשרים אירועי הלידה של התאומים, מכירת הבכורה, גניבת הדעת של האח והאב, גלותו מבית המשפחה והקמת משפחה בנכר תוך התמודדות עם לבן... על כורחנו לא נוכל להתנתק משורש השם יעקב - ע-ק-ב - האוחז בעקב עשו כבר מלידתו. שורש המסמל עקיפה, עורמה, תכסיסנות נכלוליות. לעומתו השם ישראל עומד בניגוד בולט י-ש-ר-א-ל, כציר הישרות ונוהג האמת והחסד של מורשת אבות. יעקב התאום לעשו נאלץ בדרכי חייו ונפתוליו עם המציאות שנקלע אליה להתמודד בתיאום הולם, לפי צורכי השעה, בדרכי עקיפה ומילוט מניצול ודיכוי. תאומי השמות הם תאומי הדרכים שילוו את דרכי האומה, שיעקב הוא אביה. אברהם ויצחק, אבות האומה, הם ראשי משפחה, ואילו יעקב הוא אב לשבטי ישראל. הצירוף הזה יעקב-ישראל ילווה את מסעי יעקב ויוצאי ירכו בהמשך תולדות האומה. ההויה היהודית תתנהל מאז ולהבא בשני משורים אלה. חיי עמנו פונוו בסיגול שני האלמנטים של עוקבה וישרות. עת לאחוז בעקב עשו ועת לשוב לדרך הישר. עת לאחוז בקו הדין וחומרתו ועת לוותר על "יקוב הדין" ועקרון האמת לאמיתה לדרך שלפנים משורת הדין. עם ישראל ייאלץ לשרות עם אלוהים ואנשים בהקשרי חלום והגשמה, במורשת אבות ועקיפת דרכי אבות. אברהם, אב האומה, הוא הטופס הנודד, הנע בעולם, כדי להפיץ אמונה, דרכי חסד וחנינה. הוא יוצא מן העבר האחד לעברים שונים בעולם כדי למגר אמונות שוא ולהפיץ תורת אמת וחסד. המשילו אותו למעין המתפרץ לרוות צמאון דעת אמת. יצחק האב השני הוא בניגוד לקודמו תקוע באדמתו. איש שדה, הנוטה חסד לבכורו עשו איש השדה, חופר הבארות, חודר לעמקי האדמה לחשוף את המים החיים. יעקב-ישראל מאחד את הקצוות ארץ-שמים, יסוד ורחף. מיושב אהלים הוא הופך לרועה צאן, מתוודע להוויות העולם, ארץ וגולה. מגדל משפחה המסתעפת לאומה גדולה, מיוסר במצפונו על המרמה כלפי אחיו ואביו, גם בגניבת דעת מחותנו. פפל השמות יהיה טבוע בהנה היהודית. תכסיסי קיום והישרדות. בדיקת הזהות, התנוודדת בין המחניים – ממחנה תורה ואמונה למחנה דרך ארץ ועימות עם עמי עולם. ההבנה המקראית תחייב אותנו לבדוק את זהותנו שלנו, הזדהותנו והסתייגותנו מהדמות הנלמדת כדי לחזור ולהשקיף במראה שמוילנו על דמותנו.

741

ע י ן א י ן
ר א ה ו ה ת ע ל ם . ע י ן , ה ת ב ו נ ן , ע פ ע ף ו ה ת ע ו פ ף ,
ע ת ל ע י ן ו ע ת ל א י ן ,
מ פ ת ח ע י נ י י ם ב נ ג ל ה ל ס ג ר ע י נ י י ם ב נ ס ת ר .

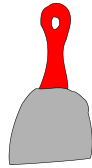
יָפָה הַשְּׂכֵנָה
הִיְתָה לָנוּ שְׂכֵנָה בְּשֵׁם יָפָה. אָבֵל שָׁמָּה לֹא הָעִיד עַל תּוֹכְנָה.
מַעֲיִן אַרְיֵזָה יָפָה לְגִלּוּלָה מָרָה.

- "אחינו כל בית ישראל" -
האמנם "אחינו"? "כל בית ישראל"?
האין זו אחיזת עיניים? ...

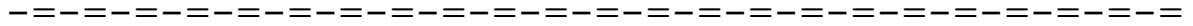

"שפכטל"
יסורים ממרקים עוונותיו של אדם,
אבל ה"שפכטל" הזה מותיר סריטות וצלקות,
קשות הן והסובל טוען: לא הן ולא שכרן

פְּסִיעַה גְּסָה
פְּסִיעַה גְּסָה נוֹטֶלֶת מִמָּאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם,
היא פוסחת על מראות, על נקודות ראות,
נחפזת להכללות מבלי להביא בחשבון פרטים.
"פכים קטנים" שהושמטו, שהובלעו, שנתעלמו ולא נכללו בתפיסה מגבוה,
ולפיכך שבשו את הראיה המכלילה ומכשילה.

740

א ח י ם ל צ ר ה

הצרה כשמה – צרה היא לאשה הראשונה הנשואה, אבל בעורמתה היא מצליחה לרכוש לצדה ("וכעסתה צרתה גם כעס") גם את הילדים של צרתה וכך יש לה "אחים לצרה"...

מ ע ש ה א ו מ ן

גם בחסידות יש דרגות. יש להבדיל בין מעשה הדיוט למעשה אומן...

ודע, שְהָאָדָם צָרִיד לְעֵבֶר עַל גֶּשֶׁר צַר מְאֹד מְאֹד

וְהַכֹּלל וְהַעֲקָר שְׁלֹא יִתְפַּחַד כָּלל

ובלשון העם: כל העולם כולו גשר צר מאוד. והכלל והעיקר לא לפחד כלל.

חֶסֶד וְרַחֲמָנוּת

אברהם ואיוב הם שני הסמלים למידות אלה. לפי המדרש איוב ריחם על הנצרכים הפאים אליו ונתן להם לפי צורכם ובקשתם. אברהם לעומתו לא היה פסיבי וישב בביתו עד שיבואו אליו הנזקקים אלא תר אחריהם, חיפש את הנצרכים והעניק להם מתת חסד שהיא עצם הנתונה גם למעלה מן החסר להם.

מְלַאכַת דְּבַר הָאֲבִד

מושג זה לקוח לגבי מלאכות המותרות בחול המועד מחמת אבדן, קלקול או נזק כלשהו. ואני, השוקד במלאכתי, להוסיף בכל יום שורות ושירות, דפי הגיגים ועוד, שואל: למי אני עמל? ואעפ"כ ממשיך לעסוק במלאכתי מפני דְּבַר הָאֲבִד, שהרי מי יטרח לשמור, לעיין בכל המצטבר?

-רוגזת הדרך

אזהרת יוסף לאחיו: "אל תרגזו בְּדֵרְךְ", אזהרת יוסף, בעל החלומות, החכם המושל במדינה, שממנו נסתעפה ממלכת אפרים עד שברוגזה ובמרידתה גלתה ואיבדה זהותה, אזהרה זו היא גם לנו ההולכים בדרך לגולה. המחלוקות בדבר אופיה של המדינה מרגיזה עלינו את דרך חיינו. הויכוחים – מה היא אופיה של המדינה, דתית? הלכתית? לאומית? חילונית? מדינת כל אזרחיה? מדינת היהודים לכל אזרחיה? דמוקרטית-יהודית? יהודית דמוקרטית? ישראלית מסורתית? פסיקת ההלכה תתגבש במרוצת הזמן ואין לדחוק את הפתרון. יתיישבו רוגזי הבעיות של גבולות ופליטים, אופי וחוק, ולפי שעה דיינו בשביעת הרוגז שבדרך הממר את סדר יומנו.

-+קב הדין?

השופט בנימין הלוי הוא שפסק בשעתו במשפט כפר קאסם כי הפקודות שניתנו לירי בפלחים שיפרו את העוצר (והם לא ידעו על הקדמתו משעה 9 ל5) ע"י האחראים היו בבחינת "פקודה בלתי חוקית בעליל" – פקודה שבניגוד לחוק המוסרי ולתבונה האנושית ועל כן הואשמו. הוא שטבע את המשפט המפורסם ששימש תקדים למשפטים רבים אחרים: פקודה המפרה בעליל, בוודאות הגיונית ומוסרית, את החוק כאילו מתנוסס עליה דגל שחור. כלומר לא יקוב הדין את ההר, ואין חובה למלא פקודה שברור לכל כי היא עומדת בניגוד למוסר ועלולה לקפד חיי אדם ללא הצדקה, ללא תוקף חוקי, ללא דין אמת. באותו משפט צוין לזכות אותו מפקד שהפר את הצו לירות הואיל והיתה זו פקודה שבעליל התנוסס מעליה דגל שחור. הדגל השחור לקוח מתמונת הדגל השחור שמציבים המצילים בחוף הים כדי למנוע מהמתרחצים אסון טביעה בים סוער. הבעיה היא שמסלפים את מהות הצבע של הדגל ויש שנותנים בו סימנים של צבעים בהירים שאינם מחייבים הסתייגות. ובפלפולים של פרשנות מתוחכמת של החוק או הפקודה שניתנה "מלבינים" את המשמעות החמורה שמייחסים לה. אפשר לטעון בדיון על המשמעות של "שמירת החוק" שכך דינם של המתנחלים או של סרבנים שמפרים את החוק. מה רבות ההתנצחויות בנוגע לפירוש החוק, לפירוש ה"דגל השחור", למשמעות ההפרה בעליל של החוק. שכן כל חוק ניתן להתפרש ולהתגמש כפי שנאמר בבריאת העולם שאינו יכול להתקיים רק על מידת הדין ובורא עולם נאלץ לצרף לו את מידת הרחמים. וכידוע אחת הסיבות לחורבן הבית היתה על שהעמידו דבריהם על מידת הדין, כלומר צריך לקיים את קיומנו בעולם הזה גם על מידת רחמים וחנינה, התחשבות וויתור וגם במקרים של "הפרת חוקים בעליל" יש לדון את מירב הנסיבות ולשקול אם אמנם אין כאן החמרה מיותרת, קפדנית, שאינה מאפשרת קיום והויה אנושית. זה המצב בימינו בחילוקי הדעות בעניין "שמירת החוק". צו הינתן להתפרש לכיוונים שונים. חובה אפוא להרבות בהסברים מפורשים ומדוקדקים מה זה כולל. הללו יטענו בשם המשמעת לחוק האלוהים, והללו לחוק המחוקק בידי אדם במדינה שאינה הלכית. הללו ייאחזו בדבקות בקניין וירושת הארץ והללו יפקיעו את זכותם של אזרחים להתנכל לרכוש שכניהם, וכיו"ב טיעונים וויכוחים, שבאין הגדרות מפורשות ל"בלתי חוקיות בעליל" ימשיכו לעכור את הוויית חיינו. במדינת חוק, לא הלכה, חיינו עדיין אינם סדורים כהלכה.

בבור המים מכונסים ע"י חפירה הכונסת מי גשמים. במעיין המים זורמים ואינם נקווים ועומדים, ואילו הבאר מצריכה חפירה עמוקה עד למציאת המים הגנוזים בעמקי הקרקע. חפירת הבאר היא העבודה הקשה יותר, המאכזבת ומייאשת את הנלאים למצוא מים, ורק עזי רצון והתמדה אינם נרתעים עד שמוצאים את מקווה המים המיוחל. קראנו על אברהם שבארותיו סותמו ע"י הפלישתים. לא נאמר שאברהם חפרן במישרין. אברהם משול יותר למעיין המתפרץ ממעמקים. הוא הזורם ומתנועע ללא הפסק למלא את יעודו ומשימתו. מי המעיין פורצים מלמטה למעלה. כביכול זיקתם שוב להתאחד עם המים העליונים שביום השני לבריאה הופרדו. התחתונים שואפים תמיד שוב להתאחד. על יד באר המים מוצא לא הוא אלא העבד בשליחותו את האשה לבנו יצחק. ואת הגר האשה הוא משלח גם כן לבאר לחי רואי. ליעקב יאה יותר הסימול של הבור, השורץ נחשים ועקרבים, שלתוכו הושלך בנו האהוב יוסף והוא עצמו במרוצת חייו. מכל האבות יצחק הוא המצטיין בחפירת הבארות, בחתירה לשורשי הקרקע, להיאחזות באדמה. הוא איש השדה שיעריץ את בכורו עשו כאיש שדה. יצחק אינו נודד כאביו, אינו רועה צאן כבנו יעקב אלא מושרש בקרקע וחופר בה בקשר בלתי ניתק. בעקשנות ועקביות הוא זורע בשדה שפה נפגש עם רבקה ומוצא בה מאה שערים. הבאר היא המחייבת את האדם למאמצים פבירים. מי מרום באים לאדם ללא טורח. המעיינות מפפים ומספקים חיות לאדם ללא מאמץ. ואילו הבאר היא המחייבת עבודה עצומה כדי לחשוף את החיות הפנימית, העמוקה. יצחק חופר דווקא בארץ פלישתים במקום קשה ומכביד פי כמה עד שתימצא התכלית ללא הרפיה. יצחק, בניגוד למקובל, מצוין ע"י הוגים ופרשנים כאיש פסיבי, נטול הילה של אישיות. שונה מאביו ובנו. הוא החופר בנאמנות ובעקשנות בקרקע המציאות. בחפירותיו הוא ממש חודר לא רק לעמקי האדמה אלא גם למעמקי הנשמה. בחופרו בנפש האדם, הנברא מן האדמה, הוא רואה איזו חיות, איזה מקור מים חיים שיכולים לרוות את צמאון האנושות ליצירה תרבותית מוסרית וציוויליזטורית. זאת החפירה והברכה שחשפו גם בני "עשו", כל אותם הצאצאים של הרומים שפיתחו רבות עם היצירה גם את "עשק", "שטנה" ותקוות "רחובות". יצחק כהה העיניים רואה למרחוק את העתיד המסוגל לפעול לטובה. הוא חושף את הבארות ששטמו אויבים. הוא מבחין בסגולות היורשים המוכשרים למלא את משימת הברית וירושת הארץ. הוא אב בין האבות שמעשיהם סימנים לבנים.

יצחק - הבאר

לפי הזוהר הבאר = יצחק = 208

מ7 הבארות שמסופר עליהן בתורה חפר יצחק 5

והתואר הזה הולם את

-+רופא משיח

זה שמו של רופא הבית של אמא מרים ע"ה. היא נזקקה לעתים תכופות לבדיקות שערך, להצעות שהשיא לה על הלמות לבה, על חולשות וכאבי גן. לכבוד בואו היתה מתקינה כבר את הדג הממולא, הדג הידוע של אמא, ובייחוד הראש הגדול, הממלא את קוטרך של הצלחת, המבושל ומתובל בטוב טעם תבליניה. וכפי שידוע, הרי שבחי בישוליה נתפרסמו ברבים. הרופא היה מתרווח, מאיר פנים, שואל וחוקר ובודק, ולא נראה ממהר להסתלק אלא חביב היה עליו הביקור, ולו בשל טעמו וריחו של הגפילטע... מה שונים היו לפני שנים רופאי הבית והמשפחה. הללו לא סירבו לבוא משהוזמנו, ולא התנו את בואם בתגמול ראוי כמקובל בימינו. ילידי ירושלים זוכרים בכבוד את ד"ר ולנשטיין, ד"ר אריאלי, ד"ר כהן, ד"ר זקס, ד"ר שבתאי, ד"ר קגן, ד"ר טיכו ורבים אחרים, כשהם משרכים דרכם ברחובות עיר ותיק שחור מקופל תחת בית שחיים. רופאי "משיח" של אותו עידן, בימי ילדותנו, ובימי הורותנו, היו שונים בתפקודם מרופאי המחשב של ימינו. אלו הרופאים התקועים במקלדת ובצג וכמעט שאינם רואים את פני החולה המבקר אלא שולפים בהנף יד את המרשם ופוטרים אותך כלאחר יד...הבו לנו רופאי חולים ולא רופאי מחלות.

מנוח מנוחה

כשבאה שעתו של אדם להיות מנוח – באה מנוחה, מנוחה לכל העוסקים בעמל טיפולו, במימון הוצאות החזקתו, ואם הוא מוריש להם את רכושו באה המנוחה גם ליורשיו.

שליח הפן

ציפור הנפש שלנו מקננת בקן ומקוננת: "פן" "פן" לכל תביעה מצד או"ם ואומות עולם. וכמה חוטאים המנהיגים שאינם משלחים את ה"פן" לתביעות הלחץ עלינו.

משוררים

הרבה משוררים איכא בשוקא שפיהם מלא שירה, אבל אין בה כדי להזין אותנו אפילו בשיירי שיריים...

אין משתקין

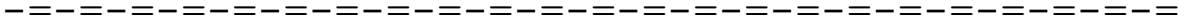
האומר "מודים מודים" – משתקין אותו. כפל זה מוסבר כי חובה להודות על הרעה כשם שמודים על הטובה. ועם פשרה של פסיקה זו להודות על הרעה, שלפי שעה היא איומה, הואיל ועשויה היא להתגלגל ברצף אירועי החיים לטובה, הרי קשה לקבל סברה זו. אחרי השואה כלום נשתק את הרעה בשלטון חיזבאללה? פת השלטון באיראן? הטליפן באפגניסטן וברחבי עולם?

י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י ם

נ י ן

כיצד מצננים את גזי החמדה?

מתכנסים נציגי עולם לקופנהאגן כדי לטכס דרכי הגנה על כדור עולמנו ואינם מסכימים זל"ז. תמרוני השהיה, ניסוחים מכזבים, הצהרות נאות כלפי תקשורת עולם על הסכנות למין האנושי. המתועשות בעולם - סין, ארה"ב, רוסיה, הודו - אינם מסוגלים להגיע לפעולה משמעותית מעשית הממלטת אותנו מכליון.

החמדה היא הבעה הגדולה בנפש האדם. מעין צינוור המזרים בועות בועות של חטא. בעבועי עבירה של מין וחמדה, מעין חיידקי היזק, המזהמים את הטהרה, המקפדים איכות חיים. ארובות עשן, עמודי פיח, עננים שחורים של גזים מפשירי קרחונים לבנים. שחין עולם מומטר עלינו מתעשיות נפט ופלדה, תעשייה ודישון. ויד האדם הנאור קצרה מלהושיע. ושכל האדם הממריא בחלל חסר אונים לגשר בין האינטרסים המעצמתיים ומחפש מושבות מילוט אי שם...

@@

חוש הריח הוא המסוגל לחוש פעמי גאולה. איכות החיים משמעה הריח הטוב המתפשט בעולם. לא גזי חממה, לא ערפילי עשן ומשרפות רעלים המזהמים אוויר ומנקבים אוזון. לא שפכי ביוב המטמאים את מקווי המים החיים. הריח הטוב הוא הבושם המחיה נפשות. הוא אוויר הטבע הנקי, שריחו כריח שגה אשר ברכו ה'.

@@

בורות נשברים, בלשון הנביא, אינם מכילים את המים החיים, מי התורה, תורת האדם הנאור, המשכיל, הנזהר מן הנחשים והעקרבים המאימים לכלותו. הנחשים מכישים אותנו בארס לשון הרע. העקרבים מרעילים את תפארת ההויה. באנו ארצה לשוב ולחפור את הבארות ששטמו אויבים. למלא רת הבורות הריקים במים חיים הנטולים מכל המזיקים.

באנו להשתלב בתרבות עולם לשמר את טובו ולשכון בחסות שדי חמד. טל שמים ומעיינות
מי תהום מורעלים במשמני תעשיית ההון. חובתנו לשתף פעולה עם כל המתעבים מי שיחור

735

תּוֹרַת הַגְּמוּל

”אֲשִׁירָה לְה' כִּי גָּמַל עָלַי”

כיצד אשירה? והרי הגמול המגיע לי, והעונש על עבירותי,
פוגע לא רק בי אלא בבני משפחתי, בקרובי ובכל סביבותי?

מדוע יאשמו הם בגללי? האם תורת הגמול משתמעת לאחריות הקולקטיבית?
הזאת המשמעות של כל ישראל ערביים זה לזה?
קושי זה שבתורת הגמול פותרים המתלבטים בעולם הפא!
בעולם האמת יתממש הגמול האישי, הייחודי, הן לטובה הן לרעה...
ובינתיים?

דודאים

הדודאים נותנים ריח, אבל הבושם האמיתי שכולנו נתבשם בו הוא
ב... דוד-דעיים!
בדיאלוג המתנהל בחברה פלורליסטית...

מנורת המאור

המדינה סגלה את סמלה במנורת המאור. מנורת המדינה תפיץ את אורה ככל שתהא יצוקה
"בקנה אחד", שיהיו כל זרועותיה, כפתוריה, קישוטיה וגביעיה, משוכים מהעשת
המקורית, מודפקים באחדות פנימית ולא בדיבוק חיצוני. טיבו של האור שאינו מקוטע אלא
רצוף וצלול ונובע מקנה אחד שהוא הסמל לאחדות ולטוב.

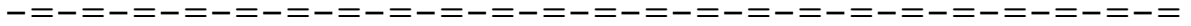

גניבת דעת

בתוכחת לבן ליעקב על גניבת דעתו הוא אומר: "הספלת עשו!" ראוי להתבונן בכתוב
המלה "עשו" הכתובה באות ו' ולא כרגיל באות ה'. הרמז כאן ברור: עשו – עשו, מעשהו
של יעקב בגניבת דעתו של עשו, ואף בגניבת דעתו של לבן מצד יעקב בבורחו עם נשיו
וילדיו, עם צאנו ורכושו שהערים עליו. אלה הם מעשה של סכלות! הסכלת – חילופי סמ"ד
ממנו לנשק לבנותיו ונכדיו בטרם פרידה. ועל הטפשות הזאת, סכלות הדעת הוא מונה את
יעקב בגניבת דעת כאשר עשה בגניבת הבכורה והברכה וגניבת דעתו של לבן וכן גם את
רכושו. ובשיא התוכחה: גניבת התרפים, גניבת אלוהיו של לבן...

734

!+אח י

זאת הקריאה של יעקב אל הרועים על יד באר המים.
קריאת הברואים זה לזה לחיים!
באר המים מסמלת את חובת האדם, את הזיקה האנושית,
להשתתף בצוותא לגול את האבן מעל באר המים החיים.
רועי עדרי האדם נאלצים לשתף פעולה כדי להשקותם.
כשיעקב רואה את רחל, בת לבן, אבל נצר לבית אברהם,
הוא מצליח לגולל את האבן, והוא נושק לה, נשיקת תפקוד,
לטובת האנושות כולה, למרות גיחוכם וצחוקם של הרועים.
הם עומדים מן הצד ואינם משתפים לפי שעה פעולה. אבל

הוא אינו נרתע מיחסן של אומות העולם, כמשתקף בימינו.
הוא משוכנע בצדקת מהלכיו, במתחייב לפעול בעולמנו יחדיו.
אמנם הוא מודע לפרכה שנתברכה אמו בהתרוצצות הפנים בקרבה:
"ורב יעבוד צעיר", פעם "יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים",
ופעם ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבוד"....
ועם זאת - משימת הנשיקה ע"י יעקב, שליח בית אברהם-יצחק,
להשיק שיתוף פעולה עם בית לבן, לשלב זרוע ישראל שמעבר עם זרוע העולם.

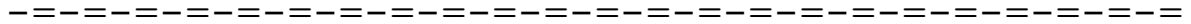
+הבכורה לחובה

היא משתקפת במקרא לא לזכות. הבכורים מאקזבים.
קין רוצח את הבל. מתיחות ואיבה בין ישמעאל ויצחק, עשו ויעקב,
ראובן בכור לאה סוטה והבכורה עוברת ליוסף בכור רחל (שניצל ע"י ראובן בבור)
בלידתה את יוסף אומרת רחל: "יוסף ה' לי בן אחר". המהפך שחל בלדת הבכורים
מעניק ליעקב את היכולת להתאושש ולהתמודד עם העשויות. וכך לאורך המקרא
אנו נתקלים בתופעה שלא בבכורה העיקר, לא בזכות הלידה אלא בתפארת המעשה, בתבונת
התושיה, ביכולת העמידה וההתמודדות.

+חרן וא"י

בחרן מתפצלות שתי הזרועות – של בית אברהם ובית נחור. לבן ממשיך את שושלת בית
נחור להשתלט בעולם. זאת התפיסה הקוסמופוליטית המזכירה לנו את המגמה השיעית
הקיצונית להשליט את הח'ליפות האיסלאמית בעולם. הזרוע השנייה של בית אברהם
מתרפזת בא"י כי משם תצא תורה לעולם. זהו שאומרים "בקש לבן לעקור את הפול" –
זה משמע המאבק לבן-יעקב. רחל גונבת את התרפים מפית אביה, כי היא מתנגדת לתפיסת
ההשתלטות של לבן. יהיו התרפים מה שיהיו אבל המה הסמלים לעובדי האלילים
לאינטואיטיביות של אמונתם. כך ביטאו באותה תקופה את אמונתם ושאיפתם בעולם.
גניבת התרפים מהפכת אפוא את המגמה של לבן למלחמת חורמה בתפיסת יעקב.
הפנות והנכדים צאצאי יעקב הם שבויי חרב יעקב, שבויי אמונתו, וכפי שאומרות בנותיו
של לבן: העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו? יש לאל ידו לעשות רע לגונבים את אלוהיו... ואת
קיומו של ענף זה של אברהם המתפלג מגזע תרח יש לגדוע. חרן בניגוד לא"י מהווה את
המרכז האידיאולוגי החרוני ולבן מתכוון לאבד את מתחרהו יעקב.

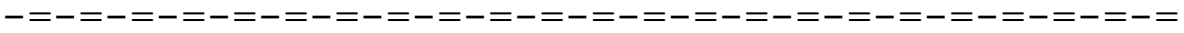
733

-ע ו ב ד ו ת

- הצהרת בלפור משנת 1917 לא יצרה את הזכויות הלגיטימיות הבינלאומיות.
-
- החלטת סן-רמו 25 באפריל 1920 כללה את הצהרת בלפור וכן את סעיף 22 בהצהרת חבר הלאומים שעל יסודו ניתן המנדט על א"י דה-פקטו. ואילו המסמך המנדטורי שנחתם ע"י בריטניה וחבר הלאומים בוסס על דה-יורה. לכן תוקפו כחוק בינלאומי שלפיו הבית היהודי הלאומי לא יקפח את זכותם של המיעוטים הלא יהודים בארץ או של היהודים בכל ארץ אחרת. לא הוזכרו שום זכויות פוליטיות לערבים אלא הוזכרו מיעוטים לא יהודים שלא ייפגעו זכויותיהם האזרחיות.
-
- סעיף 22 של חבר הלאומים הנ"ל מדבר על יצירת מנדטים לגבי מושבות וטריטוריות שכתוצאה ממלחמת העולם הראשונה לא נמצאו תחת שלטון המדינות שקודם שלטו בהם, ואין ביכולתם של התושבים הקיימים לנהל בעצמם את קיומם. החוזה מבטיח אפוא חובה קדושה אנושית להעניק להם את הביטחון והקידמה.
-
- המנדט על א"י מצהיר על הקשר של יהודי העולם לא"י ויסוד הבית הלאומי. דבר שלא קרה מעולם בהיסטוריה. א"י למען היהודים באשר הם חיים. הכרה זו לא ניתנה מעולם לאחרים. לתושבים האחרים לא ניתנו הכרות פוליטיות. שום שטח מנדטורי לא יועבר ולא יוחלף עם גורם אחר.
- שטחי המנדט שאינם דרושים לצרכים ציבוריים ייועדו לקליטת עולים יהודים.
-
- האו"ם קיבל את המנדט ללא שינוי ובהתאם לכל הסעיפים המפורטים בחוזה.
-
- בשנת 1947 קיבלה האספה הכללית של האו"ם את ההחלטה (סעיף 181) בדבר חלוקת א"י. זאת בניגוד לסמכותם ולחוקת האו"ם המתנה את ההסכמה של שני הצדדים. ההחלטה כללה מצב מיוחד בירושלים המופקעת כיחידה לעצמה הנשלטת ע"י כוחות או"ם. אבו-דיס, בית לחם, עין כרם, מוצא, שועפט – גבולות שלא יהוו את העיר הבינלאומית לאורך זמן אלא לתקופת ביניים בלבד – 10 שנים. מועצת הנאמנות תבחן אחר כך במשאל עם רצון התושבים. בן גריון סבר, כי הרוב היהודי שבאזור הנ"ל יכריע את הכף לטובת היהודים. הירדנים שמשלו בעיר גרמו לביטול המשאל.
-

- אחרי מלחמת ששת הימים, כשישראל כבשה את השטח, גם זה שהירדנים משלו בו, נתקבלה החלטה 242 של מועצת הביטחון. לישראל ניתנה זכות השליטה בכל עד שיהיו גבולות בטוחים ומוכרים. לא הזכרה הבחנה בין פליטים ערביים ויהודים.
-
- ב1921 תלשה בריטניה את עבר הירדן המזרחי עד עיראק וניתנה לעבדאללה. הואיל והחתימה הסופית על המנדט נערכה ב1922 נכלל בה האיסור ליהודים להתנחל בעבר הירדן. סעיף זה (25) אמור להיות זמני, אבל נשאר בתוקפו עד היום. בכך געו הבריטים בסעיפים 5 ו27 של המנדט.

732

עֲצָמָה רַפָּה

קוראים לזה היום בפוליטיקה האמריקאית SOFT POWER. זו האיסטרטגיה של אובאמה, הקורא מצד אחד לניהול מו"מ עם איראן, ומצד שני מאיים לשדל את מעצמות העולם לנקוט סנקציות חריפות יותר נגדה. לאחרונה הוא מדבר כבר על "מלחמות מוצדקות", למשל בקבלו פרס נובל לשלום. בנאומו רמז על כוחות כמו בן-לאדן, שאין אפשרות להתדיין אתם ואין ברירה אלא להילחם בהם. לצערנו עדיין קיימות המדינות המתנדנדות, סין, רוסיה, מדינות סקנדינביה שאינן מתלהבות מגישה זו. מתי תיפקחנה עיניהן להיווכח שאין להימנע ממיגור מידי את איראן המגורענת ואת ציר הרשע הממיט אסונות טרור בחבלי עולם שונים.

שְׁנִיּוֹת

כך נראה לי חוט השני בהרכב של הארז והאזוב. בתערובת קוטבית זו של הארז הגבוה ומתנשא עם האזוב השחוח והשפל מסמל חוט השני את השניות הקיימת בחיינו. ומי לא התנסה בהפכים אלו של איגרא רמא ובירא עמיקתא?

תְּשׁוּמַת חַלּוּם

קיימת תפיסה, שייטכן פתרון חלומות ע"י שמי עתם. דרך הסיפור של בעל החלום, ודרך התפיסה של הפותר - ניתן לפענח את מסתורי החלום. בניגוד לתפיסה זו סוברים חכמים, שהפתרון האמיתי אינו משתקף בהרהורי החולם, במידות המלוות אותו - רוגז, קנאה, אהבה, תאוה, התנצחות וכד', אלא דווקא בהתנערות ובהתנקות מהם, מכל המניעים האמוציונליים. הכוח המדמה בורר לו מתוך התבן של הדמיונות את הבר הממשי, הכמעט נבואי, ולא דווקא בהרהורי הלב תליא מילתא.

מְדַע בְּדִיּוֹנִי

תרומתו למדע הממשי היא עצומה. הביטוי "לעיל פיל בקוף המחט" הוא ביטוי לדברבלתי מציאותי. אבל המדע הבדיוני סלל את הדרך לאפשרות זו כדבר מציאותי יש ננו-טכנולוגיה, ויש חידושים בשבבים זעירי זעירים המשנים את דפוסי חיינו. מי היה מעלה בדעתו את החידושים הטכנולוגיים בכל התחומים המחקריים והשימושיים שלא האמנו בהיתכנותם.

+ בּוֹי שְׂרִים

מה נמרץ ואקטואלי הפסוק במשלי כח/ב : בפשע ארץ רבים שריה...
גם זה בפשעי המדינה - ריבוי השרים והסגנים בממשלה וברשויות

פְּרִי נְסִים

הטובים הם אלה שמקדימים לטפל בענייני הפרנסה של הציבור

731

ש ל ו ם – בְּרַפְתָּ אָדָם לְאָדָם לְרֵאוֹת בּוֹ אֵת הַ שָׁלֵם לֹא הִחְסַר...

ה ח ל ו ם = 89 , חלומי שלי הולך אחר ה פ ה = 90 , להגיע לפחות לשנות הורי...

א " א " א

זו דרגת הצטיינות "מפלסת", מרבית "פלוסים", ובראשי התבות - להכרה צנועה: "אבל-אשמים-אנחנו..."

עשה טוב ואל תתבוסס בבוץ / עשה טוב שלא ידקרך הקוץ

"הילד איננו" – חלפו, נגוזו, ימי הילדות והנער.

"ואני אנה אני בא"? אני בא בימים, בא אל אבותי, וכבר מקדמות אותי הברכות לעולם הבא: "ברוך הבא"..."

ס ו " ז = 70 , שבעים פנים לתורה, ואם מעלימים מאתנו את ה"סוד", פירוש גנוז העשוי לרכף ולמתק את תפיסתנו, הרי יש בכך גניבת דעת...

ב צ " ע – בוצע-ברך-נאץ – יש מבצעים שמברכים עליהם ואינם אלא מנאצים את שמנו ואת מעללינו

ועוד: בקר-צהריים-ערב – השחיתות פושה במערכות חיינו כרוזפי בצע

בורות הבטחון – השלכנו בתולדות תחיתנו בארצנו לבורות הבטחון, אל חפירות ההגנה מפני הנחשים והעקרבים שהפגזו ועודם מפגיזים אותנו בארסם והסתתם

730

מְאֵלֵמִים אֵלֵימֹות

יוסף חולם על אחיו המאלמים אלומים, חלום מלכות, על שלטון, על ריבונות, על עבודה עצמית, על חקלאות – חלום שהתגשם לריבונות ישראל בארצו. אבל להגשמה החזונית ניתוספו נסיבות החלום - שנאה, קנאה, פלגנות. בכל גלגולי התולדות מאז ומקדם כלום לא היינו מאלמים כל סוגי האלימות בחיי משפחה וחברה ואומה? בְּדִלְנוֹת של סיעות

וכתות, מפלגות ורודפי שְׁרָרוֹת, מלחמות ישראל ויהודה, בתי מדרש ופסיקה, והגדלנו עֲשֵׂה בארצנו, שהרי אין לך סוג של אַלִּימוֹת שלא פָּשָׂה ברחובותינו...

.....

+ תְּמוֹדוֹת פְּנִיָּה בְּרִיחָה

הרבה בעיות נפשיות, פסיכולוגיות, אפשר להתמודד אתן ע"י פְּרוֹיִקְצִיָּה. הכוונה להשְׁלֶכֶת סיטואציות נפשיות, שאתה מתחַפֵּט בהן, על מישהו אַחַר, ועליך לנסות לפתור אותן, להכריע את גורלן. דָּוִד צריך לחרוץ את גורלו של האיש שטָבַח את הפְּשָׁה, שבחיקו שְׁכָבָה ומפיתו אכלה, והוא מכריע את גורלו. הנביא מעמידו באותה מציאות, מְשַׁלֵּךְ עליו את ההכרעה לגופו. מְנַחֵה סְדֵנֶת דִּיּוֹן נוקט באותה שיטה כשאחד הנוכחים מְקַשֶׁה בעמדותיו לגבי פתרון בעיות שֶׁצָּצוּ, והוא מְצִיעַ להחליף מקומות. המנחה ימלא את תפקידו של המְקַשֶׁה והמקשה ינהל את הדיון. בחילופין אלו הוא ינסה לפתור את הבעיות שהוא עצמו הֶעֱלָה. פְּרוֹיִקְצִיָּה כזאת מצאה את ביטויה במאמר אבות: אֵל תִּדְּיִן אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמִקוֹמוֹ... הפְּרוֹיִקְצִיָּה עשויה לעורר את הִיקְצִיָּה של הנתון בתרדמה עִקְשֶׁת ומְקוֹבַעַת של דְּעָה עצמית שאין בְּלִתָּהּ. זאת הדרך לפרוץ את ההסתגרות, את הבריחה מכל רְאִיָּה אַחֲרֵת. האדם הַבוֹרַח מְעֵרִים על עצמו שכבות שכבות ורבדים רבדים של שכנוע עצמי שאין בלתו, ורק דַּעְתוֹ היא הנכונה. ההשתקעות באמיתך שלך אינה פותרת את הבעיות האמיתיות. רק ההתמודדות עמן, ההכרה בקיומן והנחישות להכירן תעזור. להיות מודע לתפיסות ועצות שלא היו מקובלות. לגייס את אִמְץ הלב הנחוץ לשינוי וויסות מחודשים של אורח חיים והתנהגות. כך למדנו למשל ממגילת יעקב, הבורח מְאִימַת אחיו. הוא נתון במצוקת גניבת הדעת של אחיו ואביו. הוא גולה ובורח מההתמודדות הראויה עם המצפון הבלתי נקי. אשמתו מטרידה אותו בעשרים השנים של ריחוק מהבית והארץ. במאבק עם האיש, מאבק הגורם לצליעה, הוא מגיע גם לפיוס וליישוב רגש האשמה. נזכור את המלים המנחות: בכורה-ברכה-בריחה-בחירה – שלבים ביכולת ההתמודדות של האדם עם גורלו.

.....

דָּבָר לְשֵׁלּוֹם

הנפרד מחברו יברכו: לך לשלום, ולא יאמר "בשלום". כך מפרשים מדוע נאמר על אחי יוסף שלא יכלו דברו לשלום. השנאה שבערה עליו בלבם לא הניחה להם דברו לטוב. ואילו היו פורקים את זעמם במלים, בגערות וחרפות, אפשר שהיו מתרככים קמעא. כיוון שפבשו בקרבם את תוכחתם נצטברה והתגברה שנאתם...

ק נ א ה

הקנאה מרמזת על החשיבות שאנו מייחסים למי שמתקנאים בו. בפחות, בבלתי נחשב בעינינו אין אנו מתקנאים. במי כן? במי שגבוה מאתנו, במעולה, במחונן, בבעל הקניינים החומריים והרוחניים העולה עלינו. מקננת הקנאה בקניינים, מקן השוכך לדאיית הנשר...

א + א + א

זו דרגת הצטיינות "מפולסת", מרובת "פלוסים", ראשי תיבות להכרה צנועה: "אבל-אשמים-אנחנו..."

729

+ י ש ב ב ש ל ן ה

בְּקֶשׁ יַעֲקֹב לֵישֵׁב בְּשִׁלּוֹה – קִפְּץ עָלָיו רוּגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף...
 מֵהוּ שָׁגַרְם לֵיעֲקֹב לֵישֵׁב בְּשִׁלּוֹה? רוּגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף!

שאלמלא כן לא היה מוֹרֵד מצְרִימָה ועולה לגדולה כמשביר העולם.
 יעקב המתאחד עם בָּנוּ זוכה ב17 השנים האחרונות לחייו לחיי שְלוֹה
 לא בארץ מגורי אָבִיו אלא במצרים. ה"רוּגְזוֹ" הוא אפוא המְקַדְמָה לטוב הצפוי.
 והלָקַח? לא לשקוע ביאוש ובחוסר תקוה אלא להאמין שטוב יהיה בסופו של דָּבָר...

נֵעַר הֵייתִי גַם זָקֵנְתִי – לֵהתנַעַר גַּם בִּימֵי הַזְקֵנָה מִן הַזְקֵנָה וּלְהַמְשִׁיךְ מֵתוֹךְ הַתְחַדְּשׁוֹת
 אֶת כּוֹחַ הַנְעוּרִים, עוֹז הַפְעִילוֹת הַבְּרוּכָה לְהִשְׁרָדוֹת תְּקִינָה

+ יַעֲקֹב – יוֹסֵף

צימוד זה מְרַמֵּז לתולדות ישראל באירועי חייהם. טְעִמֵי הַמְקָרָא קוֹבְעִים הַפֶּסֶק בַּפְּסוּק
 "אלה תולדות יעקב יוסף" אחרי המְלָה יעקב. וכך נִקְרָא: אלה תולדות יעקב, יוסף בן 17
 שָׁנָה הִיָּה וְגו'... אבל אם נתעַקֵּשׁ לִקְרֹא אֶת הַצִּימוּד יַעֲקֹב-יוֹסֵף הִרִי מִסוּמְלַת כֶּאֱנָה הַהַשְׁלָמָה,
 כְּלוּמֵר הַהוֹסָפָה שֶׁל הַשֵּׁם יִשְׂרָאֵל לֵיעֲקֹב. שְׁנֵי נִיגוּדִים הֵם. שְׁנֵי קְטָבִים בְּטִקְטִיקוֹת שֶׁל
 הַהִשְׁרָדוֹת וְהֵייעוּד בַּחַיִּים. צַד הָעוֹקְבָה וְצַד הַיִּשְׁרוּת אֶל מְשִׁימוֹת הַיעֵד וְהֵייעוּד. יֵשׁ מְצָבִים
 שֶׁאֵנוּ נֹאֲלָצִים לֵאחֹז בְּעֵקֶב עֵשָׂו, לְנַהוּג בְּגוֹנָל הַמֵּאוּכְלָס חֵיוֹת טָרֵף בְּתַחבּוּלוֹת שֶׁל מִילוּט
 מֵהַכַּחֲדָה. וְעַם הַהִכָּרָה בַּפְּעוּלוֹת הַכְּרוּכּוֹת בְּמִצְפּוֹן לֹא נִקִּי אֵין נוֹטְשִׁים אֶת צוֹ הַמוֹסֵר, אֶת
 טְעַם קְדוּשַׁת הַחַיִּים. יֵשׁ לְשַׁלֵּב אֶת הַתֵּם, יוֹשֵׁב הָאוֹהֵלִים עִם עֲרָנוֹת אִישׁ הַשְּׂדֵה, שֶׁלֹּא לִיפּוֹל
 לְצִיד בִּידֵי הַטּוֹרֵף...

לְבָנוֹת וְלֵהַבְּנוֹת

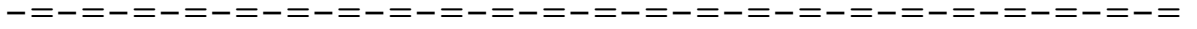
בָּאֵנוּ אֲרָצָה לְבָנוֹת וְלֵהִיבְנוֹת בָּהּ. הַיִּצִירָה, הַבְּנִיָּה, הָעֵשִׂירָה בְּפּוֹעֵל אֶת תְּרַבּוּתֵנוּ יִיצֵרָה בְּנַפְשׁ
 הָאָדָם אֶת עוֹשֵׂר הָאוֹשֵׁר. אוֹשֵׁר שֶׁאֵינוּ כְּרוּךְ דּוֹקָא בַּהֲטָבוֹת חוֹמְרִיּוֹת, אֶרֶץ יוֹת.
 הַאִידִיאוֹלוֹגִיָּה בְּשִׁיבָה לְאֶרֶץ נוֹעֵדָה גַּם לְהַגְשָׁמָה מְעִשִׂית שֶׁל מֵרְכֵז רוּחֲנִי, לְהַשְׂרָאָה
 מוֹסְרִית, לְחַיִּים חִלּוּצִיִּים, שׁוֹיוֹנִיִּים, הַשּׁוֹלְלִים טְפִילוֹת וְנִיצוּל עוֹבְדִים זָרִים. הַיָּמִים חוֹלְפִים
 וְהַמְנַגֵּינָה מְשַׁתְּנָה מֵלֵהִיבְנוֹת בְּמוֹבֵן הַרוּחֲנִי-דְתִי-מוֹסְרִי לְהִיבְנוֹת בְּמוֹבֵן הַמְעַרְבִי הַהִישְׁגִי
 הַתְּחַרּוּתִי. הַפְּרִימָט הוּא טוֹבֵת הַגּוֹף וְהַהֲנָאוֹת הָאֲרָצִיּוֹת...

י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י מ

נ י מ ן

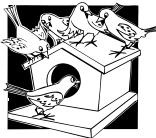

728

ק א ר א נ א נ

ההבטחה לאבות לתת להם ולזרעם ארץ מגוריכם כוללת גם את המגורונים...

יוסף יהודה

שני בני יעקב-ישראל נוחלי הבכורה. הם הנוחלים למעשה את השלטון באפריקה ויהודה. הם המהווים בתולדותינו את ממלכות יהודה וישראל. בשניהם מצוי הרכיב של שם הויה. זו ההויה החצויה באחדותנו. גם המשיח נחלק לבן יוסף ובן יהודה...

ממון וגוף

המאמר בחולין צא: "מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממון יותר מגופם" אינו מתפרש כראוי. הכוונה לא להשמיע גנותם של אנשי מעלה המעדיפים את גופם וטובתם מלהעניק צדקה בממון. להיפך – כל כך חשובה בעיניהם הצדקה והחסד שהם מקדימים את הפעולה לטובת הנצרכים מהדאגה לגופם...

נינה

היא העיר הגדולה שאנשיה, כמסופר בספר יונה, חזרו בתשובה שלמה ולא נהפכה עירם. מי בנה את נינה? א ש ו ר ! הוא המופיע בגיניאולוגיה של תולדות חם (בראשית י/א) שמאן להצטרף לבוני המגדל, לאנשי נמרוד, שביקשו להבקיע לשמים ולמרוד באלוהים. וכך נבטו לאחר שנים הזרעים הגנטיים הטובים האלה באנשי נינה... האנרגיה החיובית אינה מתבטלת לעולמים - שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו...

רחל והתקפים

רַחַל בַּת לֵבָן הֵאֵר מִי-הֵרֵמָא י גּוֹנַבַת אוֹתָם, לְהַסִּיר מִשׁוֹשְׁלֶת נְחוּר, אֵת הַסַּמֵּל שֶׁל הָאִידֵיאוֹלוֹגִיָה הַחוֹרֵנִית הַמְבַקֶּשֶׁת לְהַתְפַּשֵּׁט בְּעוֹלָם. שְׁתֵּי זְרוּעוֹת מִבֵּית נְחוּר – הָעֵנָף הָאֲבֵרָהמִי וְהַחוֹרֵנִי-לְבָנוֹנִי. סִיפּוּרֵי לֵבָן וִיעֶקֶב מְרַמְזִים עַל "הַתְּנַגְּשׁוֹת הַתְּרַבּוּיּוֹת". חֲרוֹנוֹ שֶׁל לֵבָן מִקְרָן עַל גְּנִיבַת הַתְּרַפִּים מַעֲיָדָה עַל תְּפִיסַת עוֹלָמוֹ שֶׁל לֵבָן לְגִדּוּעַ אֵת הַזְרוּעַ הָאֲבֵרָהמִית, לְהַתְנַכֵּל לְהַמְשֵׁךְ הַהִשְׁפָּעָה שֶׁמַּחֲלָל אֲבֵרָהם לְאִמּוֹנָה חֲדָשָׁה, הַשּׁוֹנָה מֵהַשְּׂאִיפָה הַחוֹרֵנִית. בִּיקֵשׁ לֵבָן לֹאֲבַד אֵת הַכוֹל! כְּמוֹ הַח'לִיפּוֹת הָאִיסְלָאמִית-שִׁיעִית-סוּרִית צִיר הַרְשַׁע שֶׁל יִמִּינוּ.

727

-+אָבִיָק וְחַבִּיָק

3 פִּירוּשִׁים לַזְהוּתוֹ שֶׁל הַמֵּלֶאךֶ שְׂנֵאֲבֵק עִם יַעֲקֹב. 1) שְׁלִיחַ הָאֵל, מֵלֶאךֶ מִמֶּשׁ; 2) שְׁלִיחוֹ שֶׁל עֶשׂוּ, שֶׁר עֶשׂוּ; 3) הָאִישׁ בְּלִבּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. כְּלוּמֵר הַמֵּאֲבֵק הוּא פְּנִימִי, עֲצָמִי, לְהַתְמוּדוֹת עִם הַמּוֹרֵךְ, הַפְּחָדוֹת, לְהַתְחַשֵּׁל נֶגֶד נִקְמַת אַחִיו עֶשׂוּ. בְּלִשׁוֹן הַרְמָז וְהַסּוּד הָרִי זֶה הַמֵּלֶאךֶ שֶׁבְּתוֹכִי יַעֲקֹב, הַמְתַּנַּגֵּשׁ עִם מִצְפּוֹן לֹא נָקִי, עִם תְּחוּשַׁת הַיָּיָה שֶׁל מְרָמָה וְגִנִּיבַת דְּעַת שֶׁל בְּכוֹרָה וּבְרַכַת אֲבִי. יַעֲקֹב יֵרָא וְחָרַד בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנִים שֶׁגָּלָה מִבֵּיתוֹ. הַמִּצְפּוֹן יִפְנוּ עַל הַמְרָמָה, וְהַחֲשָׁשׁ הוּא מֵאִיבּוּד הַבְּרַכָּה וְהִירוּשָׁה. עַל הַיִּבּוּק הוּא אוֹזֵר עוֹז לְהַתְמוּדָד עַל מִיָּצְבוֹ בְּמִצְבוֹ. הַמֵּלָה "וַיֵּאָבֵק" – שׁוֹרֵשׁ א-ב-ק נִדְרַשׁ לְלִשׁוֹן אֲבִי, כְּדַרְכָּם שֶׁל הַמֵּתֵאָבְּקִים הַמְתַּגּוֹלְלִים בְּעַפְרָה, עַד שֶׁתְּשׁוּחַ קוֹמָתוֹ שֶׁל הַנִּכְנַע כְּלִפִּי אוֹיְבוֹ. הַפִּירוּשׁ הַשֵּׁנִי (רֹאה רִש"י – לִשׁוֹן הַתְּקַשְׁרוֹת) כְּלוּמֵר בְּמִקּוּם שֵׁשׁ אִיבּוּק יֵשׁ חִיבּוּק, שֶׁהָרִי הַמֵּתֵאָבְּקִים חוֹבְקִים אִישׁ יַעֲהוּ לְהַפִּילוֹ. בְּפִגִּישָׁה זֹאת עִם הָאִישׁ (לְחִיזוּק הָאִישִׁיּוֹת הַנְּחָרְצַת שֶׁלֹּא לְהִיכַשֵּׁל בְּמֵאֲבֵק) נִפְגַּשׁ יַעֲקֹב עִם עֶשׂוּ וּמַחֲנֵהוּ וְהֵם חוֹבְקִים וְנוֹשְׁקִים זֶה לַזֶּה. מִהֶפֶךְ בְּגִישָׁה שֶׁל עֶשׂוּ. מֵהַצְהָרָה: "יִקְרְבוּ יָמַי אֲבָל אָבִי וְאֶהְרָגָה אֶת אָחִי" לְהַתְפַּיְסוֹת. עֶשׂוּ מַכִּיר בְּאֲדָנוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב עַל הָאָרֶץ וְהוּא הוֹלֵךְ אֶל אָרֶץ אַחֲרָת, לְאֲדוּם, וְשֵׁם שׁוֹלְטִים אֶלּוֹפִי אֲדוּם וְצֵאצְאֵיהֶם. הַדְּרָשׁוֹת תּוֹפְסִים מֵאֲבֵק דוּ-פְּנִים זֶה בְּתוֹלְדוֹת יַעֲקֹב-יִשְׂרָאֵל פְּשָׁתִי גִישׁוֹת מֵאוֹמוֹת הָעוֹלָם כְּלִפִּי יִשְׂרָאֵל. אִיבּוּק – כְּסַמֵּל לְעַפְרָה, הַשְּׂפָלָה, הַתְּנַכְלוּת לְקִיּוּמָה שֶׁל הָאוּמָה עַד כְּלָה (רֹאה הַכְּרַזְתּוֹ שֶׁל אַחַמְדִּינֶג'אֲד וְכַת דִּילִיָה) וּבְמֵרוּצַת הַהִיסְטוֹרִיָה הֵן נִרְדְּפוּ הַיְהוּדִים עַד חוֹרְמָה בְּתַקְנוֹת וְגִזְרוֹת לְדִיפּוּסִים וְלְהַעֲבִירָם עַל דָּתָם. וְהַמְפָּרְשִׁים אִיבּוּק מִלִּשׁוֹן חִיבּוּק – הָרִי גַם כֹּאֵן לֹא תַחֲסֵרנָה הַדּוּגְמָאוֹת לִיחַס מְדִינוֹת עוֹלָם כְּלִפִּי הַיְהוּדִים הַמְתַּעֲטָפִים בְּלִשׁוֹן חִיבָה וִידִידוֹת, בְּהַעֲתֵרַת שְׂבָחִים וְהַבְּטָחוֹת. חִיבּוּק זֶה נוֹעַד לְהַקְפִּי אֵת הָעֲצָמָאוֹת הַרִיבּוֹנִית שֶׁל הַיִּישׁוֹת הַלְּאוּמִית, לְהַצְלִיעַ אֵת שְׂאִיפּוֹתֵינוּ, לְצַמְצֵם מְדָרְךְ כִּפֵּן וְגַלְנוּ בְּאַרְצֵנוּ

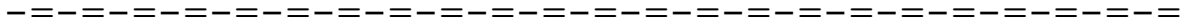
המובטחת. ועיקר המגמה לפגוע בכף הַיָּרֵךְ שלנו, כלומר בצאצאינו, יוצאי ירְכִינּוּ, שִׁשְׁלּוּ מהם זכויות והבטחות למכביר בענייני מדיניות, ביטחון, כלכלה ותרבות.

-מַעְבֵּר יַעֲקֹב

הוא המעבר בחייו של יעקב. כאן הזירה שבה מתמודד יעקב עם האיש-הַמְּלֹאךְ, שְׁלִיחַ הַלֵּב של יעקב, כדי לַעְרֵעַר את הפחד מַעֲשׂוֹ ולעורר את היכולת והאומץ לַמְּמַשׁ את יַצִּיבוֹתוֹ בארצו. במלה י-ב-ק נעדרת האות עִי"ן המשלימה את שמו של יעקב. זו העין הַרְעָה, עֵינַי הַשְׁטָנָה הזוממת להתנכל לו. ואילו במאבק עם "שָׂרוֹ של עֲשׂוֹ" מתחולל הַמְּהַפֵּךְ והעין הופכת לטובה, לַפִּיּוֹס, לחיבוק והבנה עם עשו. מכאן בא יעקב שֶׁ לֵס עֵיר שָׁכֵם. משכמו ומעלה מכל הפחדים והנחיתות. העין החסרה חוזרת להשתלב בשמו השלם. בשלמות בטחונו ואמונתו בירושת הארץ וברכת אבותיו. בַּצָּאתוֹ לַחֲרוֹן פָּנָה זִיוּ וּבְשׁוּבוֹ חוֹזֵר הוּא בְּמִלּוֹא הַדְּרוֹ. יעקב-ישראל-ישורון הוא ובניו, יחד שבטי ישראל ישורו וְיִשְׂרוּ עם עצמם ונחלתם.

-אֱלֹהֵי נֶכֶד

עבודת האלילים היא העבודה הַזָּרָה של הַלֵּב. אֱלִילֵי יוֹפִי, סְפוֹרֵט, תְּרַבּוֹת הֵם בְּבַחֲיִנַת "אֱלֹהֵי נֶכֶד" שהמחזיקים-מַחְרִים אַחֲרֵיהֶם עוֹבְדִים אוֹתָם בְּהַתְּרַפְּסוֹת וּבְהַעֲרַצַת אֱלִים. אֱלֹהֵי הַנֶּכֶד בְּתוֹכָנוּ הֵם הַמְּשַׁפִּיעִים וּמְקַרִּינִים אֹרְחוֹת חַיִּים. מַחְקִים אֶת לְבוּשָׁם, הַלִּיכּוֹתֵיהֶם דִּיבּוֹרֵיהֶם שֶׁ לֵאלֹהֵי הַמַּתְהַדְרִים בְּהַפְּגַנַת כּוֹחַ הַגּוֹף, אֱלִימוֹת ו"גְּבָרִיוֹת". גַּם נְשִׁים אֱלִילוֹת מְדַגִּימוֹת בְּסֵרֵטֵי עֲלִילָה וְהוֹפְעוֹת בִּימָה וְזִימָה כִּיצַד הֵן כּוֹבְשׁוֹת וּמְכַנְיְעוֹת אֶת "הַמִּין הַחֹזֵק". בְּמָה הֵם כּוֹבְשִׁים אֶת הַלֵּב? בְּמוֹתְרוֹת וְהַנְּאוֹת הַחַיִּים, חַיֵּי תְּעוּנוֹגוֹת, רְדִיפָה אַחַר הַיִּשְׁגִּים, בְּרְדִיפָה אַחַר פְּרִסִים וְעִיטוֹרִים, בְּסִיגוֹל בְּזִבְזוֹנוֹת, הַיְמוּרִים וּשְׁכָרוֹת. תְּעוּלוֹי הָאֱלִים וְהָאֱלוֹת בְּאוֹלִימְפוֹס הֵם מוֹרֵי הַדְּרֵךְ לְעִלְלוֹת מַצַּעֲדֵי גֶבֶר.

726

בְּצֵל הַכֶּסֶף

בעלי הכסף מוזמנים להסב בצל בעלי חֶכְמָה, מנהיגים, מדענים, אמנים, אישים, וזאת בזכות תרומותיהם להחזקת מוסדות ופעילויות בתחומי תרבות ודת. ומפרש רש"י: במחיצת החכם ייכנס זה בעל הכסף שהוא מהנה אותו מנכסיו (פסחים נג:). ואף היום אנו נוהגים כך, אלא שמתעלמים מתרומות הכסף האלה ש הצל פרוש עליהן...

פְּסִי כוֹס וּמֵאֲטִיּוֹת

תהליכים נפשיים יכולים להשפיע על פונקציות פיסיולוגיות. כך מנסים לפרש מה שקרה ליעקב, החולם חלום נבואי, כשהוא נאבק עם האיש-המלאך, ואין זה אלא מאבק נפשי פנימי של אדם עם עצמו. כך מסביר למשל הרמב"ם, לעומת הרמב"ן החולק עליו שכן המאבק היה ממשי ולא חזוני. הצליעה של יעקב, הנקיעה בכף ירכו, היא תוצאה של התרגשות נפשית עצומה שגרמה לביטוי גופני.

נ"ס

האות נו"ן מסמנת נפיל ה. "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישׂראל". האות הזאת נ' נעדרת מאקרוסטיכון שבמזמור "אשרי יושבי ביתך". הגמרא בברכות (ד:) אומרת כי חזר דוד וסמך אותה לאות סמ"ך שאחריה – "סומך ה' לכל הנופלים", כי הסעד הניתן מסמ"ך לנו"ן הוא ה'נ"ס לרפואת הנופלים המיואשים ומפיח בהם תקוות שיקום, התחדשות ופריצת דרך לממד של ביטחון וחיות. ואני זוכר כתלמיד בגימנסיה כי ח"א זוטא המנוח פירש לנו את הפסוק הנ"ל כך: נפלה – לא תוסיף! קום בתולת ישראל!

+ שילוח הצרות

עיקרה של פרשת וישלח בשילוח הצרות של יעקב: צרת לבן וצרת דינה. המלאכים המלווים אותו בשהייתו בחו"ל ובשובו ארצה שומרים עליו לפי ההבטחה: והנה אנוכי עמך ושמרתוך בכל אשר תלך והשיבותיך אל האדמה הזאת". יעקב התם, היושב אהלים, למד את עבודת האדמה, רעיית הצאן, הוכשר ב-22 שנות פרידתו מן הבית החם והדואג של רבקה לשילוב דרך ארץ ותורה, שילוב מתואם הנדרש מכל יושב בארץ, מכל שוחר ציון השב אל האדמה הזאת... הברכה שבחלום הסולם מתגשמת והולכת. לבן ועשו משלימים ומתפייסים ומודים באדנותו של יעקב על חבלי א"י. גלעד מציב גבול מדיני ועשו הולך לארץ אדום. שם מפורטים האלופים הצאצאים. יעקב בונה "בית בסוכות", בשטח שממזרח לירדן. מקיים את נדרו בבית אל. בשכם עלולה היתה להתפרץ מלחמה עם יושביה ואנשי הארץ אבל עוז עמדה ונחישות כבוד מנעו לפי שעה את ההתנגדות וההתקוממות הצפויה. בנימין נולד ורחל נקברת בדרך אפרת, על אם הדרך שבה יעברו כעבור שנים הגולים בבלה. יצחק שכהו עיניו, ואהדתו שהיתה נתונה מעיקרה לבנו הבכור עשו, הומרה להעדפת יעקב שהצליח להניעו מיושב אהל לעומד ברשות עצמו, יגע ועובד ונוחל את כבודו ומעמדו בזכות מאמציו. ברכות אברהם ויצחק חלות על יעקב-ישראל, על המתפתל בפתלתוליו לישראל המשתחרר מאשמות המרמה ומצליח בעזרת דורון, תפילה ומלחמה לזכות ביכולת הריבונות והעצמאות.

ר ס י ס י ם י ם י ע ק ב
נ י מ ן

725

-גיד הנשה

נשיה פירושה שקחה. והשכחה היא אסון. השכחה מנתקת את רצף הזיכרון, את חובת הזכירה המקשרת את חוליות חייה של האומה. במאבק יעקב עם האיש נקעה כף ירכו

והוטל איסור לאכול את גיד הנשה. הוא הפרק הטבעי בגוף האדם הקשור גם להולדה. למעשה, הגיד הזה הוא קשה, מאוד קשה לפצחו, אי אפשר לאוכלו. אין אפוא לאיסור קשר לתברואה קולינרית אלא לעיקרון חשוב ביותר: אסור לשכוח את קורות האומה. אסור להתעלם מהמאבק ומהשְׁרִייה עם כוחות עליונים המאיימים על הישרדותנו. קשה שכחה לשמירת הרצף הדורי והחובה היא לזכור ולהזכיר את החיבור לקורות האומה.

מֵאוֹיְבֵי תְּחִמְנֵי

אוֹיְבֵי זֶה מִתְחַפֵּם עִמִּי לְהַכְשִׁילֵנִי. עָלֵי לְהִיּוֹת מִחוּכֵם מִמֶּנּוּ כְּדִי לֹא לִיפּוֹל בְּרִשְׁתּוֹ. יֵשׁ בִּיטוּי שֶׁל יָצָר הֵרַע הַמִּתְחַפֵּשׂ לְתַלְמִיד חֹכֵם. הוּא מְעַרֵם עֲלֵינוּ בַּפְּלֹלוּ וּבַהֲתַחַפְּשׁוֹ לְתַלְמִיד חֹכֵם. יֵשׁ שֶׁהֵיָצַר הֵרַע אֵינּוּ מִפְּגִיעַ בְּנוֹ גְלוּיּוֹת וְנִמְרָצוֹת בְּתוֹכָהֶן וּבְאִיוּמִים אֲלֵא בְּעַקְלָקְלוֹת. הוּא מִלְחֵשׁ בְּנוֹ בְּפִיתוּי נוֹעַם שֶׁל דְּחִיָּה: "הֵנַח פֶּרֶק זֶה", "לֵמָּה תִּתִּיגַע בְּהַבְנָתָה וּבַפְּעִנּוּחָה שֶׁל סוּגִיָּה קִשָּׁה", "כֻּלָּךְ לָךְ אֵל נוֹעַם הַבְּלוֹתָה, לְעִינּוּג שֶׁל שְׁטוּת, לְבִטְלָה וְלֹא לְהַתְעַמְקוֹת, לְמַפְלֵט אֵל הַהֲנָאָה הַחוֹלֶפֶת הַרְגֵעִית" וְכִי"ב פִּיתוּיִים הַמְּסִיטִים אוֹתְךָ מֵעֵינֶיךָ...

מֵאֲבָק פְּנִימִי

מִיְהוּ אוֹתוֹ אִישׁ הַנֶּאֱבָק עִם יַעֲקֹב? מִיְהוּ הַפְּלֵאִי הַזֶּה? מֵלֹאךְ שְׁלִיחַ שֶׁל עֲשׂוֹ? שְׁרוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ? מֵלֹאךְ שְׁמִים? הַכְּתוּב אוֹמֵר: "וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבָדוֹ – וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ"... הַכִּיצַד? אִם הוּא נוֹתֵר לְבָדוֹ מֵהַ מְשֻׁמֵּעַ "אִישׁ עִמּוֹ"? יֵשׁ כַּאֲן תִּרְתִּי דִּסְתֵרִי... אֲלֵא שֶׁהַכוּוֹנָה כְּנֹרָאָה לְמֵאֲבָק הַפְּנִימִי שֶׁל יַעֲקֹב. בְּתוֹכְכִי עֲצֻמוֹ. לֹא עוֹד הַתְּרַפְּסוֹת וְחִנְיָפוֹת לְעֲשׂוֹ. לֹא עוֹד פְּחָד מֵהַתְּמוּדָדוֹת. הוּא חוֹצֵה אֶת הַמְּחַנּוֹת. הוּא חוֹלֵם עַל הַשְׁרִיָּיָה וְהַמֶּאֱבָק עַל זְכוּתוֹ וּמוֹרְשָׁתוֹ הַמּוֹבִטְחָת. מֵאֲבָק הַנְּחִרָת בְּתוֹלָדוֹת הַאֹמָה כִּסְמֵל לִיכוּלֵת הַעֲצֻמָּאוֹת הַרִיבּוֹנִית מְפּוֹחַ הַמַּעֲשֵׂה הַנֶּאֱבָק. יַעֲקֹב הַפְּתִלְתוֹל, הַמְּרָמָה וְנוֹקֵט בְּאֲמֻצָּעֵי עוֹקְבָה הוֹפֵךְ בְּמֵאֲבָק זֶה לְיִשְׂרָאֵל – יֵשׁ אֵל הַמְּטֵרָה, בְּלִי חוֹכְמוֹת שֶׁל הַטְּעִיָּה וּמֵרְמָה. כַּאֲן עוֹלָה הַשְּׁחָר שֶׁל הַרִיבּוֹנוֹת הָאֲמִיתִית, כַּאֲן זוֹרַחַת שֶׁמֶשׁ הַהַצְּלָחָה שֶׁל הָאֲחִיזָה וְהַנְּחִילָה שֶׁל הָאָרֶץ הַמּוֹבִטְחָת.

+ שְׁלוֹם שְׁלֵמוֹת

הַשְּׁלוֹם כְּרוֹךְ בְּשְׁלָמוֹת, כְּשֶׁלְכֵל צֵד נִיתְנַת הַשְּׁלָמוֹת הַמְּקִיִּמַת אוֹתוֹ וְאִינָה מֵאִיִּמַת עַל הַכְּחָדְתּוֹ. מְתֵי רְבִים וְנִלְחָמִים? עַל בְּשֵׁר הַטְּרָף, עַל שְׁלַל הָאוֹצְרוֹת, עַל תְּאוֹוֹת הַכִּיבוּשׁ שֶׁל רְכוּשׁ הַשָּׁנִי. רְאִיתֶם נְבִלָה מוֹשֻׁלְכַת? כִּיצַד עֲטִים עֲלֶיהָ מְכַל צַד עַדְרֵי נוֹגְשִׁים הַמְּחַפְּשִׁים מִזּוֹן לְרַעְבָּם. אֲבֵל הַשְּׁבָעִים וְהַמְּסוּפָּקִים אֵינָם לְהוֹטִים לְפִי שַׁעַה לְהֵיָאֲבָק עַל לְחֵמֶם עִם הַטּוֹרְפִים הָאֲחֵרִים. זֶה נוֹהֵג הַטְּבַע. וְאוֹלֵי זֶה סִיבַת הַמִּלְחָמוֹת שֶׁאֵינָן לְהֵן קֶץ וְאֵי אֲפִשֵׁר לְחַסְלֵן לֹא מִכּוּחַם שֶׁל מְדִינָאִים, אֲרֻגּוֹנִים בִּינְלָאוּמִיִּים, חֲכָמִים וְהוֹגֵי דַעוֹת, אֲלֵא מִתּוֹךְ יֵישׁוּב צוֹרְכֵיהֶם שֶׁל הַנִּיצִים לְקִיִּים אֶת מִסְגֵּרַת הַקִּיּוּם שֶׁל עֲמָם וְאִזְרָחֵיהֶם. אֵינָן לָךְ רִגַע בִּיקוּם שֶׁלֹּא תִתְחַלֵּל אִיזוֹ מִלְחָמָה קִטְנָה אוֹ גְדוֹלָה בְּאִיזְשָׁהוּ מִקוּם עָלֵי אֲדָמוֹת. מִלְחָמוֹת שֶׁאֵינָן מִתִּישְׁבוֹת, אוֹ אִם הֵן מִתִּישְׁבוֹת הֵרִי פּוֹרְצוֹת אַחֲרוֹת בְּמִקוּמָן. כֶּךָ הִיָּה וְכֶךָ יֵהִי, וְהֵרִי אֲנִי מִפְּטִירִים בְּתַפִּילַתְנוּ : "הוֹ אֵי יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם", כְּנֹרָאָה רַק כּוֹחַ עֲלִיוֹן, הַמְּסוּגֵל לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בְּמֵרוֹמִיו, הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם גַּם בְּתַחַתּוֹנָיו. וְכִדִּי לַעֲזוֹר לוֹ מוֹטֵל עֲלֵינוּ לְמֵלֵא אֶת חֶלְקֵנוּ בְּהַשְּׁגַת יְכוּלַת הַקִּיּוּם וְהַהִישְׁרָדוֹת שֶׁל שְׁבָטִים וְגִזְעִים וְעַמִּים וּבִשְׁוֹת וְלְהַסְתַּפֵּק בְּשְׁלָמוֹת הַמְּקוּמִית שֶׁרַק הִיא כְּנֹרָאָה עֲשׂוּיָה לְהַבִּיא אֶת הַשְּׁלוֹם...

י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י ם

נ י מ ן

כך אנו אומרים בברכת הלבנה מדי חודש בהתחדשה: שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי
בְּטָן, שהם עתידים להתחדש כמותה... מפגימה והתמעטות להתמלאות והשתלמות.
גם כשנלך הלך וחסור לא נתיאש מתקוות הבשור לתפארת מלכות.

וְהַצֵּרֶיחַ – מֵהוּ כֶּבֶד מְשֻׁדָּר?
על מלכת אנגליה להתאסלם ולהתעטף ברעלה
הַשֵּׁרֶי עֲרִיךְ לַחֲלִיף אֶת חֻקֹּת מְדִינֹת אִירֹפָה
וְצֵרֶיחַ הַיִּסְלָאם עוֹד יִמְשֹׁכוּ וַיִּקְצִינּוּ...

-אוֹתֵיּוֹת נְשָׁמוֹת
שישים ריבוא אותיות בתורה. וכנגדן שישים ריבוא נשמות. לכל אדם אות בתורה. ולכל
אדם נשמה המורכבת באות או מחלקי אות או מצירופי אות. א-ו-ת משורש
א-ו-ה, רצון, השתוקקות לפעילות, יכולת לתפקוד. אוצר הנשמות לפי זה הוא אינסופי. לכל
יצור נולד ניתנת הנשמה, האות שבתורה, שבכוחה הוא ממלא את ייעודו ויכולתו. הנשמה
שניתנה בקרבי היא המנשימה את מהלכי בעולם. והאות בתורה היא בבחינת הגן שבדנ"א
המכתיב את המהלכים.

-אֵינִי כְּדָאִי
בתפילת יום הכיפורים אנו אומרים: "אלוהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי...ועכשיו שנוצרתי
כאילו לא נוצרתי..." בגלגולי האנרגיה שבעולם לא הגיע תורי להיוולד. לא הייתי כדאי
להיוולד הואיל וטרם זומן לי תפקיד חיי. עכשיו, משנוצרתי, משנגמלתי, ובגרתי ושבתי,
ראוי לי להתבונן אם אמנם מלאתי תפקידי כראוי. שמא פגמתי במשהו, שמא חטאתי
במילוי הייעוד שהוטל עלי ולפיכך הריני מתפלל ומתוודה ומבקש מחילה וכפרה על כל
החטאים שעשיתי בידועים ובלא יודעים... ושוב הריני בבחינת איני כדאי...

ר ס י ס י ם י ם י ע ק ב
נ י מ ן

723

פּ לָב - פּ לָב - פּ לָב : לֹא רַק הַלֵּב גַּם הַפְּנִים כֹּה אֲנוּשִׁיּוֹת...

-+אמר המדען: כשהפּרפּר מניע את כנפיו הריהו מניע את גלגולי האַנרגיה בטבע. ותהפוכות אלו יכולים להתגלם ביום מן הימים בטייפון פּלָשֶהו באיזשהו מקום. תפיסת הגלגולים של האנרגיה תביא אותנו להרהורים דומים מה עלולים לחולל מעשי האדם ומחשבותיו...

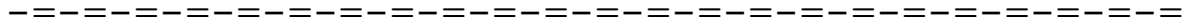
-+מה פעולתם של שָדִים ורוחות בעולמנו? עושה אדם מְצוּה, פעולה טובה כלשהי, הריהו בורא מלאך. רְעָה – יוצר שֵד. מהו המלאך אם לא הגלגול האַנרגטי של המעשה הטוב, מְעִין מרוץ של שליחים טובים המחוללים גלגול אנרגטי הנעלם מעינינו. וכך לגבי פעולה שלילית, המתגלגלת בְרָעָתָה ובהיזקה. השֵד אינו אלא ביטוי לאנרגיה שלילית הפועלת כתוצאה מגלגולי פְעָסִים, התנהגויות חֲתִיתוֹת, לעורר דחפים ומנגנונים הרסניים.

- "שֶׁה פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל" - משל המדרש לערבות ההדדית. אם אתה חובט בראשה הרי כל איבריה נפגעים. כך מכה כשלהי בפזורה של ישראל מחוללת פָּאב לאומי המתפשט בכל איברי האומה לתפוצותיה. זו המשמעות של כל ישראל עֲרִבִים זה בָּזה וערבים זה לָזה. לא נבוכדנצר הֶחָרִיב את הַבַּיִת אלא עם ישראל הוא שגָרם לכך בחטאיו ובקלקוליו. כי הוא רָק טַחֵן קֶמַח טָחוֹן. גלגול האסון כבר היה מוכן להשלמה על יָדוֹ...

-+טוֹעָה הַסְבוּר שחשוב ביותר העיקר שיהיה לו ולבני ביתו חֵם ופֶת. למי שלא אֲכַפֶּת אִם לִשְׁנֵי אֵין פת הריהו פורק מאחריותו את המהלך המתקון של גלגלי העולם. בדומה לשְעוֹן הַיָּשׁוֹן, לא הדיגיטלי, שגלגלי התנועה בו משוֹנָנִים זֶה בָּזה. סְטִיָּה ושיבוש במהלכים האחוזים זה בזה גורמים לשינויים משמעותיים בגלגולי האַנרגיה. יש שהתופעות המתגלגלות עלולות להתגלות ולהסתַבֵּר כעבור אלפי שנים, לאו דווקא לַאֲלֵתֶר. שְׁפָן החוק מימי הַבְּרִיאָה אינו בְּטָל ואינו נִשְׁחָק אלא מתבטא ומתגלגל בצורות שונות, באֲפִיוֹנִים שונים שאינם מבטלים את קיומו. וכך הקוֹדֵחַ חור בספינה תִּחְתִּיו וסבור שהדבר לא יִפְגַע בשאר נוסעיה שעלולים לטבוע מתעלם אפוא מן האחריות שבפעולתו. התִּפְרָקוֹת מעין זו פוגעת ומחוללת אֲסוֹן. לכל אדם יש תפקיד. כל פעולה מפעילה איזו אנרגיה. אפילו גרגיר החול הבודד, הזעיר, משפיע. כל אות מצטרפת לאות, למלה הגויה או ממללת. דיבור לשון הרע או סבר פנים יפות כל נייד וביטוי מכריעים גורל עולם. הַטִּית פְּפוֹת המאזניים היא בידי האדם.

722

מְלַאכֵי אֱלֹהִים

נאמר על יַעֲקֹב שֶהֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאכֵי אֱלֹהִים...המלה "פגיעה" מתפרשת כתפילה. "וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיִּלֵּן שָׁם", כלומר מלאכי אלוהים התפללו על יעקב ההולך ל ד ר פ ו. וכאן נעוץ הקושי, או כרגיל בקריאה בתורה הפירוש הניתן לַפְּנִים שונות. מה משמע "לדרכו"? דרך התורה? האבות? המסורת והדת? או לדרכו – בדרך שפָּחַר ללכת בה מְרַצוֹנוּ ולפי מְצַפּוֹנוּ? בין כך ובין כך יהי רצון שמלאכי אלוהים יתפללו עָלָיו...

פְּרֻקְלִיטִים

לְמַדְנוּ בפרקי אבות (ד/א) שהעושה מְצוּה אַחַת קוֹנֵה לוֹ פְּרֻקְלִיט אַחַד. הפירוש הוא שע"י המצוה נברא מלאך המליץ יושר בְּעֵדוֹ. מכאן שכל שמרבה אדם במצוות הריהו מְאָדִיר אֶת מַחֲנֵה הַהֲגָנָה עָלָיו. אולי כך נסביר אֶת הַהֲתַנַּגְּשׁוֹת בִּיְחֹסֵי הָאָדָם, מְפֹלָה וְנִיצְחוֹן, גְּבוּרָה וְכַנִּיעָה וְכַד', בִּיתְרוֹן הַכּוֹחוֹת - "המלאכים" שֶנֶּבְרָאוּ וְנֶאֱגָרוּ בַמַּחֲנֵה שֶל כָּל צַד. לפי תוקף המצוה יימצאו בכל מחנה גיבורים, שְׂרִי צַבָּא, "שָׂרוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ", אִישׁ פְּלָאִי, שְׁעָמוּ נֶאֱבָקִים וּמֵתֻמּוֹדֵדִים. הַכֹּל תְּלוּי אֶפּוֹא בְרַמַּת הַמוֹסָר, בְּכוּחַ הַרוּחָנִי, בַּמַּסִּירוֹת הַנֶּפֶשׁ וּבַפְּעִילוֹת הָאֲנוּשִׁית הַבְּרוּכָה הַמְּפִיחָה אֶת הַיְכוּלַת הַהֲתַעֲשֵׂת וְלַהֲתַגְבֵּר.

721

**+ - הרב בן-נון
ה מ פ ת ח ל ש ל ום**

המפתח לשלום במזרח התיכון הוא כבוד הדדי, ואין שום מפתח אחר. צעדים צבאיים אל מול צעדים צבאיים. צעדים אזרחיים אל מול צעדים אזרחיים. צעדים כלכליים אל מול צעדים כלכליים. יישובים מול כפרים. אם ישראל יכולה להתקיים עם מיעוט ערבי גדול, גם מדינה פלסטינית יכולה להתקיים עם מיעוט יהודי גדול. עצם הדרישה ל"רצף פלסטיני", ללא אף יהודי, היא דרישה גזענית שלא תוביל לשלום, אלא להנצחת הסכסוך והאיבה.

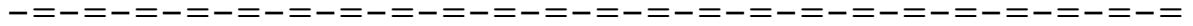
כל עוד ברור בכל העולם וגם אצלנו שהסכם עם הפלסטינים מחייב עקירה של יישובים יהודיים, ומאידך, ברור לכולם ששום כפר ערבי לא יפונה בשום מצב ובשום הסכם אפילו

אם הסכסוך יימשך לנצח, פירוש הדבר הוא כי לערבים יש "זכויות צודקות" על אדמה, וליהודים אין.

כאשר ראש הממשלה נתניהו הכניס תביעה שוויונית אחת למו"מ העתידי – הכרה בישראל כמדינת העם היהודי תמורת הכרה של ישראל במדינת לאום פלסטינית, הגיב נשיא מצרים בזעזוע וקבע כי כך לא יהיה שלום. אף אחד לא ענה לו מירושלים, שרק כך יהיה שלום, כי "שלום" בשפת המזרח התיכון פירושו "כבוד". מי שאין לו כבוד אין לו זכויות, ושום "הסכם שלום" לא יעזור.

"שְׁטוּם עֵינִי"

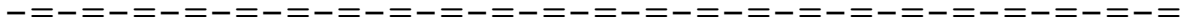
סמיות עיניים מצד האו"ם, מדינות עולם "נאורות" ומדינות ערב, תולה בנו את האשמה לכל הקורות. זו מורשת בלעם – לְבַלְעָם! העין השטומה-הסתומה הטובה נעולה והעין הרעה היא המשוטטת בכל אשר נעשה לחשוף את "פשעינו נגד האנושות". דו"חות של כל מיני ארגונים, המייחסים לעצמם שירות לטובת האזרח וזכויותיו, אינם רואים את הצד השני, מתעלמים מפשעיו ומתרכזים רק בגינוי ישראל. שטנת העין הרעה היא השלטת ברוב האומות המצביעות ומחליטות ברוב קולות מדינות האיסלאם להצר לישראל, לדון אותנו לחובה. העין הסתומה אינה מאירה לראות נכוחה, ואילו הרעה היא היא ה"מאירה" בכזביה, בעלילותיה, בכתבי שטנה ותעמולת הסתה, להפיץ את המרה שבקיום ישראל. עֵשׂוּ כידוע שונא לישראל, והעֲשׂוֹיִת מתפשטת בעולם כי צִיד בַּפִּיהָ, לְצוּד אֶת יִשְׂרָאֵל.

720

-אֵת בֵּית לָאָה

מה שמות שנתנה לילדיה למדים כמה אהבה את אישה, פיללה לבנים ולביטחון כי תרכוש את לבו. לא היתה לאה לאה, וגעה מלקוות כי תיפול בחלקו של יעקב ולא של עשו. ועיניה היו רפות מפכי ותקוה כי תזכה לו, ובאושרה נתנה הודיה על מתנת המשפחה שזכתה לה, והריהי כמו רחל האם שבנתה את בית ישראל. את עיניה הרפות יש מפרשים לא כמקובל לביעור וגנאי אלא להיפך ליופי. היא לא נפלה ביופיה מרחל. ובמפורש נאמר על יעקב שאהב את רחל מלאה, כלומר שלא שגאה אלא אלא יחסית אהב את רחל יותר מלאה. ונרמזים אנו ממשוטי המקראות כיצד הרוכש את הבכורה במרמה זוכה לבכורה במקום הצעירה...

- ד י נ י ל ב ן

קראתי כי כמה דינים למדו חז"ל מלבן הארמי: שאין מערבין שמחה בשמחה (ירושלמי מועד קטן כ"ז) "מלא שבוע זאת וניתנה לך", שנותנים לבתולה י"ב חודש מדכתיב: "תשב הנערה אתנו ימים או עשור", ברכת חתנים למדו במסכת כלה מהנאמר: "ויברכו את רבקה", ולפיכך למה נקטרג על דינים עותמניים ומנדטוריים הטובים בעינינו לבטלם אם פשרים בעינינו דיני לבן הארמי, למה לא נל ב נ ם כדינינו?

כדי להמריא פנשר צריך לזכור שצריך לשמור על המקור...

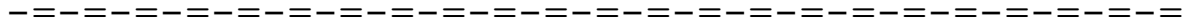

בפרשת שליט שולטת בנו האשליה

- ה מ ו ס י ף ג ו ר ע

ר ב – המוסיף להגדיל את כבודו ופרסומו אינו אלא ר ב ר ב, גורע מפבוֹדו. המתגדל האמיתי אינו אלא בענוותנותו. דרשו בחסידות: "ורב יעבוד צעיר" – יעבוד הרב ככל אדם על עצמו כדי להיות צעיר, כלומר ק ט ן, יקטין את עצמו... ואנו בני יעקב, לשון ע ק ב, ק ט ן ו ת, מוטל עלינו לעבוד הרבה להשגת השלמות בענוה.

719

מ ש פ נ ת א

קרב והולך מועד הגשת הדו"ח על חייך –

ההשפנת בנפשך את השכינה?

הקידשת את דירת גופך ואורח חייך לשיפונה?

חוששני שאתחייב בריבית דריבית על תשלומי האחזקה...

*****

-בני ישׂרָאֵל

בני ישראל, בֵּית יַעֲקֹב, ראשי תיבות: ב"י, כמניין 12, כולם כלולים במניין עמנו,

בני האמהות ובני השפחות - כולם שבטי יה!

*****

-לָצֵר – יְצִיָה

שורשי היצירה לסוגיה נעוצים ביצרים. בָּטוֹב וּבָרַע, בְּקִנְיָה וּבְתַחֲרוּת, בְּנִאָוָה וְהִרְוּמוֹת,

בְּעִנְוָה וִירָאָה, בכיבוש היצר ובשליטה עליו.

בכל לִבְבְךָ – בְּשֵׁנֵי יְצָרֶיךָ! ועם ישראל - "עם זו יצרתיו" – מחונן בשפעת יצירה, פרי מאבקים ומחדלים, אחדות ופילוג ובכל גוני ההתמודדות עם היצרים. תהילתם יספרו וגם את תפלותם

*****

-עֲרֵמוֹן

יש משערים ששמו ניתן לו משנתקלפה ממנו קליפתו והוא נראה ערום. והמוציא את הערמונים מן האש לא תמיד זוכה ליהנות מהם. הוא נשאר ערום מכל הקרה וגמול...

*****

הַרְבֵּי תוֹרָה

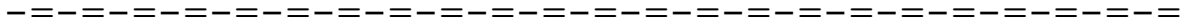
אל תהיה רובץ עליה ומתענג בה לעצמך. למדה, השמיעה, הפיצה לתועלתם, הנאתם וזיכויים של הרבים. מסופר על ריש לקיש (ב"מ פה/ב) שנעלם ממנו מיקומה של מערת קבורתו של ר' חייא. נוהג היה לציין קבריהם של צדיקים כדי שיתפללו על קבריהם, ולמנוע תקלות מהכהנים שלא יטמאו ויעברו מעליהם. חלשה דעתו ואמר: ריבונו של עולם לא פלפלתי תורה כמותו? (למה נתעלם ממני מקום קבורתו?) יצתה בת קול ואמרה לו: תורה כמותו פלפלת, תורה כמותו לא רבצת...
*****

אָם - אָמֵן

המלה אם מתפרשת גם לא כמלת תנאי אלא כאמן, במשמע הלואי שפך יהיה. דוגמאות: "אם (הלואי) יהיה אלוהים עמדי" (בראשית כט/כ) "ישראל אם (הלואי) תשמע לי" (תהלים פא) "אם (הלואי) יהיה לבער קין" (במדבר כד/כב) "אם (הלואי) ללצים הוא יליץ" (משלי ג/לד)
*****

דוֹר הַפְּלִגָּה

בני הדור שהפליגו בתאוותם הבלתי מרוסנת לכבוש עולם ומלואו. קלקול האדם בהתרחקו מחיים טבעיים ופשוטים והתמסרות בלתי מרוסנת וממופרת לכבוש מרחבי עולם. קטני אמנה בזים ליום קטנות. הם אינם מסתפקים בחלקם אלא חותרים למילוי למעלה מצרכיהם. להרבות עושר וכבוד ולקנות מותרות. קטני אמנה במדינתנו הם אלה המופלגים בדרגת משכורתם מאילי ההון, מנהלי בנקים, דירקטורים ובכירים, ואינם זוכים לעבור את קו העוני... דורנו מופלג מן העשירונים...
*****

-+ וְדַבֵּק בְּאִשְׁתּוֹ

הגיע הבן לפרקו, והוא עוזב את בית הוריו, הריהו רשאי לבחור לו לאשה מי שדבק בה. הוא אינו חייב להתחתן דוקא עם מי שמייעדים לו או משדכים לו. אשתו של אדם היא לפי בחירת לבו שלו. כך לגבי נישואין וכך לגבי לימוד תורה ועלייה לא"י. המפר את מצוות הוריו בעניינים אלה אינו עובר על כיבוד אב ואם. אגב, בביטוי "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית ב/כד) אין הכוונה במלה "יעזוב" ניתוק של ברוגז וגרימת סכסוך משפחתי בשל אי הסכמה בין ההורים והבנים לגבי הנישואין. נפרש "יעזוב" מלשון עזרה, כגון "עזוב תעזוב עמו", כלומר דווקא כשאתה עומד להקים בית משלך אל תיטוש בית הורידך שלעת זקנותם טעונים עזרה ותמיכה. עם דבקותך בבחירת לבך אתה חייב לזכור גם את חובתך לעזור להורידך, למרות חילוקי הדעות בעניין בחירת בת-הזוג.

-אֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם

ידוע הסיפור על הקוסמונאוט הרוסי שטען בפני חברו האמריקאי כי חיפש את אלוהים בחלל השמים ולא מצאו...הלה השיב לו כי "כבודו מלא עולם" והעולם לא יכיל אותו...

אבל אין צורך לחפש אותו בשמים. "לא בשמים היא". קודם כל חפשו כאלוהי הארץ. כבוד אלוהים בלבן של כל אדם. המצפון הוא מעין בת קול לקול אלוהים, וכל שאנו מדמים למצוי במרומים אינו אלא בארץ, ב"ארץ" - בלבן של כל אדם...

נ ש י ק ו ת נ ע ת ר ו ת

בתקופה זו של התרבות מקרי "שפעת החזירים" ממליצים בחוגי הבריאות למעט בנשיקות. נשיקות נעדרות, מרובות, אינן אלא מי ו ת ר ו ת, הואיל והחשש להדבקות במחלה הוא דרך מגע שפתיים וידיים. מפליגים אפילו להימנע בבית הכנסת מנשיקת ספר התורה, שהרי כותונת הספר עלולה להעביר חיידקים מאיש נגוע לאחר. נפרש אפוא את הפסוק: "ונעתרות נשיקות שונא" ברוח הימים האלה ונמליץ לשנא לפי שעה את המרבה בנשיקות...

ש ד י א מ י

הפסוק בתהלים אומר: "מבטיחי על שדי אמי" (כב/). ההנקה השופעת היא חברת הביטוח לילוד. כפרט כן הציבור הזוכה לינוק משדי הכלכלה של האומה. אבל כשהשדיים האלה מצומקים - מי יבטיח את הקיום?

ח ו מ ת א נ ד

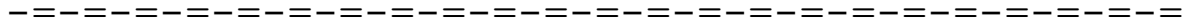
הנביא עמוס רואה כיצד ניצב ה' על חומת אנך ואנך בידו. מה בודק האנך? את חומת האנך כי שבקרוב כל אדם...

ע ל מ ח ל ת

הפסוק הפותח פרק נג בתהלים הוא:
"למנצח על מחלת משכיל לדוד"

ואם נשכיל לשנן את המזמור: "דוד מלך ישראל חי וקיים",
אם נשכיל להאמין, לקוות, לבטוח - --
אז ננצח את המחלה...

717

ק ר י ת א ר ב ע

היא חֲבֵרוֹן, שבה מערת המכפלה, שבה נקברה שָׂרָה, ועל כך מפרש רבנו בְּחַיִּי כי זה חלקו של כל אדם הנקבר בארבע אַמּוֹתָיו, זה מה שנשאָר... מצוקת בתי הקברות בימינו גורמת לְבִנֵיית הקברים אחד על גבי רֵעֵהוּ, בעוֹמֶק האדמה, או כמו שנראה בקיר הַבְּטוֹן בְּהַר מנוחות בירושלים שבו פּוֹכִים לקבורה בתוך הקיר. בגיבוב זה של הקברים, לרוב של בני אותה משפחה, יש לנו כבר לא רק ארבע אַמּוֹת אלא ק ר י ת של קברים מעֵבֶר לכל ארבע...

+ ק ב ר י א ב ו ת

הקבר הוא האות לקֶשֶׁר הבלתי ניתק לְאָרֶץ. זהו קשר עמוק להמחשת הזיקה בין הארץ ויושביה-יורשיה. הקֶבֶר מַעִיד על "אֶזְרַח הָאָרֶץ", הַבְּעֵלִים על האדמה. לא לחינם מבקש אברהם מבני חת להיות כמותם ולהיחשב אֶזְרַח - "עַמְּךָ" ! אברהם עושה נפשות לרעיון

האמונה והפצתה דרך צאצאיו הרבים בעולם. תחושה אוניברסלית זו של אב המון גויים הוא מבקש להקנות שכל בני האדם עלי אדמות אינם אלא "גרים ותושבים"...פילוסופיה זו אינה מקובלת תחילה על עפרון החיתי האומר: "נשיא אלוהים אתה בתוכנו", הנח לרעיונות אלה שאתה מרחף בהן בעולם הזה ובעולם הנשמות שכולנו עתידים להיות תושבים בו ולא רק גרים זמניים עלי אדמות...אך בסופו של מו"מ על רכישת השדה ומערת המכפלה הריהו בכל זאת עפרון, עפר - איש האדמה, בן העולם הזה, אבל גם בן צוחר, הצחור המרמז על איזה לובן ניצוץ של מסורת קדומה של שושלת שנכשלה המקוה לגנזי הבשור של המערה - להערות רוח חדשה של אזרחות אנושית ברוכה.

ז ר ע ד ו ז ר ע ז ר ע ד

רמז לשלושה דורות של צאצאים שלימוד התורה לא יחדל מפיהם.הבטחה זו אינה מתגשמת במילואה בדורות עמנו. אנו עדים לצאצאי דורות רבים של תלמידי חכמים שהתנפרו למורשתם, שהמירו את דתם, ששינו את דעתם. יש חוזרים בתשובה ויש חוזרים בשאלה. מופרים לנו נכדים לאבות "השומר הצעיר" למשל, אבות בני תורה, שבניהם הפכו לפוקרים גמורים. אבות "הזורעים בדמעה" והזרעים שנבטו היו בלשון המקטרגים "זרע מרעים". תוצרים של דמאי, "מדומאים" ומבולבלים בתורות וסטיות מן המקור.

ל ו ק ח י נ פ ש ו ת

מי לא נלקח בשבי דבריהם של הורים, מורים, מנהיגים ונואמים עזי רגש וביטוי? קסמו לנו רעיונותיהם, הגיגיהם, סערות רוחם שהעירו בנו חוויות נפשיות רוממות להדהות.מה הורשנו מכל אלה לילדים שלנו? אילו ל ק ח י ס הנחלנו להם ממה ש ל ק ח נ ו?

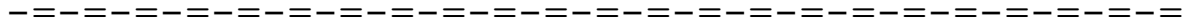
מ ח ר ח ו ד ש

לא מחר, אלא היום!

שבכל יום יהיה איזה חדש,

במחשבה, בהרגשה, בתחושת ההויה, ביצירה - כמו במעשה בראשית של בריאה

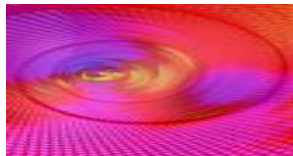

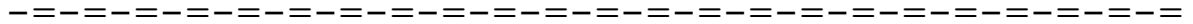
716

-שני חיים

שני חיי שרה ושני חיי אברהם מקפלים שני פנים לחייהם המשותפים. לכאורה בני הזוג אברהם ושרה מצטיירים במסורת ישראל, בתיאורי האגדה והמדרש, כזוג אידיאלי. למעשה אנו קוראים על פרשיות שרה במצרים ואצל אבימלך, על אברהם והגר ולידת ישמעאל, ועל הקרע הטרגי ביניהם עקב העקדה. יצחק אינו משתתף עם אביו בקבורת אמו. אברהם בבאר שבע שרה בחברון. אברהם מעלים ממנה את פרשת העקדה ובשומעה היא נופחת את נשמתה. הקרע בבית אברהם נמשך ע"י יצחק, שאינו חוזר עם אביו מהעקדה. הכתוב אומר במפורש שאברהם שב עם נעריו, ויצחק - לאן הוא נעלם? ניתן להניח ש"היחדיו" בהליכה עם אביו לעקדה מתפורר לחלוטין בחזרה משהתברר לו שהעקדה לא על דעת אמו ובהסכמתה נעשתה. הוא בודאי משוכנע, שאילו ידעה על כך אמו קודם ההליכה היתה הופכת עולמות ופועלת בכל יכולתה למונעה. אנו יודעים כמה השתוקקה לבן משלה, כמה נאבקה על זכותו, כמה ייחלה לראותו יורש כהונת אביו ומעמדו, וכיצד היתה משלימה עם הרעיון להעלותו לעולה? הוא נקרע עתה מאביו ואינו יכול לסלוח לו. לאן הוא הולך? אל אמו החורגת, הגר, אנו מוצאים אותו בבאר לחי רואי, מושבם של הגר וישמעאל. יצחק אינו מסוגל להשלים עם אביו שגרם למות אמו שרה, מתבדל ממנו, ובמקום להתגורר עמו הוא מעדיף את אמו החורגת הגר, ובנה ישמעאל, בן השפחה. מסתבר שבגלגול המאורעות בשני החיים, לפני המוות ואחריהם, חל פיוס בין יצחק וישמעאל. ורק משנשא את רבקה לאשה

הוא חוזר להתגורר בבית שרה אמו בחברון יחד עם בת זוגו שנאמר: "ויאהבה" (פעם ראשונה שנזכרת האהבה בתנ"ך). שם באוהל שרה אמו הוא מכנסה לאשה. אם העקדה נוגדת את תסביך אדיפוס, ויצחק הולך שם יחדיו עם אביו, הרי אחרי העקדה מתחולל הפיוס עם אמו המנוחה והוא מפצה את הקשר הטבעי עמה בכך שמתייחד עם רבקה אשתו באהל שרה אמו. ניתן לתאר את שני החיים בחיים אברהם ושרה כחיים הזוגיים המאושרים, עד לידת יישמעאל. בתיאורי חז"ל הם מופלגים באהבתם "אין אשה מתה אלא לבעלה" ואין איש מת אלא לאשתו". הם "מגיירים" - הוא את האנשים והיא את הנשים, הם משוטטים ועושים נפשות לייחוד השם והפצת האמונה בו. היא מוכנה להקריב את חייה בעבורו. קנאותה בהגר, קנאתה להעדפת יצחק בנה, להסבת חיבתו של אברהם גם לבנה ולא רק לבן השפחה. היא תוקעת את אברהם בארץ ומשפיעה עליו לחדול משוטטות אוניברסלית ולהתרכז בהנחלת הארץ ליצחק ולשילוח המתחרה ישמעאל. ומכאן ואילך חל המפנה ומתחיל פרק "שני החיים" השבר בבית אברהם. השבר שחל כאמור בייחוד לאחר העקדה. הניתוק בין יצחק ואביו. חל פיוס זמני בין יצחק וישמעאל ושניהם קוברים את אביהם אברהם. פרשיות של טרגדיה אמיתית בחיי המשפחה של אב האומה הנושא אשה שלישית (לדעת חז"ל קטורה=הגר) וצאצאיהם מתפזרים בעולם ומשולחים לפזר ניצוצות אמונה בקרב עמי תבל. בסיפור בראשית למדנו על רצח אח את אחיו, ובסיפור הזה על יצחק וישמעאל אנו לומדים על איזה פיוס בין האחים. בהמשך סיפורי בראשית נלמד על המשך חיי האבות, יצחק ורבקה והבנים יעקב ועשו ששוב נקרעים במאבקם על הבכורה והירושה. סיפור המאבק בין הבנים הרי ילווה אותנו גם בין בני יעקב בקנאתם ושנאתם ליוסף, בפיוסם ובהתלכדותם לעם שבמרוצת חייו לא ייפסקו המאבקים השבטיים והממלכתיים... "שני חיים" בחיי אבותינו ובחיי עמנו. חיים של אחדות והרמוניה, פילוג ומלחמה, חיים שמעשי אבות סמן לבנים...

715

+ - הַמִּדּוֹת פְּכָלִים

בעלי המוסר משויים את המידות הטובות לכלים שעלינו לשמור מכל משמר שלא יחול בהם פגם. הכלי מתמלא בזוך השמן הטוב של חסד, רחמים, אמת, צדק, משפט, אהבה ויראה וכד'. הכלי המתוקן הוא הקנקן, האסוך המריק את תוכנו הטוב. אם נפגם הכלי במשהו לא יתקון לפעולתו. כך מידה מן המידות שחל בה איזה קלקול במעשה או בכוונה או באמירה ובדיבור הריהו פוגם את תקינותה. ומעניין להשוות את ההדגשות הרבות בתורה על תקינותם של הכלים המשמשים את החנוני במכירתו. מאזניים, אבן, איפה, הין, כלים שפגימה אפילו פחותה משנה פרוטה פוגמת בהם. גם מידות הנפש טעונות תחזוקה משמרת ובודקת. כלים ומידות שהצדק צריך לא רק להיעשות בהם אלא גם להיך או ת...

פְּרָדוֹקְסֵי הַקִּיּוֹם

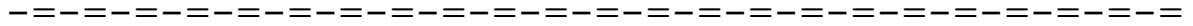
אנו העם הקטן בעמים, וכבר נאמר לנו בדברים ז': "כי אתם המעט מכל העמים", אבל אנו המרובים בהענקת המאור הגדול של התנ"ך לכל העמים, כפי שנאמר לנו (שם, ד/ח): "ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת"... בשמי עמי תבל אנו שני המאורות, המאור הקטן והמאור הגדול... בברכות לאברהם אבינו כבר נמשלנו לעפר הארץ ולכוכבי השמים, לשחיחות ורמיסה, למיעוט והשפלה, לכניעה וחסות, אך הרקענו גם למרומי ההישגים בתחומי הגות, מדע, טכנולוגיה, חקלאות, מוסיקה, אמנות ובגילויי יצירתיות. קטנות וגדלות - הפרדוקס בקיומו של עמנו לאורך אלפי השנים.

+ אָנָּא-כְּרוֹנִיסָט

זה הפירוש שלי ליכולת של שחקן לחדור להבנת דמות, אירוע, הוי, של דורות קדומים. אני מרכיב את המלה מצורתה הארמית אָנָּא, ליונית - כְּרוֹנִיס, שפירושו זמן. הכוונה

להרכיב שתי שפות שונות, בנות זמנים שונים, למשמעות חורגת מן ההגיה הקיומית האקטואלית. הפירוש הוא אפוא זה: אני מתלבש בזמן האחר, אני מגלם את הדמות שאינה שלי כשלי. אני משתדל להבינה על רקע תקופתה ולחיות בה. מבחינה זאת הריני מבדיל בין העובדות. בין תפיסת האירועים כשלעצמם ובין הפירושים וההערכות שאני מסוגל להעניק להם בהגותי, בחווייתי, בתחושת הזדהותי או התנכרותי, שלי או של מפרשים אחרים. דוגמה: כשאני קורא על פגישת רבקה ויצחק את הפסוק כי בהיודע לה על אדונה המיועד היא צונחת מן הגמל. והשאלה היא – מדוע? מה קרה? מה הסיבה לצניחה זו. העובדה היא שהיא צנחה. והפירושים רבים ומשונים, לפי המפרשים. יש אומרים מרוב התרגשות, או מתוך תסכול בהיותה צעירה ואדונה "זקן", ואולי חשה בו באדם המתבודד בשדה, היוצא לשוח, ואיזו הילה של קדושה, מיסטיקה, אופפת את הדמות שהיא יעודה לו, ואינה מחזיקה מעמד אלא צונחת בהכרעה. ואולי היא מערימה כדי לנסותו ולראות כיצד יפעל ויחוש לעזרתה? ואולי מן הסתם עיפה מרכיבה ממושכת ויורדת לחלץ איבריה... וכך אפשר להמשיך את השערות, הניחושים, אפשרויות הפירוש. ראו את המדרשים השונים של חכמים שניסו לחזור להבנת הדברים ולפרשם ברוח השקפתם. האנאכרוניסט יימנע מן הפירוש הדתי, האידיאולוגי, הפוליטי וכד' שהוא מעוניין להלביש את האירוע ויעשה כמיטב יכולתו לעצב את הדמות על סמך רמזי הפסוקים, מתוך הקשר האירועים, להיות בן הזמן הצונח מכל הלבושים והצעופים המכסים את הדמות ולהיות דומה לה ככל האפשר במערומיה...

714

בַּעַל רוֹדֵן

איזהו בעל רודן? זה המצוה את בניו ובני ביתו אחריו, לא יחדיו, אלא בנחרצות, ללא התחשבות, בקפיצה וללא ותור, בפקודה וללא מתן טעם והבנה, בהוראה ללא עוררין. לא חשוב האחר העקר - אחריו!

איזהו ענו?

זה האומר: אין עוד מלבדו? ... אין פחדו? אין דומה לו?

בְּרִכּוֹת

נ"י - נימן יעקב, גרו יאיר; יצ"ו - ישמרהו צורו וגואלו; הי"ו - ה' ישמרהו ויצילהו; שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים ארפים; שיחיה - שיחיה ויהיה כמצוה.

מו"ם

ראשי תיבות: מים ומלח. המום המאים ומהמם במבול המים והפיכת סדום למלח

בלה

ספור בלהות על בן המחלל יצועי אביו. פחז כמים. שטפון של תאוה. הצפה של מוסר עריות.

מספרים

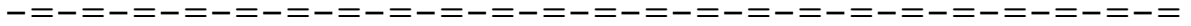
על מעטים אנו אומרים: מתי מספר, מספר יהיו, ועל מרבה וגדול - מספר חזק

וזאת הברכה

על זאת - אשה טובה, בת נחמדה, נכדה מצלחת, נינה מקסימה...

בְּרַחֲמֵי

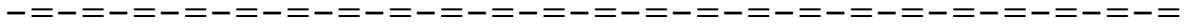
יש המוצאים קשר בין השמות אברהם וברהמה. לפי התורה אברהם נשא לאשה את קטורה והיא ילדה לו בנים שהתפזרו בעולם. לשבטים וגויים לסוגיהם. בכך הוא ממשיך את יעודו האוניברסלי כאב המון גויים להפיץ תורת היחוד והאמונה. את ארץ ישראל יורש יצחק כהבטחת אלוהים, ולבני הפלגשים אברהם נותן מתנות ומשלחם מרושת הארץ "קדמה אל ארץ קדם", כלומר אל המזרח של המזרח, אל המזרח הרחוק. באותה תקופה נתחברו גם הַיְדוּת, והשם בְּרַחֲמֵי על השרש היוצא מבית אברהם...

אוּבְמַאִים

האוּבְמַאִים מחסנים בלהטם להקפיא ישובים אבל ארץ שמשנו תפשיר ותזרים שוב את החיים

713

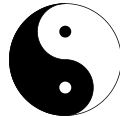
נחור

אחת המשמעותיות של השורש נ-ח-ר היא: דקירה בספין בגרון למוות; קול נחירה, שאיפה ונשיפה של הנדקר. לא ייפלא כי הנולדים לנחור, לפי הפסוקים האחרונים בפרשת ויגרא, על פילגשו של נחור ומומה שילדה לו – ומומה: טבח - לשון טביחה והריגה; גחם – מבעיר שריפות, שודד קפריזי; תחש – בעל-חיים לא ידוע אבל עורו שימש מכסה למשכן והכוונה למי שמתעטף ומתפסה בתחושה של קדושה; מעכה – לשון מיעוד וכולם מעידים על הוויה משפחתית של נחירה ורצח, התנשאות ודיכוי. אבל המרגלית המתנוצצת בערמה המשפחתית הזאת הלא היא רבקה...

ריקא

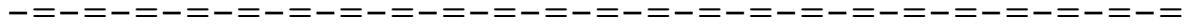
לדידי אינה מלת גנאי אלא שבה. שבה לאדם המסוגל להתרוקן. התרוקנות גופנית ונפשית. אין לך אדם מאושר אלא מי שגופו משוחרר, נקי ומטוהר מכל פסולת, ונפשו מתחטאת מזיהום ותחלואת תאוות. לא ריק הוא אלא מפ"ם – מנפשו כמו מגופו... ואשרי המתרוקן מהבל וריק ומתמלא בזוך כוונות ומעשים טובים.

אגדתא

אגדות שנתחברו בתקופה מסוימת צופנות במשמעותן מסרים ולקחים הנוגעים לעניינים שבאותו זמן, שהם סתומים ונעלמים ואינם מתפרשים כראוי ע"י הדורות הבאים. לפיכך המתקשים בביאור אגדתא בתלמוד, למשל סיפורי רבה בר בר חנה, סיפורי חסידים וכיו"ב, מנסים לפענח את הקודים לאותם צופנים ולבושים, העטופים בדמיונות, העטורים בפלאי דמויות ומעשים וניסים, המשופצים בכל מיני בעלי חיים מוזרים, בתופעות קוסמיות, ביולוגיות, שהן אניגמטיות בעיני הדורות הבאים המגחכים להן... מנסים להסביר לנו כל אותם קודים בדרכי דרש, רמז וסוד ולהעניק לנו איזה פירוש, ספק קביל ספק תמוה ולרוב נשאר בייחודו ובחידתו...

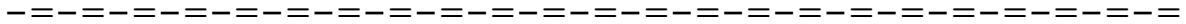

-+ ין וְ הַ מִּיָּם

ביקש הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין וראה שהעולם אינו יכול להתקיים בלי מידת הרחמים. כלומר ברכת העולם היא בשילוב הקטבים, לחיות בעולם של סתירות בין אמת ושקר, צדקה ומשפט, חסד ואמת, ולהשכיל כיצד לפעול לפי הנסיבות – מתי יקוב הדין את ההר ומתי להתנהג לפנים משורת הדין. פעמים שהצדקה נובעת מתחושת החסד, מלפנים השורה של הדין הנוקב, מלפני הקו הישר הבלתי מתפשר של הדין והאמת. "תיתן אמת ליעקב חסד לאברהם" אומר הנביא מיכה, חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו (תהלים פה). זו מורשת האבות שלנו. אברהם מידת החסד, יצחק מידת הגבורה (ההקרבה, מסירות הנפש) ויעקב ממזג את שתיהן למידת התפארת. תפארת המיזוג של דין ורחמים, חסד ומשפט צדקה ושלוש. ועל פי הצירוף נ צ ט ר ...

712

-אֵיל בִּסְבָךְ

על האֵיל הנאחז בסבך בסיפור העקדה מפרשים כי חָזָה אברהם את ההסתבכות של ישראל במעשה העֶגְל. לאותיות סְבָךְ מסובכות האותיות עֶגְל. לסמ"ך – ע י ן, לבי"ת – גימ"ל, לכ"ף – למ"ד. ויש דורש גם גימטריא סבך=82 ומחציתה =41, כי זהו שנאמר ראה איל אחר נאחז – את האֵיל השני. כך נאחזים יצחק, האיל המיועד לעקדה, עם האיל האחר שבו יסתבכו, ובזכות העקדה אולי ירוחמו...

-עֵת הַיָּדְעָתִי

דברים שידענום מקורות עֶבֶר, מניסיון אישי וקיבוצי, נחשפים עתה, מתגלים לעינינו בהוֹה. לא נתקשה בחיי יום לפרש כיצד יפעלו מדינות ערב בדיוני או"ם, בתגובה לפעולות צה"ל וממשלת ישראל. גם מדינות באירופה, שלכאורה משחקות בתפקוד נייטרלי ידועות לנו במסוה פנים זה כי לא יהססו להחליט בכל מיני פורומים נגדנו. בידוע לנו כי עֶשׂו שונא את יעקב. ועתה גם ידעתי את הידוע מזמן.

זֶה אֵלֵי וְאֲנִי הוּא

מפרש רש"י: אֵלֵי וְאֲנִי הוּא. הדיבוק בקב"ה משמעו להיות דוֹמָה לו. מה הוא רְחוּם וְחַנוּן – אף אתה.. ההידמות לו היא בתחום הרחמים והחנינה, הסליחה והוויתורים. לפרוש את מידת הרחמים על צו מילוי הדין. אבל ההידמות רחבה יותר מהנאמר לעיל. לא מספיק להתגדר בתארים, בתכונות ובמידות, אלא במעשים מְמֹש. מה הוא מְבַקֵּר חוֹלִים – אף אַתָּה, מה הוא גומל חסדים... כלומר צריך לפעול ממש במעשיות. אינך יוצא ידי חובה בנדבת הלב אלא גם במאור פנים, בסֶבֶךְ הפנים שהנך מעניק לצדקה. כוונה טובה אינה דְיָה צריך לבצע גם את המעשה הטוב. לעצם הנתינה, לעצם הפעולה, צריך לצרף את הגישה והיחס הלבבי. עֶטֶר את המעשה הטוב בנדבת הלב.

ה' יְרָאָה

רואה ואינו נראה. עֵין רואה ואוזן שומעת ואין אנו רואים אלא חֲשִׂים שיש השגחה, כללית ופרטית. מי לא הרגיש בכך במצבים שונים ששהינו בהם? במלחמות ישראל, ובייחוד בהר ה' יְרָאָה?..ראינו גם ראינו את הניסים שזכינו להם בעקדת השנאה והאיבה ואהבת ההשמדה של עַמִּי עֶרֶב, במאבק על שחרור ירושלים, בסיכול מזימות ופגיעות והפגזות

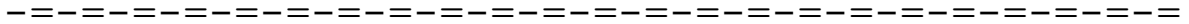

בעוטף עֶזָה. וכך בכל יום "בְּהַר ה' יִרְאָה" – יִרְאָה המציץ מן הַתְּרַפִּים, יראה בידו החזקה
והנטויה להטות מעלינו קשר ומזימה...

יְרוּשָׁלַיִם

העיר המתְּפַרֶת יִרְאָה וְשָׁלוֹם. והמשמעות ברורה: בכל הַסֵּדֶר והַסֶּכֶם לגורל העיר יש
להקדים לשָׁלוֹם העומד להִתְתֵּם את הַיִּרְאָה, את הַחֲשָׁשׁוֹת והַבְּטָחַת הַעֲתִידוֹת שלא
יהיו לרועץ לבטחון העיר ויוֹשְׁבֵיהָ.

711

נְכוּה מְחֻפְתוֹ שֶׁל זֶה

החופה מכסה, מסתירה, כך יש אנשים שאינם רואים את המסתתר בחבריהם. הם אינם רואים את תוכם, את פנימיותם, שהרי תוכם אינו כְּבָרָם. החיצוניות אינה מעוררת את הרושם האמיתי של מהותם. אנשים עטופים ואינם חושפים את מעלותיהם או מעשיהם המופלאים, מעשים טובים של חסד, הגיגים כתובים הגנוזים לפי שעה, ולכן הללו אינם זוכים להערכה והוקרה שהם באמת ראויים לה. אבל כשנחשפת האמת, ואותו אדם מתגלה במיטבו, בכושרו, בעברו המפואר, בכל מה שנסתר מעיני הבריות, הרי מי שלא העריכו כראוי נכזה עתה מחופתו, לוקה ונכשל ונפגע ממה שהוסתר בחברו...

-פְּנֵי חֲמָה וְלִבָּנָה

התארים וההערכות של הדורות מתחלפים מרום הוקרה "פְּנֵי חֲמָה" למיעוטה ל"פְּנֵי לִבָּנָה". מי שנחשב להֶדָר הדור, למֵאִיר פְּנֵיו, ל"שֶׁמֶשׁ" עֵמוֹ, עלול לרדת ב"רֵיטְיִנִּיג" של הדור הָבֵא, או המשמרת הפוליטית המתחלפת ל"מִלְבִּין פְּנֵיו". נציג המפלגה השלטת הנחשב כ"פני חמה" הורד ממושבו, הוּמָךְ כבודו וכיבודו ל"פני לבנה". ונציג האופוזיציה העולה לגדולה שהיה תחילה "כ"פני לבנה" זורח עתה בדורו כ"פני חמה". ויש שדוקא הנציג החדש (נשיא, ראש ממשלה, ראש מפלגה, ראש סיעה, בכיר במפעלו, שתלטן במשרתו) מאכזב את בוחריו ותומכיו והתארים מתחלפים. המאורות מתחלפים לא רק בשמים ממעל...

+אָרִי בֶן שׁוּעַל

"אָרִי בֶן אָרִי" הוא גדול בן גדול, בן תורה ויחס, מי שקנה תורה וחכמה, שלטון ועושר וכבוד כבן הראוי למוֹרֶשֶׁת אבותיו. אבל עדיף בעיני התואר: "אָרִי בֶן שׁוּעַל", שהרי יתרונו בכך שלא עִמְדָה לו זכות אבות, ירושת לימוד וכבוד, שכן בכוחות עצמו, בשקיפתו ובהתמדתו, בהישגיו העצמיים הגיע לגדולתו ולמעמדו בקרב הציבור. ורבות הדוגמאות לְבְנֵי עֲנִיִּים (בהשכלה וממון) שהגיעו לפסגות או לגורי שועלים שהפכו לראשי אָרִיּוֹת...

-בְּנֵי עוֹלָם

עולם חסד יְבִנָּה, לשון עתיד והוֹנָה מתמשך. עולם שעוֹדְנוּ לא בנוי. לא בתקונו. עולם שבתהליך לא מוגמר. משימת כל דור להוסיף נדבך, להמשיך את קיומו של העולם בבניין התפארת של

חֶסֶד. מִידַת הַחֶסֶד מִיוֹחֶסֶת כִּידוּע לֵאבְרָהֶם. זֹה הָאִישִׁיּוֹת הַפּוֹעֵלֶת לְטוֹבַת בְּנֵי דוֹרוֹ, לְזָכָאִים וְשֵׁאִינָם זְכָאִים. אֲבָהֶם מוֹנֵן גּוֹיִים הַמְפִּיץ אֶת תּוֹרַת הַחֶסֶד בְּקֶרֶב בְּנֵי הָאָדָם. אֲבָרָהֶם אִינוֹ נָח. אִינוֹ נָח הַמְסַתֵּגֵר בְּתִיבָתוֹ. וּמִוֹרְשָׁתוֹ לְבְנֵי אֲבָרָהֶם לְהַפִּיץ אֶת תּוֹרַת הַחֶסֶד, כְּשֶׁבְצִידָה גַם מִידַת הַמְּשִׁפָּט לְחִיזוּק בְּנֵיִן הָעוֹלָם הָעֹלֹל לְהַתְמוֹטֵט בְּטַפִּילוֹתָיו...

710

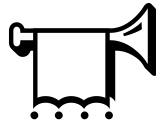
חֲטָאִים לֹא חֲטָאִים

סדום היא האנטייתיזה לאברהם. אברהם המכניס אורחים, הנוטע אש"ל לטובת העוברים ושבים, המפיץ את אמונת הייחוד, המשמיע דרך ה' דרך צדקה ומשפט - כיצד עולה בדעתו לפעול להצלת אנשי סדום? הרי באובדנם הוא צריך לראות את התגשמות תורתו? מדוע אינו שבע רצון מהתמוטטות מידת סדום? משום שלפי בעלי המוסר הוא מעוניין בחיסול מידת סדום לא אנשי סדום...זוכרים את ברוריה? יתמו חטאים לא חוטאים.. לפי הזוהר גדול משה מאברהם, שהרי משה ביקש חנינה לכל העם, לכל החוטאים, לא כאברהם שהתפלל בזכות הצדיקים מחמישים עד עשרה. משה הוא "הרועה הנאמן"...

שְׂמִיעָה וְהַשְׁתַּמְעוּתָהּ

אנו שומעים דברי מוסר, דרשות נעלות מפי רבנים, מורים, מנהיגים, המטיפים את מוסרם, והאוזניים אמנם שומעות, הדברים נכנסים ללב, ולשעה קלה אנו מתרגשים ומוקמים. אבל בצאתנו? האם משתמעים הלכה למעשה הלקחים? האם לוקחים אנו את הדברים כדרישת הנביא: "קחו עמכם דברים!" לשון לקיחה, כאדם הלוקח אשה, ומתחייב כלפי בת-זוגו לכבדה ולפרנסה כראוי...

לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת

חוקים צריך לא רק לשמור, כלומר לא רק לקיימם בשמך נותם, בחוקיות נצחית, מאובנת, בלתי מתפשרת, אלא לעשותם, קרי: לשון עיסוי, "למסג" אותם, להגמישם, להתאימם לחילופי הזמנים. משמע יש לקצות פה ושם, יש להרחיב ולפרש ברוח הזמן, לסגל את אורח החיים למהותם המתחדשת, לכל מה שמקופל ומתבקש להיחשף מעיקרם. משל למנפיט מן הזרע, למרכיב מן הגזע, למבריך מן הענפים גידולים מגוונים, נושאי חן וטעם, הדר ויופי מאוצר הגנים הטבועים בהם לפיתוחם. העשייה צריכה להיעשות כמובן לא רק מכוח החיוב והצו, הכורח הכופה, שביטוי עשייה שלא לשמה, אלא עשייה בדרך הנאותה, בסגר פנים, בשמחת כוונה טובה, ללכת בדרך ההולכים בדרך טובים, ואין להסתפק בעמידה המאולצת בטלטולי הדרכים וסכנתם.

מְתִי לֹמְדִים?

מסופר על החזון איש שכשנשאל מתי הוא לומד, השיב: "כשיש לי זמן"..
אף-על-פי שהוטלה על כתפיו משימת הניהול והניווט של המערכה הדתית, ניהול הישיבות ותפקודי העסקנות הציבורית, השפיל לשריין לעצמו את הזמן גם ללימוד עצמי. וכלל זה עצום בחשיבותו, שהרי כולנו עסוקים "בדרך ארץ", בפרנסת בני משפחתנו ובעיסוקים ציבוריים שונים, ולכן חובתנו לא להתחמק מן השריון ללימוד, לקיים תורה ודרך ארץ.

**נבדוק את עצמנו ונקפיד שלא להיות רוצחי הזמן, המבזבזים את זהב חייהם לבטלה
בהימורים ובהבלי דברים תפלים. הרוצה תמיד יוכל להיפנות ולמצוא את הזמן ללמוד...**

709

-עולם הבא

עולם הבא הוא נקודת זמן בעולמנו זה. כך למשל השבת – מעין עולם הבא. כשם שאנו מטעינים את הסוללרי כך אנו נטענים בשבת בנשמה יתירה. מתפרקים מעסקים, דאגות חולין, מכל אותם עניינים שהטרידו אותנו בימות החול, ושואבים כוחות חדשים, רעננים, "ממלאים את בטריות הנפש", מחזקים את מצבי רוחנו ודמותנו לחוש את תחושת ההנאה וההנעה לפעילות ברוכה.

-בזעת אפך

זאת אינה קללה אלא ברכה. עמל אדם לפרנסתו ולפרנסת בני ביתו יש בו ברכת יצירה. הבטלה היא אם כל חטאת. כשם שביגיעה בתורה, בהתמסרות ללימוד ולעיון יש ברכת גילוי, יצירת משמעויות, הארות מתחדשות, וכל השונה מאה פעמים ואחת יחוש בהן, כך גם היגיעה הגופנית מונעת את תקלות הבלי הפוחזים, הספסרים, המהמרים, המכורים לאשליות והזיות שוא. עמול בזעת אפך ולא בזעת אפם של אחרים. אל תהנה מיגיע אחרים, מסחיטת כספם, מכל מיני קומבינציות של ניצול ופוזיטיות. תורה עם דרך ארץ משכיחים עוון. "לזרעך את הארץ הזאת" – לזרוע, לעמול, לשלב כסיסמת הדגל של הורים ומחנכים ומנהיגים את מורשת היגיעה הזאת בכל הדורות הבאים...

+לך לך

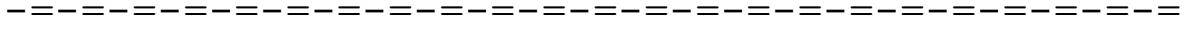
לך מתיאוריות פילוסופיות, פסיכואנליטיות ומרקסיסטיות, לך מהן אליך, לבדיקת עצמך. שפיטתו של אדם היא בידי עצמו. לא ידון העונש מגבוה. אדם בהתנהגותו ובאורח חייו, בנימוסיו ויחסיו, דן את עצמו. סרגל ההנהגה היא בידינו. הוא אחראי לכל סטייה מקו הישר. אתה הוא הנוט שלך והסטייה מנביטה בך את זרעי השחתה. את פשר התופעות תולים בגזרות דטרמיניסטיות. לכל תוצאה יש סיבה. הגורל שנחרץ עליך הוא מפח הפרדסטינציה. לך מתפיסה זו של שפינוזה היהודי ושכמותו. לך אל קורות אברהם העברי שנאמר לו: לך לך מולדתך – מכל המולד, המוטבע, הנגזר בטבעם של הדברים, צא מאצטגנינות זו כי אין מזלך קבוע ללא אפשרות של שינוי ותמורה. לך לך גם מארצך, מתיאוריות האדמה, העבודה, אמצעי החומר השולטים במבנה החברה. לא הארציות וכל אותם מניעים פלפליים יקבעו את גורלך. וכבר ראינו כיצד התמוטטו תפיסות סוציאליסטיות, בולשביות, קומונליות, ומוטטו מבנים הזויים ומקופעים. והאלמנט השלישי באותה קריאה לאב אומה, ואב המון גויים, לך לך גם מפית אביך. מכל אותן תורות פסיכולוגיות, פסיכואנליטיות, פסיכוטיות, ושאר פסיכו... פסיכו. לך מן הקשרים המגוחכים של תסביכי אב ואם, ילידי בית ומקנה מגוון בתסביכים שמקורם בחיי המשפחה. האמנם שורשים קמאיים אלה של רצח אב וכיבוש האם מסבירים את תופעות החיים ותקלותיהן? לך לך מכל אלה אל פור הבדיקה של עצמך. לך אל תחנות נדודיך, אל היכולות, ההישגים, הכשלים, הניסיונות, שורשי אמונה ומורשת ותהפוכות המדע והדעת להתבוננות וללקחים שרק אתה מסוגל להכירם. היה זו שא ולא זו שאינך...

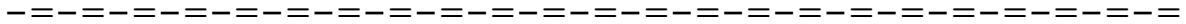
י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י מ

נ י מ ן

708

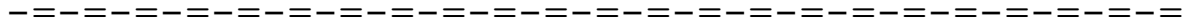

**תמונות מתערוכת
בראשית
(רעיונות בטיילת הבריאה)**

-תמונות מתערוכת בראשית (רעיונות בטיילת הבריאה)

+אני קורא י"א פרקי בראשית ומטייל בפרומנדה של תערוכת הבריאה. רוחות בראשית מפעימות את הרעיונות העולים מסיקור האירועים. ודומה עלי כמתהלך בטיילת של תמונות בתערוכה של מוסורגסקי. צלילי הפתיחה מקישים והולמים על תהליכים עולמיים לפני הסיקור של התמונות היחידיות התלויות להיבדל בייחודן מן הצלילים הכוללים הקוסמיים. פרקי הפתיחה של בראשית עד פרשת "לך לך" הם מבחינה זו הצלילים של בצלם הבריאה. מכאן ואילך מתמקדים בתמונות הפרסונליות, הבולטות ברקע הכללי של היקום. סיפורי האבות והתולדות מסתעפים להורות דרך חיים ולקחי מוסר. מה בעצם מבקשת התורה מאתנו - ללמוד פרקי היסטוריה, ביולוגיה, קוסמולוגיה? או שנשכיל להפיק מהסיפורים את המשמעים לגבינו? העיקרון המרכזי העולה ברוח המרחפת הוא שיש בריאה, שהעולם לא נוצר מעצמו, ואם יש בריאה כמובן שיש בורא. החומר אינו בורא את עצמו. וכך עולים 4 אלמנטים של מסרים. סיפור אדם וחווה בגן עדן משמיע לנו את הלקח של התפרקות האדם מאחריותו. התפרקות אישית זו משליכה את האשמה על הזולת. האדם על אשתו, האשה על הנחש, ואין אדם תולה את האשמה בעצמו. סיפור הרצח של קין משמיע אלמנט שני של התפרקות האדם מאחריותו המוסרית. הרוצח מתגונן בכך שעל הנרצח היה לגונן על עצמו, שהרי לא נאסר עליו הרצח. אדם מתפרק ממצוה שכלית שאינה טעונה צווי חיצוני. הלקח השלישי הוא ההתפרקות הקולקטיבית. סיפור נח מלמד על האדם המסתגר בתיבתו, הדואג לעצמו ולבני ביתו ולכל הדרוש למחיתו ואינו פועל בקהילתו, בקרב חברתו המושחתת, לתיקון, להוראת דרכים למניעת שחיתות. הצדיק גלום באדרתו והוא מתעלם בנוחותו מסביבתו ומלפעול בחברתו. זו האנטיתזה למעמד אברהם נגד אלוהים בטענת הצדק שלא להשמיד עיר על יושביה בגלל אנשי סדום החטאים והרעים. שם מתמודד האדם עם הצדק האלוהי, מתווכח ומתנגד ומטיח דברים קשים באלוהי המשפט. המעמדים הסותרים, האירועים המנוגדים בטבעם ובלקחם חושפים את פני המציאות בעולמו של האדם שיצרו רע מנעוריו ועליו ועל בני חברתו להיאבק, לאזן, להתגבר על המניעים אותו בדרכי חיו. הרביעי מלמד על בוני המגדל, השואפים לעלות השמימה ולעשות להם שם. המסר לנו ברור. ישנה תפיסת הוויה, תפיסה אונטולוגית, המעוררת את האדם להשתלטות בעולם, למרידה בשמים ובשוכן בהם. מהפכה המיועדת לתפיסת מקומו כדי להשליט שפה אחת ודברים אחדים. משהו מעין שלטון פיקוחי, טוטליטרי, רודני. זה במנוגד לאדם והחיה לפרות ולרבות בכל ריבוי הגוונים האפשריים, לפוץ בארץ ולא להתגדר בבקעה, כל גוי לשונו, לתרבותו, לאמונתו ודתו להוות קהל עבדים מצומתים לפיקוד אנושי עליון. אלמנטים אלה של אחריות אישית, מוסרית, קולקטיבית, אונטולוגית, הם רעמי הפעמונים שהחלו בפרומנדה ועתה אנו מצמצמים את מרחב היריעה להתבוננות בתמונות

האינדיבידואליות העשויות לספר לנו על תמרורי האזהרה וההדרכה לאדם שהבחירה בידינו לקבוע את גורלו. בבריאה נתחמו הגבולות. בטל הכאוס. יש הבדל בין תוהו ובוהו אור וחושך, מים למים, קודש לחול. אדם בצלם חייב להכיר ולדעת את המגבלות, להבדיל בין מותר ואסור, רצוי וראוי ואפשרי. בין רוח האלוהים המרחפת ורוח הזוהמה של הנחשים לסוגיהם המפתים ומסיתים את יצרי האדם. העולם מלא סתירות, ניגודי אין סוף, ואדם צריך לפי הבחירה שניתנה לו לפלס דרכו ביניהם. יש התרוצצות בין סתירות אמנטיות. והפרא אדם צריך להפרות ולהרבות את האדם שבו ולא את הפרא שבו. בהתרוצצות הזאת יש בנו נפילי אדם ותולעת אדם. תנודות בין "ותחסרהו" ל"מה אנוש כי תפקדנו"... סיפורי המקרא מלמדים אותנו להבין יצרי ומעללי אנוש ולהשכיל דרכינו שלנו.

707

+ - "אין קמוהו"

לפיכך נברא אדם יחידי. יחידותו היא מהותו של כל אדם באשר הוא אדם. ואין דומה לו. לפיכך תמה אני על המשפחים אדם מסוים ואומרים שאין כמוהו. והרי זה מובן ומוטבע בבריאה שיהא אדם שונה מחברו, שיהא ניפר בייחודו. אילו היה דומה למשנהו לא היה צורך בבריאתו. אלא זה ייעודו ותפקידו למלא את הגון המיוחד שבאישיותו שנועד רק למענו. מה טעם אפוא להפליג בכבודו וביקרו של אדם ולומר עליו: "יחיד בדורו", "מיוחד מכל בני האדם" "אין כמוהו" וכיו"ב ביטויים המייחדים אותו לזכות ולהוקרה.. בכל תאום-? הוה, שיבוט ושכפול ימצא תמיד איזה תג ייחוד, והרי זה מה שמצופה ומיוחל שיתגשם בו באדם היחיד, הייחודי ביישומו ובפעלו...

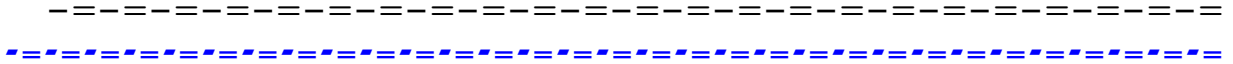
+ - שכינה שורה

על מי היא שורה? על העצים והאבנים? היא שורה במי שפותח את שערי לבו לשכנה. האם היא שורה במקומות מסוימים? בבתי כנסיות ומדרשות? בקברי אבות? בחורבות ונשמות ומצבות? מה פשר הביטוי "אלוהים חיים"? וכי אפשר לדמות אלוהים שיש או אין בו רוח חיים? הכוונה לאלוהים שהעניק לנו את החיים, ובזכות הבחירה שניתנה לנו בחרנו בו...

+ - בריית

ברית היא חוזה בין שני צדדים. קיומה מותנה בשמירה על התנאים הנכרתים. הברית הכרותה בין הקב"ה וישראל שונה במובן זה, שגם אם ישראל יפרו את התחייבותם לקיום התנאים היא לא תופר מהצד השני. הקב"ה יעמוד בהבטחתו לאבות ולבריתות שכת עמנו בתולדות עמנו. הוא שבחר בנו, הוא שהטיל עלינו את המשימה של ייחוד שמו בעולם, הוא שייעד אותנו להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש. הוא לא יעזבנו. ישראל שחטא ישראל הוא, ובני ישראל שחטאו, אמנם ייענשו, אבל בריתם לא תופר. שערי תשובה לא יינעלו. כשעלה חרון אפו בעמו וביקש למחותו חזר בו נוכח עמדתו של משה. כביכול "נתפס" והודיע שבריתו לא תמוש. ברית אבות כרותה לעולמי עד. הבטחת הארץ וירושתה היא אחד מסעיפי הברית, והיא מאוימת מלהתגשם וצפויים אנו להיות מוקאים מתוכה. הממיר את אותיות המלה בריית בשינוי סדרן ל-תרי יב, אינו יכול להתנחם שלא יפגע. חובת העוברים בין בריית לקרב את הבתרים לאחדות. נאמר שם בברית בין הבתרים "ואת הציפור לא בתר"... צפור הנפש של האומה היא בשלמות, באחדות, בהתגברות על מחלוקת הבתרים ולא יחצו עוד...

+ - ל א ו ר ב א ו ר ה ח י י ם

באור המעשים הטובים, המרובים כל כך בחיינו ומוסתרים מעינינו. יזרח אופק חיינו ולא יעונן בפרסומים חוזרים ונשנים המעדיפים להחשיך את עולמנו. נצית את להבת האור הטוב, הזך, הטהור, באור נדבית עם, מגיני ארץ, מזיני נצרכים, מטפלים מסורים בנפגעי גוף ונפש. נקרין את אלומות האור הטוב בנימוסי ענוה, בויתורים על יוקרה. נטעים את הטעם הטוב של הנאור, את יכולת הבלימה להשתלטות וריסון תאוה. נאיר את דרכי חיינו באורם הטוב של חכמים, פרנסים, מנהיגים, עסקנים, אור אוהם של הערכים הנשגבים לערבות הדדית, לאחריות אישית וציבורית, לחמלה וסלחנות, לתכלת שמים הרקומה גדלות אישית ונדגלות של ענוה ועשייה לשמה...

**"החמישיה הרוסית"
 (או "היד החזקה", כפי שכונו ברוסית).**

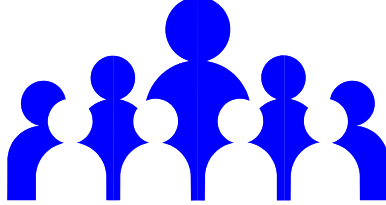
בשם זה נקראים חמשת המלחינים בְּלֶקֶיֶב, קֹוי, בּוֹרֻדִין, מוֹסוֹרְגֶסקי ורימְסְקי-קוֹרְסְקוֹב. לדעת יעל לביא, המדריכה שלנו לשיעורי "האזנה למוסיקה", הם נחלו השפעה עצומה מגלינקה, אבי המוסיקה הרוסית במאה ה-19. הוא כונה בשם "הבלוט", כלומר הפרי המכיל את היקף העסיסיות האפשרית של פרי האלון. הוא הלוט המליט ביצירתו, למשל רוסלן ולודמילה, עסיסי אגדות ושורשים של מסורות עם, הוא שהחזיר עטרתם של ריקודי עם ומנגינות מלודיות ומתפרצות שאינן כבולות כביצירות המקובלות באופרות האיטלקיות או בקונצרטים האירופיים האחרים. מלחיני החמישייה הושפעו כמובן גם בעקבות האירועים המדיניים, המהפכות הלאומיות שבמאה ה-19, מכבלי המבנה הקלסי. המפנה במבנה המוסיקה הרוסית מתבטא אפוא בא־סימטריה, בניגוד למבנה המקובל במוסיקה הגרמנית-אוסטרית. הלחנה מובנית כפופה לחוקים מסוימים, נושאים, פיתוחם, חזרה וכד'. והם פיתחו סגנון אחר, משוחרר. אפשר לציין אולי את הדוגמה של ברליוז שהיה חביב עליהם כפורץ הדרך באירופה. הם העדיפו אפוא לכלול מוטיבים אתניים, פולקלוריים, ריקודי עם, להחיות מסורת עממית אוטנטית. בין העקרונות שהשפיעו על יצירתם:

- * הם לא רצו להיות תלויים במוסיקה לפרנסתם, כדי שלא יצטרכו להתפשר עם טעם הקהל והמזמינים, ולכן כל אחד מהם התפרנס ממקצוע שאינו קשור למוסיקה.
- * הם התנגדו להשפעה הכלל אירופית על היצירות שנכתבו ברוסיה, ורצו לכתוב מוסיקה שתהיה שונה ורוסית במהותה. לכן לא רצו ללמוד באופן מסודר בקונסרבטוריון (שם לימדו את כללי כתיבת המוסיקה המקובלים בכל אירופה) ועסקו בעיקר בלימוד עצמי אוטודידקטי בניתוח יצירות שמצאו חן בעיניהם.
- * הם חיפשו נושאים מוסיקליים וחוף מוסיקליים הקשורים לשורשים הרוסיים, וחלקם עסק באיסוף מנגינות עממיות, רישומן ועיבודן. רוב יצירותיהם שייך לזרם הלאומי. למרות האידאולוגיה המשותפת, לכל אחד ממלחיני "החמישייה" היה סגנון ייחודי לו. הם השפיעו מאוד על התפתחות המוסיקה ברוסיה, וכל המלחינים שאחריהם למדו מהם.

אחד מענקי החמישייה – מוסורגסקי – ששתי יצירותיו, תמונות בתערוכה ומוסיקה על הר קרח, ידועות יפה לציבור. בהן נבין את השוני בקומפוזיציה. בייחוד ניזכר בצלילי המכשפות של ברליוז בפנטסטית לגעש סערת השדים והרוחות בהר הקרח. המוסיקה מתלווה לאגדות עם על מכשפות ופיות מצד אחד ועל ההתעוררות הלאומית, הקשת הפעמונים האדירים בשער קיוב. וולט דיסני נתן לנו ביטוי מרשים בסרט הפנטסיה שלו. ידוע, שרימסקי

קורסקוב טרח הרבה לסדר את עזבונות יצירותיו של מוסורגסקי שנפטר בגיל כ ה צעיר. ובזכות העיבוד התזמורתי של רוול ליצירתו של מוסורגסקי על תמונות בתערוכה שבמקורה נכתבה רק לפסנתר זכינו למוסיקה האהובה הנשמעת בקונצרטים של ימינו.

-ע פ ו"ם

להבדיל מראשי התיבות הנודעים אני קורא: עֶפְרַיִם-כּוֹכְבֵי-יָהוּם-מְשָׁל. משולים הם ישראל לעפר ולכוכבים, כשהן יורדין - יורדין עד עפר, וכשהן עולין, עולין עד לכוכבים (מגילה טז). הברכה לאברם בברית בין הבתרים היא: "ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה". אבל הבטחה זו של ריבוי פְּמוֹתֵי אֵינָה מְנִיחָה אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל אֲבֵרָם, שֶׁהָרִי הָעֶפְרַיִם דְּרָגָה נַחוּתָה הִיא, וְלֹא הַמַּסְפָּר קוֹבֵעַ אֶלֵּא הָאִיכוֹת. לכן מוציאו הקב"ה החוצה ואומר לו: "ספור הכוכבים כה יהיה זרעך". לְסִפּוּר בְּמוֹבֵן שֶׁל לְהַתְּנוּצֵץ כֶּסֶפִּיר, לְהַבְהִיק וְלְהַאִיר לְעוֹלָם בְּאוֹר יְקָרוֹת שֶׁל גְּדֻלוֹת נֶפֶשׁ. הַבְּרָכָה מְשַׁקֶּפֶת אֶת הַמְּשִׁימָה לְהַגִּיעַ לְרוּם מַעְלָה, לְאִיכוֹת שֶׁל רוֹמְמוֹת, לְזֶרַע יִשְׂרָאֵל שִׁימְשִׁיכוּ אֶת דְּרֶךְ אֲבֵרָם. מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ שֶׁל בָּנִים וּבְנֵי בָנִים, זֶרַע יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹתָיו - לְעִמּוּד בְּכָל הַנִּיּוֹנוֹת, לְנֶפֶץ אֲלִילִים, לְנִטּוֹשׁ אֶרֶץ וּמוֹלַדֵּת וּבֵית הוֹרִים אֶל הָאֶרֶץ הַיְעוּדָה. לְהִלְחֵם, לְרַדּוֹף צַדִּיק, לְהַרְבּוֹת חֶסֶד, לְבַנּוֹת אֶשׁ"ל לְבְנֵי אָדָם, לְלַמּוּד מִפְּעוֹלוֹתָיו שֶׁל אֲבִי הַמּוֹן גּוֹיִים לְעוֹרֵר אֶת הַלְּבָבוֹת, לְהַתְּגַדֵּל בְּשֵׁם הַטּוֹב. וְגַם כִּשְׁהַשְּׁמִים מִתְּפַסִּים בְּעַנְנִים זוֹהֵר הַכּוֹכָבִים אֵינּוּ כְּבָה וּמִתְעַמָּם, אֵלֵּא מִמְּשִׁיךְ לְהַגִּיף אֶת דְּרָכּוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי, לְהַתְּמוּדֵד וְלְהַתְּעַצֵּם עִם מַעֲכִירֵי דְמוֹתוֹ וְעִוּוֹת צִדְקוֹ.

-מ ס ע

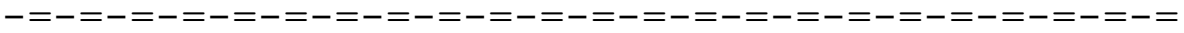
חייב אדם להסיע עצמו, לנוע במסע החיים, ובפְּשָׁלוֹ – להסתייע באַחֲרֵים שִׁיּסִיעוּ אֹתוֹ, לְבַל יִקְפֹּא בְּמִקּוֹמוֹ. הַהִשְׁתַּקְּעוֹת בְּהוֹיָה הָאֶרֶצִית, עֲלוּלָה לְרַתֵּק אֶת הָאָדָם, לְהַקְפִּיא אֶת מֵהֲלָכּוֹ, לְנוֹוֹן אֶת כַּחַּ חִידוּשָׁיו. הַהִסְעָה לְמֶרְחָבֵי פְעִילוֹת יוֹצֵרֵנִית עֲשׂוּיָה לְחַלֵּץ אֹתוֹ מִהַתְּאַפְּנוֹת. מִסַּעֵי הַחַיִּים מְקַנִּים לָךְ אֶת הַרְכוּשׁ הַגְּדוֹל בִּיּוֹתֵר שֶׁהוּא לְהִיחַלֵּץ מִשַּׁעְבּוּד לְקַיָּם, לְחַרוֹג מִן הַשְּׁגָרָה, לְהַתְּנַסּוֹת בְּשַׁלֵּל הַנְּתִיבִים הָאֶפְשָׁרִיִּים.

-+ ה ג ר

לשון הגירה, עקירה ממקום למקום. אברהם נצטווה ללכת מבית אביו, לנטוש מכורת מולדת ומורשה כדי לעצב אמונה חדשה, מולדת חדשה, אומה חדשה. הגר בורחת מינד גבירתה ומחפשת את דרכה. בפרשת ה'ה' י'ג' ה' הזאת שואל אותה המלאך: אי מזה באת ואנה תלכי? ושאלה זו מופנית כיום גם אל אחינו בני ישראל, המהגרים מארץ לארץ, המתבוללים בארצות נכר, ומאבדים את זהותם היהודית. אנו עדים להתארגנויות של קבוצות יהודים באמריקה ובאירופה הנוהים אחר תרבות הארץ שבה נקלטו וכבר חולקים על מדינת ישראל ומנהיגיה ותוקפים אותנו כמו צרינו שאינם פוסקים מלחתור תחת קיומנו. אלו המהגרים בני עבר פלג ויקטון, הנמצאים מעבר לנו, המופלגים מאתנו ומקטינים את כושרנו ויכולתנו להתמודד עם העולם העוין את קיומנו. מהגרים אלו, לאו דווקא בני ישמעאל, אלא בני עבר, בני אברהם העומד מעבר מזה, המתפלגים מעמדותינו ומסגלים את הזהות של אויבינו.

704

תּוֹרַה סְחוּרָה

יש מסבירים כי גדולי תורה חֲבָּבוּ את הייסורים בהיותם סוחרים מובהקים. ר' למשל המסופר על ר' אלעזר בן ר' שמעון, בעֶרְב קיבל אותם "אַחֵי וְרַעֵי בּוֹאוּ", ובבוקר אמר להם "הִסְתַּלְקוּ" - מפני ביטול תורה (ב"מ פד/ב). הם ידעו את הסוד כי הייסורים מקנים את עולם הבא. לפיכך מצאו בייסורים עסק המכניס רווחים גדולים. אבל אנו, הנוודעים כסוחרים בלתי מוצלחים וככלכלנים גרועים, מקופחים מכל אותם תגמולים, לפי שעה מן התגמולים בעולם הזה...

3 סְפָרֵי תּוֹרָה

-מתי מוציאים 3 ספרי תורה?

בראש חודש טבת שָׁחַל בשבת - בראשון 6 קרואים בפרשת השבוע, בשני - עולה השביעי וקוראים של ראש חודש בקורבנות חובת היום, בשלישי - עולה המִפְטִיר לקריאה של חנוכה בקורבנות הנשיאים;
וכן בר"ח אדר שָׁחַל בשבת - 1 לפרשת השבוע, 2 לראש חודש, 3 לפרשת שקלים;
וכן בר"ח ניסן שחל בשבת - 1 לפרשת השבוע, 2 לר"ח, 3 לפרשת החודש.

שְׁרִים - רְבַרְבִּים

מצטיין תרגום אונקלוס בתרגומו, למשל: שְׁרִים - רְבַרְבִּי (בראשית יג/טו)
רְבִים וּמִתְרַבְּרִים... מְרַבִּים לְרִיב וּמִתְרַבִּים בְּרַבְרְבֹת, עִם רְבִים וְרַבָּנִים, כּלּוּם נִשְׁתַּנָּה בּמֵהוּתָם מֵאִזְ יָמֵי הַפְּרַעֲוִנִים?

+מה פּוֹאֵב לָנוּ?

מִדֵּי חוֹדֶשׁ-חוֹדֶשִׁים נִיתְנּוּת לָנוּ הַרְצָאוֹת בַּעֲנִינֵי בְרִיאוֹת וּרְפוּאָה. לֵאחֲרוֹנָה הוֹפִיעָה בַּהוֹדְעָה עַל הַרְצָאת הַחוֹדֶשׁ הַכוֹתֶרֶת: "מֵה פּוֹאֵב לָנוּ"? נִזְכַּרְתִּי כּמוֹבֵן בְּר' אֲרִיָּה לוֹיִן זצ"ל, הַצְּדִיק הִירוּשְׁלַמִּי הַיְדוּעַ, שֶׁמִּסְפָּרִים עֲלָיו כִּי בּוֹאוּ עִם אֶשְׁתּוֹ אֶל הָאוּרֶטוּפֶד אָמַר לוֹ: "הַרְגֵל כּוֹאֶבֶת לָנוּ", בִּיטוּי שֶׁהַפֶּךְ לְשֵׁם דְּבַר וְסַמֵּל לַמוֹדְעוֹת הָאַחַר, לְסַבְּלוֹ שֶׁל הַזּוֹלָת, עַד כִּדֵּי כִךְ שֶׁהוּא

מתאונן בלשון רבים על פאב זולתו הכואב גם לו... כך רמזה לי גם הפותרת של ההרצאה
אצלנו – מה כואב לנו? הכאב שלי הוא הפאב של האחר, הכאב של דיר שכני הוא גם פאבי,
ואני אוסיף גבת שחוק על בת-זוגי בבואי עמה לרופא הבית: מה כואב לך-ה-נו?

703

רועה שוטה

כך מכנה המדרש את נח היוצא מן התיבה ורואה את העולם הקרוב:
ריבוננו של עולם נקראת רחום ה' לך לרחם על בריותיך, ועל כך השיבו הקב"ה:
רועה שוטה! עכשיו אתה אומר זאת? ולא בזמן שאמרתי "ואני הנני מביא מבול"...
אנו נרמזים ממדרש זה על הדברים שדרשו את נח לגנאי, שאילו היה בדורו של אברהם
לא היה נחשב בתארי הצדיק התמים שיוחסו לו. כמה שונה עמדה זו מן הויכוח שניהל
אברהם עם הקב"ה ברדתו להפוך את סדום ועמורה. נח מסתגר בתיבתו, דאגתו לעצמו, לבני
משפחתו, לחי הנצרך לו... הוא אינו פועל בחברתו למנוע ולהשפיע על תיקון הקלקלה של
הדור המושחת. צדיק אינו מתעטף באדרתו מחמת הקור ואינו פועל לרוחתם של האחרים,
ואילו אברהם עומד בפרץ ומגונן אפילו על רשעים וחטאים כדי להציל איזו נפש שאינה
צריכה לשאת בעונש הקולקטיבי. אבל יש שדורשים אותו לזכות - נח בדורו פִּיפְתַח בְּדוֹרוֹ...

יספה

יספה זו שרה על שם שסוכה ברוח הקודש ושהכל סוכים ביופיה (רש"י)
שרה שוררת ומשליטה את האתיקה על האסתטיקה...

תרח

הוא אמנם יוצא עם אברהם ושרי ולוט מאור פשדים ללכת ארצה פנעו, אבל לא איש כתר
וגשים את המשימה. בחניית חרן הוא נעצר ואינו ממשיך. המשימה מוטלת על אברהם
ללכת עד הסוף, לא להיעצר, לא להתייאש, להגשים ללא כל מעצור את משימת היעוד.
תרח – זה הכינוי הדבק במי שפושל במשימתו ומפסיד את יוקרתו...

"אין בריה"

מלחמת אין-ברירה כפיה עלינו. לא בחרנו בה. לא אנו המתגרים, "הכובשים", האלימים,
המעוניינים בניצול, בשעבוד עמים תחתנו. לא מוצו הליכים של מו"מ, אפשרויות לויתורים
ופיוסים ופתירת בעיות בדרכי שלום. נגד הסתערות מזימתית של כוחות אויב אין ברירה
אלא לקדש את השם. לא זאת דרכנו לשוש אלי קרב, להתמרד לפני חיפוש דרכי שלום

**ולהעמיד את עצמנו בניסיון חיים השקול כנגד איבוד לדעת. כשיש ברירה הריהי עדיפה
וקודמת לכל התלהמות של יהרג ואל יעבור...**

702

חמץ בן זין

כינוי זה מתייחס לרשע בן צדיק. זה ביטוי שלילי המאפיין תולדה המבאישה את ייחוסה, ציפייה מתוספלת, אכזבה מיכולת, קצף בשלשלת היחס. כינוי זה נזכר בגמרא (ב"מ פג/ב) ע"י ר' יהושע בן קרחה לר' אלעזר ברבי שמעון, שנתמנה ע"ע הרשות ללכוד גנבים. בכינוי זה הוא מואשם כמוסר בני ישראל להריגה. על כך משיב לו ר' אלעזר "קוצים אני מכלה מפרם ישראל". אף זה ביטוי לפעולה חיובית שבאה לתקן או למנוע היזקים. שתי דוגמאות אלו של כינויים שליליים - חמץ-קוצים - מעוררים מחשבה, האומנם אין בהם גם איזו טובה? הרי החמץ יכול לדלוק, או לתפל את מאכלינו וליהנות אותנו מטעם שאינו תפל. הקוצים יכולים להוות משוכה לחסימת הדירה לא רצויה, או לסוכך על ורדים. כלומר יש מקום להפיק את הטוב גם מן הנראה לכאורה שלילי. להוציא מתוך מעז הוא ממשימות האדם התבוני והיוצר השורד בעולם של מאבקים בין המינים. וכמה אנשי "חמץ", פשוטי עם, דמויות נידחות, שהדביקו בהן תכונות קשות, חוללו גדולות כיפתחים-מושיעים, כגיבורי קרב, כקנאים לעת מצוא, ואותם "קוצים", הראויים לביעור, התגלמו בעלילותיהם כעטורי זרי דפנה. אל נזלזל ב"קורי עכביש" העלולים להתגלות כמטריית הגנה...

עורבא פרח

עורב פורח – ביטוי לדבר שאין בו ממש. תשובה שאין בה משמעות, חוסר טעם ופשר. לפי הרב חיים סולובייצ'יק המקור לכך בנח ששלח את העורב שיצא ושוב ולא הביא תשובה אם קלו המים. אבל בימי אליהו היו העורבים מביאים לו לחם ובשר. מסתבר, שגם עופות טמאים יכולים בשעת הצורך למלא שליחות טובה.

עז פנים

כה נחרץ דינו של רשע זה, שעזות פניו היא תולדה של גאווה. מקומו הראוי לו הוא גיהנום. דרכו להחציף פנים, לחרף ולגדף, ואינו מבחין בין אדם לאדם, בין צעיר לזקן, בין חכם ומלומד לפשוט עם – כולם תחת שבט קנאתו ועברתו. עז פנים מתעלם מהדרכתם של חכמים להאיר פנים, להקדים שלום, להאציל סבר פנים יפות, ובא זה בעזות פניו לכרפם את פני הבריות...

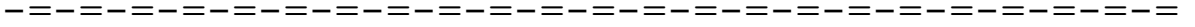

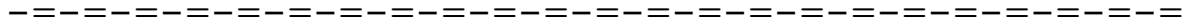
י ע ק ב

7 0 0

ר ס י ס י ם

נ י מ ן

ג ו ר ר

אני רואה את המכוננית הגדולה המצוידת באביזרי משיכה של קרונות המרותקים אליה להסעה, ואני מהרהר במשמעות של ג-ר-ר. איני מתכוון שתהא דווקא חסיד של ג-ר...אלא דומה לאותו כלי רכב המסוגל לגרור במהלכיו מעשים טובים. מְצוּה אַחַר מְצוּה. הגורר הוא בעל תודעה והכרה של זהות "הפירמה": "אני הוא האני העליון שבי, הרכב וההרכב האנושי-יהודי שנופְּחָה בו ההנָעָה לגרור ביחסי לעצמי ולזולתי את דוגמת ההשתקפות של צְלָם האדם.

בְּתוֹךְ עַמִּי

להיות שְׂרוּי בְּדוֹר שאתה חי בו. להכיר בירידתו ובעלייתו, בְּשֶׁבֶר ערכיו ובאיחוד כחותיו. לא להתנתק, לא לאבד תקוה, לא לשנות זהות, לא להמיר ערכים, להיחלץ מחוסר אונים, מִפְּחָדִים, מפיתויים להיתלות בחסד זרים. זאת התורה של "להיות תמים", לא לִאֲבֹד את תמימות ותום הליכות החיים למרות כל האסונות והזעזועים. לא להתבטל מגדלות אחרים, לא בהכרח להתחרות אתם בהישגים, ולא בהכרח להתקפח בתחושת הנחיתות של ייחודיך הפיזורים, אלא להתגדל במעלת העֲנֻה והמשך הפעילות למען כל החיים.

אֵלֶּה תוֹלְדוֹת

אדם צריך להתגדר בתולדות שלו עצמו, כלומר במה שהרה וילד ועשה ופעל ויצר בכוחות עצמו, ולא ביוחסין של זכות היותו "אבא של"...חשבון העובר ושב שלך פתוח לרשום כל תולדת מעשה טוב מדי יום ביומו. זאת חובת השויתי תמיד...

- יִחַ ש

יִפְתָּ-חָם-שָׁם

זה סֵפֶר הַיּוֹחֵשׁ ין של האדם:

יִפְתָּ – לעשות מעשים שהם תפארת לעושה

חָם – לעשות מעשים בְּחֹם והתלהבות ולא מתוך קרירות ואדישות

שָׁם – לעשות מעשים לְשָׁמָּה ולא לפאור שם עושים

יֵשׁ וְיֵשׁ

שיטה היא במסורת שלנו בפירושי תורה, מדרש ופסיקה. שיש דורשים לשבח ויש דורשים לגנאי, יש דורשים לזכות ויש דורשים לחובה, יש לטובה ולברכה ויש להיפוכה. שיטה זו מפרה ראיה שונה, מפרה עריצות דוקטרינרית, משמרת בתי מדרש חלוקים, מאפשרת בדיקה ועיון שאינם כפופים לאוניפורמיות רעיונית ומעשירים רבגוניות הגיגית וחוֹתֵית. יש ויש. יש מקום לאקזיסטנציאליות ואונטולוגיות ואידיאולוגיה שונה...